

Az Országos Árvízi Kockázatkezelési Terv beavatkozásaival várhatóan leginkább érintett védett és Natura 2000 területek jellemzői

(STRATÉGIAI) KÖRNYEZETI VIZSGÁLAT)

Az árvízzel veszélyeztetett területeken lévő legfontosabb, várhatóan a beavatkozásokkal érintett védett és Natura 2000 területek bemutatása



2022. április

Tartalomjegyzék

1. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett területek	1
1.1. Duna mente	1
1.1.1. Szigetközi Tájvédelmi Körzet	1
1.1.2. Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet – Erebe szigetek.....	2
1.1.3. Duna-Ipoly Nemzeti Park.....	3
1.1.4. Gellérthegy Természetvédelmi Terület.....	4
1.1.5. Háros-szigeti Ártéri-erdő Természetvédelmi Terület.....	4
1.1.6. Rácalmási-sziget Természetvédelmi Terület	4
1.1.7. Duna-Dráva Nemzeti Park Sió-csatornától délre	5
1.2. Tisza mente	6
1.2.1. Szatmár-Bereg Tájvédelmi Körzet	6
1.2.2. Tiszatelek-Tiszaberceli ártér Természetvédelmi Terület	10
1.2.3. Tokaj-Bodrozug Tájvédelmi Körzet	10
1.2.4. Tiszadobi ártér Természetvédelmi Terület	11
1.2.5. Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet.....	13
1.2.6. Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet	14
1.2.7. Hortobágyi Nemzeti Park.....	15
1.2.8. Közép-Tisza Tájvédelmi Körzet.....	15
1.2.9. Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet	17
1.2.10. Mártélyi Tájvédelmi Körzet	19
1.3. Dráva mente.....	20
1.3.1. Mura menti Tájvédelmi Körzet.....	20
1.3.2. Duna-Dráva Nemzeti Park Dráva menti területei	22
1.4. Balaton mente.....	23
2. Ramsari területek	27
2.1. Duna mente	27
2.1.1. Gemenc Ramsari terület	27
2.1.2. Béda-Karapancsa Ramsari terület	27
2.2. Tisza mente	27
2.2.1. Felső-Tisza Ramsari terület	27
2.2.2. Bodrozug Ramsari terület	28
2.2.3. Hortobágy Ramsari terület	28
2.2.4. Kardoskút Ramsari terület	29
2.2.5. Pusztaszer Ramsari terület.....	29
2.2.6. Mártély Ramsari terület.....	29
2.3. Balaton	30
2.3.1. Balaton Ramsari terület	30
2.3.2. Kis – Balaton Ramsari terület.....	30
3. Natura 2000 területek	32
3.1. Duna mente	32
3.1.1. Szigetköz madárvédelmi és természetmegőrzési terület.....	32
3.1.2. Duna és ártere természetmegőrzési terület.....	37
3.1.3. Gerecse madárvédelmi terület.....	40
3.1.4. Szigeti homokok természetmegőrzési terület	42
3.1.5. Tolnai-Duna természetmegőrzési terület.....	44

3.1.6.	Börzsöny- Visegrádi hegység madárvédelmi terület.....	46
3.1.7.	Gemenc madárvédelmi terület	49
3.1.8.	Gemenc természetmegőrzési terület	51
3.1.9.	Béda-Karapancsa	53
3.1.10.	Béda-Karapancsa természetmegőrzési terület	55
3.2.	Tisza mente	57
3.2.1.	Felső-Tisza természetmegőrzési terület.....	57
3.2.2.	Bodrogzug és Bodrog hullámtere természetmegőrzési terület.....	59
3.2.3.	Kesznyéteni Sajó-öböl természetmegőrzési terület	61
3.2.4.	Hortobágy természetmegőrzési terület	64
3.2.5.	Tisza-tó természetmegőrzési terület.....	66
3.2.6.	Közép-Tisza természetmegőrzési terület	67
3.2.7.	Tiszaalpár-Bokrosi természetmegőrzési terület.....	69
3.2.8.	Alsó-Tisza hullámtér természetmegőrzési terület.....	71
3.2.9.	Szatmár-Bereg madárvédelmi terület.....	73
3.2.10.	Felső-Tisza madárvédelmi terület.....	75
3.2.11.	Bodrogzug Kopasz-hegy Taktaköz	77
3.2.12.	Kesznyéten madárvédelmi terület	80
3.2.13.	Hortobágy madárvédelmi terület	83
3.2.14.	Közép-Tisza madárvédelmi terület.....	86
3.2.15.	Tiszaalpár-Bokrosi madárvédelmi terület.....	88
3.2.16.	Alsó-Tisza madárvédelmi terület.....	90
3.3.	Dráva mente.....	94
3.3.1.	Nyugat Dráva madárvédelmi terület	94
3.3.2.	Nyugat Dráva sík természetmegőrzési terület.....	96
3.3.3.	Közép-Dráva természetmegőrzési terület.....	98
3.3.4.	Darányi borókás természetmegőrzési terület	99
3.3.5.	Kelet-Dráva természetmegőrzési terület	101
3.4.	Balaton mente.....	102
3.4.1.	Balaton természetmegőrzési terület és madárvédelmi terület.....	102

Jelen mellékletben a nagyfolyóink mentén található védett és Natura 2000 területek jellemzőit mutatjuk be, mivel az Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv is az ezekre koncentrál, hiszen ezen területek mellett a legjelentősebbek az árvízi kockázatok. (Jelen melléklet a OKKT2 beavatkozásainak meghatározása előtt készült, így a várhatóan leginkább érintettnek tekinthető területeket mutatja be.) A kisvízfolyásokon fellépő árhullámok, illetve a belvízi veszélyeztettség jellemzően nagyságrendekkel kisebb kockázatokat jelentenek, illetve a beavatkozások sokkal inkább pontszerűek és stratégiai léptékben kevésbé tervezhetőek.

1. ORSZÁGOS JELENTŐSÉGŰ, EGYEDI JOGSZABÁLYAL VÉDETT TERÜLETEK

Az védett területeket alapvetően a természetvédelem (<https://termeszetvedelem.hu/>), illetve a nemzeti parkok hivatalos oldala(i) alapján mutatjuk be.

1.1. Duna mente

1.1.1. Szigetközi Tájvédelmi Körzet

A **Szigetköz**¹ a Nagy-Duna és Mosoni-Duna által közrezárt terület a Kisalföldön, mely két területet foglal magába: a Duna hullámterének keleti felét (Dunaszigettől a medvei hídig) és a Mosoni-Duna hullámterét Győrig. Egykor a Szigetközt a Nagy-Duna élő és holt ágai és kisebb-nagyobb vízfolyások szőtték át, azonban mai képét a múlt század végén történt folyószabályozás alakította ki. Az így kialakult és máig megmaradt hajdani vízi világ maradványa sajátos és rendkívül gazdag növény- és állattársulások élettere.

A Szigetköz tipikus folyók szabdalta ártéri síkság, helyenként kisebb homokháttal. A középkorban bizonyos ártéri - őserdő jellegű - vadban gazdag erdőrengetegek uralták, vizeiben bőséges volt a halállomány. Azóta az ember az őszi tájat fokozatosan átalakította. Napjainkra erdők, rétek, láprétek és mocsarak foltjaival, holtágakkal és vízfolyásokkal tarkított, jórészt mezőgazdasági kultúrtájává változott.

A természetközeli állapotú erdők őrzik a szigetközi erdők eredeti faji összetételét. Ezek legnagyobb részben alacsonyártéri bokorfüzesek és fűzligetek, melyek főként a Duna hullámterében fordulnak elő. Kisebb állomány képviseli a magasártéri keményfaligetek, ezek a Mosoni-Duna mentén és Dunasziget térségében találhatók. A keményfaligetek lombkoronaszintjében a kocsányos tölgy és magas kőris jellemző, ritkábban hamvas éger. Cserjeszintje dús, gypszintjében montán és alhavasi jellegű dealpin elemek, szubmediterrán és atlanti mediterrán orchideafélék, mint a ritka bangók kosborok, madársisak és kígyónyelv tenyésznek.

A magasártér kiemelkedő homokhátain kis foltokban elég gyakori a gyöngyvirágos-tölgyes, előfordul például Rajkán, Dunakilitin, a Kimlei-erdőben, a Hédervári-erdőben, Ásványrárón. Gyepszintjében jellemző a salamonpecsét, erdei tisztesfű, illatos ibolya és az erdei gyöngyköles. Szép gyertyános-kocsányos tölgyes állomány csak a Halászi melletti Derék-erdőben van, gazdag bükkösökre jellemző aljnövényzettel, természetközeli állapotban.

A láperdők reliktum állományai csak kis foltokban találhatók. Ilyen a néhány helyen (Parti-erdő, Máriakálnok, Dunakilitin, Hédervár, Szőgye) tenyésző fűzláp. Még ritkább (Parti-erdő, Hédervár) az égeres láperdő. Elterjedtebbek a mentett árterek holtágaiban, feltöltődött területein a hínár-, mocsár-, mocsárréti- és lápréti növényzet társulásai. A lebegő hínár és a rögzült hínár több társulással képviselt. Előbbiek közül kiemelendő az úszó vízboglárka hínár, amely Magyarországon csak a Szigetközben, Mosonmagyaróvár közelében, a Mosoni-Dunában fordul elő. Utóbbiak közül szépségénél fogva a tündérrózsavízitök hínár és a tündérfátyol hínár érdemel kiemelés. Elég nagy kiterjedésűek a mocsarak. Leggyakoribb növénytársulásuk a nádasok és a hozzájuk kapcsolódó magassárrétek, ezen belül ritka

¹ forrás: <https://www.ferto-hansag.hu/hu/termeszetvedelem/termeszetvedelmi-teruletek/tajvedelmi-korzetek/szigetkozi-tk.html>

reliktum a zombéksásosok. A nedves rétek közül legelterjedtebbek a mocsárréti társulások. Ritkák, reliktum jellegűek az üde és hegyi láprét és a meszes talajú láprét maradványok. Gyakoriak a kaszálórétek.

Az ismertetett értékesebb társulások több szempontból jelentősek, mint maradvány növényzet képviselői, a megfelelő feltételek kialakítása esetén bázisai lehetnek az ősi állapot, az eredeti ártéri ökológiai rendszerek visszaalakításának, és mint monitoring területek struktúrájukkal, populációs mutatóikkal jelzik az ökológiai viszonyok változását.

Egész Szigetközre a vízi és vízkedvelő fajok a jellemzők. A Duna elterelését követő azonnali hatások a vizes élőhelyek állatvilágát negatívan érintették, ám ennek ellenére a mai napig értékes a Szigetköz állatvilága.

Elterjedtek a laposférgek, a vízi és szárazföldi gyűrűsférgek, a kerek és a hengeres férgek. Az ízeltlábúak törzsének sok ezer képviselőjének feltárása a jövő feladata. Közülük a Szigetköz legjobban ismert állatcsoportja a lepkék, 1124 fajjal képviseltetik magukat. A megtalált nagylepke fajok között a védett és Vörös Könyves fajok száma jelentős. Számos "közepesen jó" faj él a területen, amelyek általában nem jellemzőek a folyóvölgyi liget- és galériaerdőkre, vagy kifejezetten hiányoznak azokból.

A puhatestűek és rákfajok szerinti benépesültsége igen jó, sok szempontból meghaladja más természetvédelmi területek ilyen jellegű zoológiai értékeit. A Szigetközben élő fajok jó része elszigetelt, kis populációkban él. Gazdagságának kedvez a terület fekvése, a vízi élőhelyek sokfélesége és a vízjárások dinamikája is.

A gerincesek törzsét képviselő állatfajokról bővebb ismeretekkel rendelkezünk. A 80 hazai halfajból 60 él a Szigetközben. A térség a magyar Duna-szakasz legjelentősebb ívőhelye. A kételtűek csaknem valamennyi hazai faja él Szigetközben. Leggyakoribbak a kecskebeka, tavi béka, vöröshasú unka, mocsári béka és a levelibeka. Hüllők kisebb számban élnek a vízjárta területeken, közülük a vízisikló, a kockás sikló, a lábatlan gyík, a fürgé gyík, a zöld gyík és a mocsári teknős érdemel említést.

A Szigetközben megfigyelt 206 madárfaj a hazai madárfauna 57 %-a. Ebből védett 166 faj, további 19 faj fokozottan védett, 21 faj nem áll védelem alatt, fészkelő 134 faj. A szigetközi erdők madárvilága fajösszetételben hasonlít a közép-hegységi erdőkéhez, ugyanakkor az egyedsűrűség másfél-kétszeresére nagyobb. A sokféle élőhelytípus együttes előfordulása számos ritka, fokozottan védett madárfaj megtelepedését teszi lehetővé (például a fekete gólya, rétisas). A magyarországi folyóárterek közül a fajok számát és változatosságát tekintve a Szigetköz a legjobb terület.

Emlősök nagy része nem kötődik oly szorosan a vízhez, mint a madarak zöme. Kiemelkedő érték a patkányfejű pocok, ami jégkorszaki reliktum faj. A vadászható állatok közül a nagyvad igazi otthona a hullámtéri erdőségekben van. Az őzállomány nem túlságosan nagy, a szarvas állományai jelentősek. A vaddisznó az 1960-as évektől itt is igen erősen elszaporodott. Elsősorban a hullámtér és a mentett oldal nádasában él.

1.1.2. Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet – Erebe szigetek²

A Gönyű és Nagyszentjános között található Duna menti vizes élőhelyek a meredeken leszakadó partszegéllyel és a folyamszabályozás következtében keletkezett zátonyokkal és holtágakkal. A táj a Szigetköz kicsinyített mása, ahol kitűnően megfigyelhetők a napjainkra felgyorsult feltöltődési folyamatok. Jól szemlélteti ezeket a változásokat a növényvilág szukcessziója, amelynek előhírnökei az iszapkákás gyepek és az egynyári gyomvegetáció, majd a csigolyafűzből (*Salix purpurea*) álló bokorfüzesek és a hordalékszigetekre betelepülő fekete- (*Populus nigra*) és a fehérnyárok (*Populus alba*). De maguktól is és az emberi beavatkozásra is megjelennek az ún. nemesnyárok, majd az igényesebb magyarkőrös (*Fraxinus angustifolia* ssp. *pannonica*), a vénic szil (*Ulmus laevis*), cserjeszintben pedig a hamvas szeder (*Rubus caesius*), a veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*), valamint a csíkos kecskerágó (*Euonymus europaeus*). A puhafás ligeterdőknek ebben a stádiumában a gyepszintet a csalán (*Urtica dioica*) és az amerikából származó, özönfaj, a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) uralják.

² forrás: http://fhnp.nemzetipark.gov.hu/ptk_ismerteto

A legfontosabb természeti értékek itt a kavicsátonyok és a vízállástól függően a különböző madárfajok, közülük kiemelkedő a terület jelentős fészkelő faja a barna kánya (*Milvus migrans*). Az őszi és tavaszi vonulások idején ritkán ugyan, de megfigyelhetjük a halászsast (*Pandion haliaëtus*). Másik ragadozó madarunk, a réti sas (*Haliaëtus albicilla*) főleg a téli időszakban tartózkodik itt. A vadrécék különböző fajainak nagyobb számú csapataival elsősorban a vonulási időszakokban találkozhatunk. Leggyakoribb a tőkésréce (*Anas platyrhynchos*), ritkább a nyíl farkú (*Anas acuta*) és a kendermagos réce (*Anas strepera*). Az északi fajok közül télen a kerce- (*Bucephala clangula*) és a kontyos réce (*Aythya fuligula*), míg a hegyi réce (*Aythya marila*) és a jeges réce (*Clangula hyemalis*) csak alkalmanként fordulnak elő. Az utóbbi években ismét megtelepedtek a hódok és a vidrák.

Az érintetlen szigetet erdőrezervátummá minősítették, a növény- és az állatvilág természetes folyamatait az ember semmiféle gazdálkodó tevékenységgel nem befolyásolhatja.

1.1.3. Duna-Ipoly Nemzeti Park³

A Duna-Ipoly Nemzeti Park területe a Pilis, a Visegrádi- és a Börzsöny hegységeket, az Ipoly-völgy Hont és Balassagyarmat közötti szakaszát és a Szentendrei-sziget egyes területeit foglalja magában. A Nemzeti Park térségének egyedi sajátosságát a három nagy tájképi egység, a folyóvölgyek, a hegységek és a síkság találkozása adja. Ebből következik a terület nagyfokú változatossága, amely egyedülálló határainkon belül.

A földtani és tájképi értékek körében a Duna és a hegyek kapcsolatának legszebb példája a Dunakanyar. A nemzeti park területén vulkáni és üledékes eredetű kőzetek egyaránt megtalálhatók, kiegészülve a folyóvölgyek helyenként ma is változó allúviával, a kavicságyban épülő-pusztuló zátonyokkal. Kiemelkedő jelentőségűek a hegységi részekben eredő források és változó vízhozamú patakok, melyek szinte kivétel nélkül az Ipolyba vagy a Dunába szelnek.

A nemzeti park növényzetében a sokszínűség mellett az átmeneti jelleg emelhető ki. Ennek oka részben az alapkőzet változatossága, részben pedig a szubmediterrán és kontinentális klímahatárok találkozása. A Dunakanyar összekötő kapocsként szerepel a Dunántúli-középhegység és az Északi-középhegység flórája között. Sok faj, illetve társulás itt éri el elterjedésének határát (pl. pirosló hunyor, nyúl farkfüves bükkös). Az ártéri szintek jellegzetes növénytársulásaitól kezdve a homok pusztagyepéken keresztül, a közép- és magashegységi vegetáció több típusáig bezárólag rendkívül összetett a növényzet. A nemzeti park unikális botanikai értéke a magyarországi husáng. Az Ipoly-völgy ártéri rétejeinek dekoratív növénye a réti iszalag. Az élőhelyek sokféleségének köszönhetően állatvilága is rendkívül összetett, sok ritka veszélyeztetett faj állománya él a térségben. A nemzeti park területén előforduló védett és fokozottan védett fajok száma meghaladja a 700-at.

A nemzeti park állatvilágát tekintve a folyók különös értékeket rejtnek. A Dunakanyarban áttörő víz a felgyorsult folyással, kavicsos aljzattal ritka, endemikus csiga-fajok élőhelye. Előfordul a bődöncsiga és a rajzos csiga. A halfauna legértékesebb tagja a petényi márna szintén a folyóvizekhez kötődik.

A száraz hegyi gyepeken a fűrészeslábú szöcske és az orosz sztyeppékre jellemző, nálunk reliktum jellegű réti sáska él.

A kételtű fauna az összes hazai fajt tartalmazza. Köztük különösen színpompás a Börzsöny nedves völgyaljain élő foltos szalamandra. A hüllők közül a pannoni gyík a Pilisben és a Börzsönyben is előfordul. A nemzeti park területén sok az erdei énekes- és ragadozó madár, a folyók mentén vízi-, parti és gázlófajok egyedei figyelhetők meg. Kiemelkedő jelentőségű a kerecsensólyom, a parlagi sas és a kígyászölyv állomány. Költ a fekete gólya is. A Börzsöny idősebb erdeiben a fehérhátú fakopáncs állomány számottevő. A Duna vizén az északról érkező bukórécék nagy tömegben telelnek át. Időnként feltűnik egy réti sas amint a récékre vadászik. A barlangok, elhagyott bányajáratok népes denevér kolóniáknak adnak

³ forrás: <https://www.dunaipoly.hu/hu/helyek/vedett-teruletek/duna-ipoly-nemzeti-park>

helyet. Több védett cickány és pelefafaj él a területen, a nagytetű ragadozók közül a háborítatlan erdőkben időnként feltűnik a hiúz, a vizek mentén pedig a vidra.

A természeti értékek mellett a Nemzeti Park kiemelkedő kultúrtörténeti értékek is nagyszámban megtalálhatók a barlangokban (Pilisszántói-kőfülke, a kesztölci Legény-, és Leány-barlang, a pilisszentléleki Bivak-barlang) a kőkorszaki ember nyomaitól a bronzkori földvárak (Árpádvár, Jelenc hegy, Rustok hegy, Godó vár, Pogányvár) és a Római Birodalom limes (Leányfalu, Dunabogdány, Visegrádi Sibrik-domb, pilismaróti Hideglelőskereszt-csúcs, Esztergom) maradványain, a középkori várakon (Visegrád, Nógrádi-, és Drégelyi vár) és egyházi építményeken (Klastrompuszta, Pilisszentlélek, Márianosztra, Pilisszentkereszt) át a legújabb korok (kisvasutak, művésztelepek) emlékéig.

1.1.4. Gellérthegy Természetvédelmi Terület

A sasbércszerű rög ma nagyrészt parkosított, azonban a hajdani növényzet maradványai is fellelhetők. Egyedül itt él a sárgás habszegfű (*Silene flavesces*) hazánkban. A hegy oldalában nyílik a sziklakápolnává alakított, fokozottan védett Szent-István barlang.

1.1.5. Háros-szigeti Ártéri-erdő Természetvédelmi Terület⁴

A Háros-sziget ma már csak félszigetnek tekinthető, mert északi részét a folyó 1911-es szabályozásakor feltöltötték és a parthoz kapcsolták. A Duna áradásaival gyakran elöntött, buja növényzetű "sziget" botanikai felmérése az alacsony és a magas ártér szukcessziójának teljes sorozatát tárta fel, megtalálható itt még a fűz és nyárfák uralta puhafás ligeterdő, valamint a jellemzően tölgy-, kőris- és szil alkotta keményfás ligeterdő. Növényzeti ritkaságai közül kiemelhető az őshonos, védett ligeti szőlő (*Vitis riparia*), a nyári tűzike (*Leucium aestivum*), vagy a téli zsurló (*Equisetum hyemale*) előfordulása. A kora tavaszt a hóvirág (*Galanthus nivalis*) és a ligeti csillagvirág (*Scilla vindobonensis*) összefüggő fehér és lila virágszőnyege díszíti. A vadszőlő-függönyök alkotta emeletes élőhelyek gazdag ízeltlábú faunának adnak otthont. Ezen élőhelyekről két - eddig hazánkban nem ismert - ugróvillás rovarfaj egyedeit találták meg a zoológusok. A Háros-szigetet az egykori katonai használat (laktanya és kikötő) teljesen elzárta a külvilágtól. A terület nem látogatható, háborítatlansága ma is jellemző, erdő és vadgazdálkodás évtizedek óta nem folyik rajta, a fák vagy viharban dőlnek ki, vagy lábon halnak meg. Vadszőlő, komló és szeder szövi át szinte az egész erdőt, rátelepedve mind az élő fákra, mind a fekvő és álló holtfákra, teljesen áthatolhatatlanná téve ezt a hírneműnek megmaradt Duna parti őserdőt. Az ártéri erdő gazdag madárfaunának biztosít zavartalan fészkelő- és vonuló helyet, de nem hiányoznak a folyópart állandó lakói, a vöröshasú unka, a mocsári teknős vagy a hód sem.

1.1.6. Rácalmási-sziget Természetvédelmi Terület⁵

A szigetre, mint a Duna menti hasonló területekre a puha-, illetve keményfa ligeterdők voltak a jellemzők. Az emberi beavatkozások hamar átalakították ezt a helyzetet. A sziget magasabban fekvő területeink régebben nagyobb kiterjedésű gyepek helyezkedtek el, biztosítva a község számára a legelőterületet. A szigetet borító erdőterületek több mint felét mára átalakított, erősen kezelt, mesterségesen telepített erdők teszik ki. Még így is jelentős, egybefüggő tömbökben találkozhatunk kőrises-tölgyes erdőkkel. A lágyszárú vegetáció értékes fajtái a teljes területen tömegesen előforduló, védett ligeti csillagvirág (*Scilla vindobonensis*) és a nyári tűzike (*Leucium aestivum*). Ritkább a szintén védett téli zsurló (*Equisetum hyemale*) és a fekete galagonya (*Crataegus nigra*).

A szigeten két fokozottan védett madár fajunk fészkel több-kevesebb rendszerességgel. A Duna vizén, télen számos récefaj több száz as állománya pihen meg.

⁴ <https://www.dunaipoly.hu/hu/helyek/vedett-teruletek/adonyi-termeszettvedelmi-terulet/haros-szigeti-arteri-erdo-tt>

⁵ <https://www.dunaipoly.hu/hu/helyek/vedett-teruletek/adonyi-termeszettvedelmi-terulet/racalmasi-szigetek-tt>

1.1.7. Duna-Dráva Nemzeti Park Sió-csatornától délre⁶

A Duna mentén a Sió-csatorna torkolatától a déli országhatárig húzódik a védett terület. Itt található Gemenc és Béda-Karapancsa, melyek az Alföld részei. A Dunának ezen a szakaszon az esése csökken, így sebessége is kisebb, ezért középszakasz jellegűvé válik. Kanyarogva (meanderezve) folyt, a magával hozott iszapból és homokból zátonyokat épített, állandóan változtatta medrét. A túlfejlett kanyarokat természetes úton átvágta, így keletkeztek a holtágak és a mélyebb területen a belső tavak. A folyó vízrendezése alapjaiban változtatta meg ezt a helyzetet. A folyószabályozások során a jeges árák gyorsabb levonulása, valamint a hajózás érdekében a kanyarokat átvágták, a folyót gátak közé szorították. A medret a gyorsabban folyó víz kimélyítette, ezért a vízszintje csökkent, sőt ez a talajvízszint jelentős csökkenését eredményezte. A holtágakkal tarkított sárközi szakaszon az árvízvédelmi töltést a folyamtól viszonylag távolabb építették meg, a Kalocsai Érsekség birtokhatárán. Így maradhatott fenn Európa egyik legnagyobb összefüggő hullámtere, Gemenc.

Az itt élő lakosság a XVIII. század végéig nem kísérelte meg útját állni az árvizeknek, hanem éppen ellenkezőleg, mind nagyobb területeket próbáltak bekapcsolni e természetes „légzésbe”. A Dunán évenként érkező hatalmas víztömeget nagyrészt mesterséges csatornák, úgynevezett „fok”-ok segítségével szétvezették a halászó víznek alkalmas tavakba, mélyedésekbe, a kaszálókra, legelőkre, gyümölcsösökbe. Közben a lassú áradással párhuzamosan mentették értékeiket és az állataikat. Ez a módszer a fokgazdálkodás, amely minimálisra csökkentette az árvíz pusztító hatását, valamint biztosította az itt élő emberek megélhetését, elsősorban bőséges haláladást adott. A halászat mellett a rideg állattartás, a ló és a szürke marha tartása a legfontosabb ártéri gazdálkodási forma. A rendszer működését biztosították a fokok, melyek fenntartása jelentős szakértelmet és munkaerőt igényelt.

A Duna-menti Sárköz területén található **Gemenc** ártéri növényvilágának meghatározó társulásai a bokorfüzesek, a puha- és keményfa ligeterdők. Állatvilágának kiemelkedő értékei a védett jégmadár, a fokozottan védett rétisas, a fekete gólya és a kerecsensólyom. Gemenc híres a kiváló gímszarvas és vaddisznó állományairól. Területét átszövik a „fokok”, melyek részben természetes, keskeny csatornák. Ezeken keresztül biztosították hajdan a belső területek elárasztását, mely az erdő és az ott élő gazdálkodók megélhetését segítette.

A **Béda-Karapancsa** a Duna magyarországi alsó szakaszának kiemelkedő értéket képviselő élőhelyeit foglalja magába. Itt van hazánk rétisasok és fekete gólyák által egyik „legsűrűbben lakott” területe. A háborítatlan ártéri erdők mélyén zavartalanul pihennek meg a gémfélék, kis és nagy kócsagok, kanalas gémek.

A Duna zátonyai durva homokból épülnek fel, ezért alacsony vízálláskor meglehetősen kiszárad a termőhely. Az ilyen élőhelyen csigolya-bokorfüzesek és mandulalevelű bokorfüzesek találhatók. Az iszapos homokkal borított partokon, a holtágak mentén fűzligetek fordulnak elő, melyek a fehér fűz ezüstös lombjáról messziről felismerhetők, tavasszal rendszerint előntésre kerülnek. Jellemző növényük a nyári tűzike, tömeges virágzásakor festői látványban lehet részünk.

A gemenci holtágak májusban fehérek a fehér tündérrózsától vagy sárgák a tündérfátyoltól, mindkettő védett faj. A vízi-lófark családjának egyetlen ma élő képviselője, szintén májusban virágzik a bédai holtágak homokos aljzatán. A közönséges rence, mely rovarfogó életmódja miatt nevezetes, virágzásakor szintén dekoratív. A sulyom meglehetősen maradványfaj, rombusz alakú levelei mozaikszerűen borítják a vízfelszínt. Egykor termését összegyűjtötték, fogyasztották. Ma védett. Gyakori még a két vízipáfrány a metyegfű és a rucaöröm, melyek spórákkal szaporodnak, ugyancsak védett fajok. A vízi vegetációt a partok felől mocsári növényzet szegélyezi. A nádasokat magassásos társulások követik.

A tölgy-kőris-szil ligeterdők a magas ártéren találhatók, ahol csak nagy árhullám önti el a területet. A hullámtérben és az ármentesített területen egyaránt megtalálhatók. Az erdőt kocsányos tölgy, vénic szil, magyar kőris alkotja. A fák alatt dús cserjeszint alakult ki, benne a védett jerikói lonc és a ligeti szőlő. A lágyszárú szintben találjuk a rózsaszínes-vörösbarna sakktáblaszerűen foltos virágú kockás kotuliliomot.

⁶ dnp.nemzetipark.gov.hu/nemzeti-park-duna-menti-teruletek

Béda-Karapancsa területén találjuk ezeknek a fajgazdag erdőknek a maradványait. Az Alsó-Duna-völgy bennszülött védett cserjéje a fekete galagonya.

Az eddigi kutatások szerint 51 halfaj előfordulását bizonyították a dunai területről. A Duna halai közül a kecsge és a menyhal még elég gyakran előfordul. A holtágak ragadozó hala a csuka. Sokféle kételtű él a területen. A hüllők közül a vízisikló és a mocsári teknőst láthatjuk a leggyakrabban. Gemenc és Béda-Karapancsa madárvilágának a fekete gólya és a rétisas állománya európai jelentőségű. A Béda-Karapancsa tájegységben még gyakori a barna kánya, mely a környezeti hatások változásaira érzékenyen reagál, ezért indikátor fajnak tekinthető. A gémfélék közül a nádasokban fészkelnek a kis kócsagok, nagy kócsagok, bakcsók, vörös gémek, néhány pár bölömbika. A gyakori szürke gém fűzligetekben költ. A terület déli részén a nyári lúd szigetszerű előfordulása. A vonulási időszakban madárvendégek ezrei találnak táplálkozó és pihenőhelyet az ártéren. A récék, ludak, kárókatona gyakran áttelelnek. A veszélyeztetett denevérfajok menedéket találnak a háborítatlan erdőkben. Az öreg fák odúiban szülőhelyet és nappali szálláshelyet talál a tavi denevér és a piszdedenevér. A vízi életmódhoz alkalmazkodott vidra halakkal táplálkozik. Az európai hód, mivel kipusztult a XIX. században, visszatelepítették Gemencre. Így nálunk is újra szaporodik és színesíti az élővilágot. Az éjszaka aktív vadmacska csak a zavartalanabb, a nádasokkal határos erdőket kedveli. A Gemencen elejtett gímszarvasok trófeái világhírűek.

1.2. Tisza mente

1.2.1. Szatmár-Bereg Tájvédelmi Körzet

A védetté nyilvánítás célja "... a tájvédelmi körzet területén a védett növény- és állatfajok, a természetes növénytársulások, a jellegzetes tájképi adottságok, a táj jellegét meghatározó felszíni formák, felszíni vizek, gyepek és egyéb mezőgazdasági területek, erdők, fasorok megóvása és fenntartása". Az Alföld összes tájegysége közül talán Szatmár és Bereg azok, amelyek leginkább megőrizték a táj egykori jellegét, az Alföldön ezen a vidéken maradt meg a legtöbb természeti, tájképi és kultúrtörténeti érték.

A Tájvédelmi Körzet 37 település külterületén helyezkedik el, területe közel egyenlően oszlik meg a Szatmári- és a Beregi-sík között. A Tájvédelmi Körzet mozaikos szerkezetű, az egyes foltok a legértékesebb, de egymáshoz területileg nem kapcsolódó részeket foglalják magukba. A Tájvédelmi Körzet **7 legfontosabb élőhelyei** az alábbiak:

Erdőtársulások

A Szatmári-síkon és a Beregben – mint az ártéri síkságokon mindenütt - a térszintekhez alkalmazkodva alakultak ki a jellegzetes erdőtársulások.

A fűz-nyár ligeterdők a folyók mellett, az árterek mélyebb fekvésű részein telepedtek meg. Mivel területük évente akár többször is víz alá kerülhet, a nedves talajviszonyok és a tavaszi elöntések meghatározóak az itt előforduló élőlények számára.

Az ártér közép- és magas térszintjének jellemző erdőtársulásai a keményfa-ligetek, azaz a tölgy-kőris-szil ligeterdők. Leggyakoribb fafaják a kocsányos tölgy mellett a magyar kőris és a vénic szil. Erre a szintre már ritkábban, csak a nagy áradások idején jutott el a folyó vize.

A legmagasabb elhelyezkedésű - a folyószabályozás előtt is ármentes - területeken az Alföldön ma már ritkaságszámba menő gyertyános-tölgyesek tenyésznek. Kialakulásuknak kedvezett a csapadékosabb éghajlat, a folyóktól szabdaltnak jó vízellátottsága és a Kárpátok közelsége.

Az erdők mélyebb fekvésű, tartós vízborítású foltjain égeres láperdők díszlenek. A lábas égeresek mohával borított törzsei között ritka, nedvességgelkedvelő lágyszárú növények telepedtek meg.

⁷ forrás: <https://www.hnp.hu/hu/szervezeti-egység/termeszetvedelem/oldal/szatmar-beregi-tajvedelmi-korzet>

A Szatmári-síkság és a Beregi Tiszahát erdeinek aljára már február végén lilás szőnyeget terít a kárpáti sáfrány virága. Lombfakadás előtt nyílik a hóvirág, a tavaszi tőzike, a fiókás tyúktaréj és az erdélyi csillagvirág is. Áprilisban a medvehagyma illatozik az ártéri erdők mélyén.

A természetközeli erdőállományok sokféle védett állatnak is élőhelyet biztosítanak, köztük számos ritka, hegyvidéki faunaelemnek számító faj is előfordul itt. Különösen jól ismert a táj gazdag lepke- és szitakötő faunája. A hüllők közül a hazánkban jégkorszaki maradványfajként számon tartott elevenszülő gyíkot és a keresztes vipérát fontos kiemelni.

A nagyobb, háborítatlan erdők biztosítanak fészkelési lehetőséget a rejtőzködő életmódú fekete gólyának, és a főleg darázs- és méhlárvákkal táplálkozó darázsölyveknek. Az odvasodó fák nemcsak az odúlakó madarak, hanem a korai denevérek sikeres szaporodásához is nélkülözhetetlenek, mivel amellet, hogy itt vészeli át a telet, az utódnevelés időszakában is ezeket a természetes üregeket használják. Elvértve kerül csak szem elé, de nem ritka a területen a vadmacska sem.

Lápok, mocsarak, mocsár- és láprétek

A Szatmári-síkság és a Beregi Tiszahát területét hajdani folyómedrek kusza hálózata szövi át, igen változatos élőhelykínálatot teremtve feltöltődésük, ill. vízutánpótlásuk eltérő mértékéből adódóan. A vízborítás térbeli és időbeli sajátosságaitól függően mocsári ill. lápi életközösségek tenyésznek bennük.

A folyamatos vízborítást igénylő élőhelyek közül a legnevesebbek a beregi tőzegmohás lápok (Bábtava, Nyíres-tó, Bence-tó, Navat és Zsid-tó), amelyek a Tisza egykori medrében, erdőkkel körülvéve alakultak ki. Mivel a térség éghajlati adottságai a Kárpátok közelsége miatt már-már hegyvidéki jellegűek, a fellemegező klíma ellenére is jó állapotban maradhattak fenn ezek az alföldi viszonylatban teljesen egyedülálló növénytársulások. A lápok molyhos nyírekkel, égerekkel szegett, tőzegmohával borított tisztásain kipusztulóban lévő növényfajok egész sora talált menedéket a jégkorszak utáni időktől napjainkig. A ritka fajok közül a hüvelyes gyapjúsás, tőzegáfonya, vidrafű és a tőzegeper külön is említést érdemel.

A lápok, mocsarak közelében a nedvesebb, gyakran pangóvízes termőhelyeken alakultak ki a kiszáradó láprétek és mocsárrétek. Jellemző növényfajaik a réti ecsetpázsit, a kornis tárnics, a szibériai nőszirm, a réti kardvirág, az őszi vérfű és az ördöggharaptafű.

Legelők és kaszálók

Az 1800-as évektől kezdve a füves területek mindinkább kiemelkedő jelentőséggel bírtak a makkoltató sertéshizlalást fokozatosan felváltó szarvasmarhatartás szempontjából. A jószágállomány elégséges téli takarmányozásához szükséges szénát a legjobb fűhozamot adó, nedvesebb területekről nyerték.

A nedves réteken termelődött nagy mennyiségű szerves anyag jó részét az őszi kaszálások során eltávolították. A hagyományos kaszálás nem tömörítette a talajukat, és lehetőséget adott a növényeknek a magérlelésre is, megőrizve a láp- és mocsárrétek értékes élővilágát évszázadokon keresztül. További fennmaradásuk a kielégítő vízellátás biztosítása mellett a megfelelő hasznosítás meglétén múlik.

A növekvő legeltetési és kaszálási igény következtében egyre gyarapodtak vidékszerre az irtásterületek is, melyek bővülő élőhelykínálatot biztosítottak a füves területekhez kötődő életközösségek számára.

A hagyományos gazdálkodási forma emlékei és a tájkép értékes elemei a régi fás legelők. Jellegzetességük az a néhány természetes tölgy és vadvirágos hagyásfa, ami alatt csemegézhettek és délidőn hűsölhettek a jószágok.

A füves térségek nagy része ecsetpázsitos, soványcsenkeszes, ritkán hernyópázsitos, enyhén szikesedő nedves legelő, félszáraz kaszáló. Néhol erdőssztyepp jellegű foltokra is rábukkanhatunk sziki kocsorddal, réti őszirózsával vagy réti iszalaggal. Helyenként megtalálhatók az agárkosbor és az elegáns kosbor tövei, sőt a nedvesebb területeken előfordul a szibériai nőszirm is.

A védett növények mellett több veszélyeztetett állatfaj is előfordul a kaszálással fenntartott gyepek területeken. A nagy szikibagoly lepke lárvája a sziki kocsord szárában fejlődik. Állománya Európa-szerre

megritkult, azonban hazánkban még jelentős számban él. Élőhelyeinek megszűnése vagy a faj életciklusa szempontjából helytelen kezelése megkérdőjelezheti fennmaradását.

A földön fészkelő haris természetvédelmi szempontból az egyik legjelentősebb madárfajunk. A rejtett életmódú, fűrnél alig nagyobb madár bogarakkal, szöcskékkal, legyekkel, gyom- és fűmagvakkal táplálkozik. Mivel a fiókanevelési időszak egybe esik az első kaszálások idejével, a nem kellő körültekintéssel kivitelezett munkavégzés során mind a tojók, mind a frissen kikelt csibék is elpusztulhatnak.

Folyók és árterük

A folyószabályozások után az árvízvédelmi töltések a hajdani árteret egy keskeny hullámtéri és egy erősen megváltozott hidrológiai sajátosságokkal bíró mentett ártéri területre osztották. A hullámtéri holtmedrek kapcsolatukat az anyamederrel hosszú ideig megtarthatták, de a folyómeder bevágódása és a hullámtér feliszapolódása miatt később már csak árvizek idején állt vissza rövid időre az összeköttetésük az élő vízzel.

A partok fás szárú vegetációjának pionírai a bokorfüzesek. Idővel az ilyen társulást követik a fává növő fajokból összeálló vegyes állományú füzesek, illetve a fűz-nyár ligeterdők. Ezt a magasabb térszíneken a tölgy-kőris-szil, vagy más szóval keményfaligetek váltják fel, amelyek növény- és állatfajok tekintetében a leggazdagabb folyó menti élőhelyek. Ezek az erdők a szabályozások után erőteljesen visszaszorultak.

Az ártér jellegzetes képéhez az erdők mellett hozzátartoznak a rétek és a régi medermaradványok, azaz morotvák (az itteni nyelvjárás szerint „halványok”) is.

Különleges érdekességgel szolgálnak az extenzív hasznosítású, valamikori ártéri gyümölcsösök maradványfoltjai. Ezek a „dzsungelgyümölcsösök” természetes génbankként őrizték meg számos régi, tájjellegű gyümölcsfajta egyedét.

A folyó menti nedves területrészekben vízhez kötődő madarakat láthatunk: gémféléket, néha fekete gólyát, vadrécákat, vízityúkot, nádi énekeseket. A függőleges partfalak fokozottan védett fészkelő madara a feltűnő színezetű gyurgyalag, mellettük viszonylag gyakori a partifecske és a jégmadár is. A part menti idős fák gyökerei között talál menedéket vizeink ragadozó emlőse, a vidra.

A Tisza halfaunájának legértékesebb természeti kincsei sok egyéb halfaj mellett a dunai galóca, a pénzes pér, a Petényi-márna, továbbá a bucó és a durbincs nemzetség védett fajai.

Évről évre látványos esemény a Tisza „virágzása”, a kérészrajzás. A tiszavirág a folyószabályozási beavatkozások és a vízszennyezések miatt számos korábbi élőhelyéről eltűnt napjainkra, nagyobb mennyiségben már csak a Tisza és mellékfolyói alföldi szakaszán él. Lárvaként az agyagos mederaljzatban fejlődik 3 évig, majd egy koranyári estén megkezdődik a rajzás. A tiszavirág élete innentől kezdve már csak a folyó feletti nászrepülés idejére korlátozódik („kérészéletű”), de megfelelő környezeti feltételek mellett a vízbe hulló peték biztosítják a faj további fennmaradását.

A Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet növénytársulásai nagy számban tartalmaznak keleti-kárpáti flóraelemeket. A Szatmár-Beregi-sík edényes flórája alföldi viszonylatban páratlanul gazdag, megtalálni itt a hazánkban előforduló növényfajok több, mint felét (a Kaszonyi-hegy fajaival együtt). Ez különösen annak ismeretében rendkívüli, hogy a Szatmár-Beregi-sík az ország területének mindössze 2 %-át (1700 km²) teszi ki. Az Észak-Alföldi flórajárás valódi klímazonális erdőterület. Valószínűsíthető, hogy a terület utolsó természetes képe olyan zárt erdős-mocsaras-lápos vidék volt, melyet a bükkös elemekben – sőt helyenként elegyalkotó fajaként bükkben is – gazdag gyertyános-tölgyesek és a keményfa-ligeterdők uraltak. E mellett jelentős területet foglaltak el puhafa-ligetek, mocsarak, fűz-, éger- és dagadólápok. Az ember megjelenésével elkezdődött az eredetileg szinte teljesen összefüggő erdők kiirtása, feldarabolása, ezzel párhuzamosan megjelent az extenzív állattartás, rét- és legelőgazdálkodás és a földművelés. Ezt a folyamatot erősítette fel a folyószabályzás és a belvízrendezés, a lecsapolási munkálatok. Mára a Szatmár-Beregi-síkon az erdősültség 10 % alá csökkent, a szántók aránya 72 % körüli, a rétek és legelők a területnek kb. 10 %-át teszik ki.

Az **állatvilág** a növényekhez hasonlóan sokszínű és gazdag, jellemző rá az alföldi és a hegyvidéki faunaelemek keveredése. Ez utóbbiak előfordulását a Kárpátok közelsége, erdeinek és lápjainak hűvös, nedves mikroklímája és élőhelyeinek viszonylagos zavartalansága teszi lehetővé.

A bánati márványozott **csiga** kisszámú hazai előfordulásából kettő esik erre a területre, élőhelyei a Tisza hullámterének erdői. Nálunk hegyvidéki fajként ismertek a következő fajok: nagyfogú csiga, kristálycsiga, óriás meztelencsiga és kék meztelencsiga. A Felső-Tisza vízicsiga-faunájának ritka és értékes tagja a bődöncsiga és a sapkacsiga.

A Felső-Tisza **rovar**faunájával is kiemelkedik a hazai folyók közül. Magyarországon csak itt fordul elő az *Oligoneuriella polonica*, a *Choroterpes picteti*, és a *Baetis gracilis* nevű kérészfaj. A folyónak ezen a szakaszán még gyakran mondható a tiszavirág. Az álkérészek általában hegy- és dombvidéki vízfolyásokban élnek, de ezek közül is előkerültek olyan fajok, melyek máshol nem élnek az országban: a *Perla bipunctata* és a *Taeniopteryx schoenemundi*. A folyó ritka és értékes tegzesfaja a *Stactobiella risi*, csak itt és a Szigetközben fordul elő. A folyami szitakötők családjának mind a négy faja megtalálható itt, kevés példa van erre az ország folyóvizei között. A kisebb vízfolyások jellemző faja a nevét teljesen meghazudtoló mocsári szitakötő és fémszöld szitakötő, míg ez utóbbi testvérfaja, a sárgafoltú szitakötő a lápos területek kisvízeiben tenyészik. A Tisza holtmedreiben él a lápi acsa, a kétfoltú szitakötő és a tócsa szitakötő. Ahol a kolokán összefüggő állományait találjuk, ott előfordul a zöld acsa is, mely kizárólag a növény levelébe rakja petéit. A láposodó jellegű vizek ritka, értékes faja a piros szitakötő, a Nyíres-tó égerlájában pedig szaporodik a hazánkban kimondottan hegyvidéki elterjedésű sebes acsa.

A szárazföldi rovarok között is szép számban találunk ritkaságokat. Az üde hegyvidéki rétek lakói közül honos itt a fogasfarkú szöcske és az aranyos sáska, míg az erdélyi hegyisáska ezen a síkon kívül hazánkban csak Bátorligeten fordul elő. Az öreg, természetközeli állapotú erdőkben sok xilofág (csúnya kifejezéssel: "farontó") bogár találja meg létfeltételeit. Nem ritka a szarvasbogár, a nagy hőscincér, az orrszarvú bogár és a pompás virágbogár. A korhadó, öreg fűzek lakója a remetebogár. A terület legjelentősebb futóbogárfaja a nagytestű, hazánkban csak itt élő beregi futrinka, a lápok lakója a nagy termetű szárnyas futrinka, a hűvös mikroklímájú gyertyános-tölgyesek adnak otthont a kizárólag csigákkal táplálkozó, hegyvidéki elterjedésű fekete cirpelőfutónak. Egyedül itt él az Alföldön a nagy színjátszólepke és a nagy fehérsávú lepke. A díszes tarkalepkének egy alfaja él itt, melynek elterjedési területe Erdély nyugati peremvidéke, a Nyírség, és a Szatmár-Beregi-sík. Csak a Beregben él a törpe gyökérrágólepke és az igen ritka nyárfarontó lepke. Hazánkból írták le az *Apamea tallosi* nevű bagolylepkéfajt, élőhelyei a nedves rétek, akárcsak a c-betűs aranybagolylepkének és a sziki kocsord gyökerében fejlődő nagy szikibagolynak.

Ez a folyó- és állóvizekkel teli táj valaha legendásan bővelkedett halakban, sajnos ez is a múlté már. A terület talán a legértékesebb halfajai a pisztrángfélékhez tartozó dunai galóca, és a pénzes pér. Mindkettő a Tiszában él, a sebes sodrású márna szinttájon. Valamivel lassabb vízben, de szintén ebben a folyóban találhatjuk meg a magyar bucót és német bucót, selymes durbincst és a petényi-márnát. A mocsarak lakója a lápi póc és a rétcsík, sajnos élőhelyeinek fogyatkozása miatt mindkettő nagyon megritkult.

A kétélűek nagy faj- és egyedszámban képviseltetik magukat a területen, de sokkal érdekesebb a Szatmár-Beregi-sík hullófaunája. A keresztes vipera, melynek itt a törzsalakja fordul elő (*Vipera berus berus*) a gyertyános-tölgyesekben található (Bockereki-erdő, Lónyai-erdő, Dédai-erdő). Ugyanezen helyeken él az erdei sikló. A lápok, sőt az erdők és legelők lakója az elevenszülő gyík, a tarpai Nagyhegyen pedig ritkán, de találkozhatunk a zöld gyík egyedeivel is. Természetes, hogy e vizekben gazdag területen a mocsári teknős sem ritka.

A madárvilág is gazdag és változatos. A Tisza szakadó partjainak meredek falában jónéhány helyen figyelhetjük meg a partifecske és a gyurgyalag telepeit, ugyanitt találkozhatunk a színpompás jégmadárral. A folyókat kísérő ligeterdőkben szürke géme, bakcsók, kis kócsagok közösen alakítanak ki egyes gémtelpeket. Ezek az erdők a halvány geze és a nagy fülemüle jellemző élőhelyei, és itt költ a barna kánya. A Szatmár-Beregi-síkon viszonylag nagy kiterjedésben találhatók még zavartalan, öreg erdők, ezekben találja meg a fészkeléséhez szükséges feltételeket a fekete gólya, a békászó sas, a darázsölyv, a fekete harkály és az egyre gyakoribb holló. A nyíltabb, ligetes területek, így például a

fáslegelők jellemző fészkelői a szalakóta, a kabasólyom, a szürke küllő, egyes években a réti fülesbagoly. A területen él az ország második legerősebb haris állománya, és a fürj populációi is számottevőek. Kis számban bár, de költ itt legnagyobb és legszebb bagolyfajunk, az uhu. Rokona, a gyöngybagoly szinte kizárólag templomok tornyában rakja fészket, s ugyanígy kötődik az ember településeihez a magyar nép egyik kedves madara, a fehér gólya.

Az emlősök közül említést érdemel a nyuszt és rokona, a vidra. A nagyobb erdőkben nem ritka a vadmacska és a borz. Keményebb teleken egy-egy farkas is elkóborol idáig a hegyekből, sajnálatos azonban, hogy legtöbbjük bőrével fizet merészségéért. Az erdők legnagyobb emlősfaja, a gímszarvas nem ritka a területen, természetvédelmi szempontból nem kívánatos viszont a Bockerek-erdőbe betelepített dámvad jelenléte. Néhány éve Ukrajna felől még jávorszarvasok is tartózkodtak átmenetileg, váltóvadként itt. A terület gyakori vadja az őz, a vaddisznó, és a róka. A falvak templomainak tornyaiban népes denevérkolóniák tanyáznak, s a falvak gyakori lakója a nyest.

1.2.2. Tiszatelek-Tiszaberceli ártér Természetvédelmi Terület

A védett terület Gávavencsellőtől Tiszatelekig a Tisza mindkét oldali hullámterét magába foglalja, 1973-ban nyilvánították védetté, majd 1990-ben a gávavencsellői ártérrel bővítették. A természetvédelmi oltalom alatt álló terület jelenleg 1.021,3 ha.

A védett terület teljes egészében a Tisza hullámterében helyezkedik el, így hidrológiai viszonyait is ez a tény határozza meg. Cél: a Tisza szabályozása után kialakult és gátak közé szorult hullámterre korlátozódott másodlagosan kialakult természetes, illetve természetközeli élőhelyek és élővilág, valamint egyéb természeti értékeknek (vízfolyások, holtágak) megőrzése.

A Felső-Tiszavidékre alapvetően a kontinentális, ezen belül a mérsékelt meleg és a mérsékelt száraz, D-en a száraz klíma a jellemző. A hullámtérben a vegetáció árnyékoló és a vizek hűtő hatása miatt a fellemegeedés lassúbb és kisebb mértékű, mint a környező nyílt területeken. Ugyanakkor a kisugárzás is kisebb mértékű, ezért a hullámtéri területek mikroklimatikus hőingása kiegyenlítettebb.

A természetvédelmi terület a gátak közé szorított Tisza hullámterében gyakran előntött területek fűz, nyár ligeterdőit, a partmenti bokorfüzeseket illetve a magasabb térszínen még szórványosan fellelhető keményfás tölgy-kőris-szil ligeterdőket, valamint ezek őshonos cserjéit, lágyszárú növényeit, továbbá a sással, kávéval szegélyezett holtágakat, s azok gazdag hínárvegetációját hivatott megőrizni. Ez utóbbiak legjelentősebb faja a sulyom és a fehér tündérrózsa. Hasonló módon megőrzendő a még megmaradt ártéri rétek és mocsárrétek.

A Magyar Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Program (NBmR) kipróbálása során 1996-ban az 5x5 km-es mintaterületről, melyet itt jelöltek ki, 371 edényes növényfaj került leírásra. Közülük 15 áll természetvédelmi oltalom alatt. Kiemelhető a tömeges tiszaparti margitvirág és a nyári tőzike. Említést érdemel a debreceni torma, a mocsári lednek, vagy a kígyónyelv, a kétlevelű sarkvirág, az erdei borkóró és a békakonty. A tündérfátyol és a rucaöröm a hínárvegetációt színesíti.

Zoológiai értékei közül kiemelkedik a tiszavirág, illetve több védett szitakötőfaj előfordulása (lápi acsa, feketelábú ill. sárgás szitakötő). Az ártér erdeiben 82 madárfaj költ. Kiemelkedő értéként kell említeni a vencsellői gémtelep szürkegémével és a keményfaligetben költő fekete gólyát, vagy Európa egyik legnagyobb partifecske telepét. Az erdők által körülhatárolt nedves gyepek, kaszálók ritkasága a haris, míg a fogoly a régió gyakoribb fészkelője. Emlősök közül említést érdemel a vidra, melynek létszáma csökken és a vadmacska, amely alkalmanként figyelhető meg.

1.2.3. Tokaj-Bodrozug Tájvédelmi Körzet

1986-ben, 5318 hektár kiterjedéssel védetté nyilvánított terület két nagy részre oszlik, egyik a Tokaj-Hegyaljához tartozó Nagy-Kopasz (amely méltón híres zamatos borairól), a másik a Bodrog-Tisza ártér. Az előbbi 513 méteres magasságával az ország egyik legnagyobb kiterjedésű vulkánikus szigethegye.

Alapkőzete nagyrészt kvarcandezit, amelyre a hegylábi részeken vastag, helyenként 10-30 méter vastag üledékes kőzet, lösz települt.

A hegy természeti értékeinek nagy része a déli száraz, meleg oldalon koncentrálódik. Növényzetében molyhos tölgyes-bokorerdők, virággazdag gyepekkel váltakoznak, a hegylábi részeken pedig a löszre jellemző törpemandulások ékelődnek be a szőlőteraszok közé. Növényritkaságai közül kiemelendő az itt élő tizenkét orchidea faj. A hegy északi oldalán hárs-kőris és gyertyános-tölgyes erdők vannak, szelídgesztenye folttal és kaszálórétekkel tarkítva. Gazdag állatvilágára főleg a száraz-meleg élőhelyeket kedvelő gerinctelen és gerinces fajok a jellemzőek, de a kőfejtők, bányák és a löszfalak néhány speciális élőhelyet igénylő állatfaj megtelepedését is lehetővé tették.

A tájvédelmi körzet másik nagy területe a jelen terv szempontjából is érintettnek tekinthető Bodrog-Tisza ártér, amely tavasszal ezüstös színbe öltözik a két folyó megáradt, csillogó vizétől. Növényzetében ezért főleg a vízhez, a nedves termőhelyekhez kötődő növényfajok dominálnak. A területen morotvatavak hínártársulásai, mocsarak magassásosai, nádasai, láprétek és mocsárrétek váltakoznak nagy kiterjedésű nedves kaszálókkkal, fűzligetekkel. A folyóvizet ligeterdők szegélyezik, de sajnos jelentős a nemesnyárasok számaránya is. A terület helyenként gyakori védett növénye az enciánkék virágú kornistárnics és a tiszaparti margitvirág.

A tavaszi áradások miatt nyár közepéig járhatatlan ártér zavartalan fészkelést biztosít az itt élő rendkívül gazdag vízimadár-világnak. Nagy számban fészkelnek itt réce- és gázlómadár-fajok, mint például a természetvédelem jelképévé lett, elegáns megjelenésű nagykócsag, a kisebb termetű ritkább testvére a kiskócsag, vagy a sásosokban, nedves réteken fészkelő, rejtett életmódú haris. Az őszi madárvonulás idején nagy számban tartózkodnak, ill. gyülekeznek itt a délre tartó vízimadár-csapatok.

A Bodrogzug az ország egyik legszebb vízitúrázó területe. Ma az országban ez az egyetlen olyan terület, amelyet rendszeresen elönt a víz. Természeti értékei, háborítatlansága mellett, részben ezért került fel 1989-ben, fokozott jelentőségű vízimadár élőhelyként a nemzetközi Ramsari területek listájára.

1.2.4. Tiszadobi ártér Természetvédelmi Terület

Az Alföld ősi, vízjárta világának vadregényes arca ma már csak elmúlt századok utazóinak, történetíróinak, íróinak munkáiból ismert. Ahogy már Eötvös Károly (1842-1916) is írta: "... a Tisza is más már, mint hajdananta volt. A mióta szabályozták: azóta csak a régi térképeken van meg a régi Tisza. Hala, madara elúszott, elszállt, elfogyott azóta." A síkságra érve lelassult folyónk állandó mederváltozásai, a hatalmas áradások változatos tájjá formálták völgyét. Lefűződött holtágai, morotvái víztükrét összefüggő hínármezők borították, a partokat füzesek-nyárasok szegélyezték. A nagy ívű kanyarulatok között magas fűvű ártéri rétek, a víztől csak ritkán járt magasabb hátaikon keményfaligetek díszlettek. Ez a kép jellemezte százötven-kétszáz évvel ezelőtt Tiszadob környékét is.

A folyóvízi feltöltés következtében a táj felszíne itt sík. Rajta mélyedéseket csak a természetes úton elhagyott medrek és a mesterséges - a "mederrendezések" során levágott - morotvák jelentenek. A síkból csak a terület központjában lévő Halász-szigeti rész, no meg az árvédő gátak emelkednek ki.

A táj arculatára a folyószabályozás, amely épp itt, a védett területtől két kilométerre indult, döntően rányomta bélyegét. A munkálatok kezdetét jelző első kapavágást az urkomi-erdőnél maga Széchenyi István tette 1846. augusztus 27-e reggelén. A tervet Vásárhelyi Pál készítette, a velencei Paleocapa módosította.

Az eredmények, számokban: megszüntettek összesen 136,2 km-nyi kanyarulatot 112 átvágással, így a folyó eredetileg 1419 km-nyi hossza 966 km-re csökkent, így Tiszaújlak és Tiszabecs térségében esése kilométerenként 3,8 cm-ről 6,0 cm-re nőtt. A magasvizek kilépése ellen emeltek összesen 3555 kilométer hosszúságú töltést. Így az Alföldön ármentessé vált mintegy 26.500 km² -nyi terület. Minderre annyit mondhatunk: grandiózus! Tiszadob határában emlékmű-hármas magaslik, emlékeztetve azokra, akik ezt a vállalkozást kezdeményezték, azaz Vásárhelyi Pál, Széchenyi István és gróf Andrássy Gyula szobra áll itt.

A végeredmények azonban negatívumokkal is jártak. A szabályozási munkák eredményeinek "...maradandó sikere felett tetemes aggodalmak merülnek fel" írta hajdani neves geográfusunk, Hunfalvy János, 1863-ban - Ne csak gátak építtessenek, hanem arról is gondoskodjanak, hogy ott, ahol kell, és akkor, amikor kell, az illető földterületeket meg is lehessen vizesíteni. Különben - a Hortobágyi puszta - területei a Zahara jellemét fogják magukra ölteni. - Majd így folytatja: - Kíváncsinos, - mikor a vizek szabályozását, tavak és posványok lecsapolását tervezgetik, ne csak a mérnökök számításait vegyék tekintetbe, hanem a természetbúvárok véleményét is meghallgassák. Ez a mai napig is meghallgatásra váró intelem.

A védett terület egyik legnagyobb értéke a magasártéri keményfaligetek eredeti élőhelyen és tipikus összetételben megmaradt - néhány foltja. Ez az erdőtársulás másutt a legtöbb helyen elkőrisedett, ami a környezeti adottságok megváltozása mellett a helytelen kezelésnek és a harmincas évek után pusztító szilfavésznek is tulajdonítható. Az erdőt matuzsálemi korú terebélyes kocsányos tölgyek uralják. Közöttük sudár magyar kőrisek és szilfák borítanak árnyékot az aljnövényzetre. A fák itt lábon állva pusztulnak el. A tavaszi öntések sárgás, repedezve száradó iszaprétege alól gyöngyvirágok ezrei törnek a felszínre, melyekből gyönyörű illat lengi be a fák alját. Sokfelé erdei pajzsika és hölgypáfrány csokrok pompáznak, meg-megmutatkozik a kígyónyelv páfrány és a keleti kontyvirág is. Orchideákat is terem e mesevilág. Zöldesfehérben nyílik a kétlevelű sarkvirág, sötét bíborral komolykodik a széleslevelű nőszőfű. illatos ibolyát is mindenfelé látni. A ledőlt faóriástól alkalmilag megnyílt foltokon a nyári tűzike virágoskertje alakul ki. Az erdő naposabb szélein őszre kivilágítanak a tiszaparti margitvirág nagy fehér csillagainak sűrű csoportjai. A naposabb oldalakon a magas fákra felkúszó "liánok", ligeti szőlő, vadszőlők, süntők, erdei iszalag, alább szegfűbogyó és lent hamvas szeder áthatolhatatlanul sűrű szövedéket alkotnak. A fák közt szórványosan találkozhatunk hatalmasra növő fehér nyáarakkal és fekete nyáarakkal is. Némelyiken az ártéri sűrűségek ritkasága, a fekete gólya is megtelepszik.

Évtizedek óta ismert a Rákóczi-Tölgyes-erdő gémtelpe. Nyolcvan-kilencven pár szürkegém építi borzasrendetlen természetes fészket a fák csúcsa közelében. A közeli holtágak bőséges táplálékot kínálnak számukra. Az öreg, kioldvasodó fák sok madárfajnak adnak lakóhelyet. A mindenütt gyakori cinegefajokon, csuszkán és rövidkarmú fakúszon kívül az alföldön ritka kékgalamb és a macskabagoly is rendszeres fészkelő. Néhány faj, köztük a fekete harkály az utóbbi időben vált gyakoribbá. Nemcsak madarak találnak otthonra az öreg fák odvaiban, hanem több denevérfaj, a vadmacska és a nyest is szívesen megtelepszik bennük.

A védett terület mélyebb fekvésű részein, a hullámtéren fűz-nyár ligeteket találunk. Különböző kúszónövények, hamvas szeder, süntők indái át- meg átszövik a fákat, cserjéket, máshol a betelepített gyalogakác kefesűrű cserjései teszik járhatatlanná a terepet. Nedves talajú, nagy páratartalmú, sűrű erdők ezek, amelyek életét a rendszeres vízborítás határozza meg. A sűrű növényzetben tömegesen fordul elő a borostyánkőcsiga és a márványozott csiga. A pocsolyásokban a fialló csigák gyakoriak. Madárviláguk szegényesebb, mint az öreg keményfaligeteké. A vén-vastag, kuszan vesszőhajú botlófűzek odvaiban szívesen megtelepszik a tőkés réce, meg - az üreg mérete szerint - egyéb odúlakó fajok. Víz fölé hajló ágaira fonja-köti művészi fészket a függőcinege. A szárazabb cserjések tavasszal száz meg száz fülemüle énekétől zengenek. A szinte áthatolhatatlan, zavartalan sűrűt igen kedvelik a vaddisznók. Életfeltételeinek az ártér és a környező mezőgazdasági területek tökéletesen megfelelnek.

A morotvák a védett terület igen értékes részei. Ilyen a "Szelepi" is, amely még a Tisza szabályozása előtt, természetes úton fűződött le a folyóról. Biológiai előregedése ("fertősödés") előrehaladott, nyílt víztükröt már alig látni. E vegetációban találni viszont a legnagyobb termetű - és szirmú "békavirágunkat", a nádi boglárkát. Középső, mélyebb részein a felhalmozódott szerves törmelék úszó lápszigeteket képez. Felszínüket beborítja a növényzet, még a rekettiefűz is megkapaszkodik rajtuk. E természetes tutajokról a szél meg az általa keltett hullámverés időnként kisebb darabokat szakít le, amelyek a parthoz sodródva megfeneklenek, leragadnak.

Az itt megfigyelhető jelenségek a feltöltődési, láposodási folyamatok szinte tankönyvbe illő példái. A felszínt összefüggő hínárszőnyeg borítja, amelyet a fehér tündérrózsa nyaranta virágdíszbe öltöztet. Segít benne apró, szintén fehér szirmaival a békatutaj és a vízi életet élő páfrány, a rucaöröm. A kimaradt

helyeket betöltik a kis és bojtos békalencse apró úszó korongjainak sűrű tömegei. A virágos növények legkisebbjét, a vízidarát 1966-ban sikerült köztük kimutatni. Az amúgy is színes képet tarkítja "ragadozó" növényünk, a közönséges rence. Itt él még a nagy tápanyagtartalmú vizek éles, fűrészesen szűrös levelű növénye, a kolokán. Dúsan terjeszkedik a sulyom is.

A dús növényzetű, jól átmelegedő kis vizek halfaunája igen gazdag. Különös érték köztük a lápi póc, amely a hajdani mocsaras Alföldünkön szerte közönséges volt. Élőhelyének megfogyása miatt napjainkban már megritkult.

A változóan vízjárta mentetlen-, vagy legfeljebb csupán a belvizektől időnként sújtott mentett oldal néhány szikessedő rétje kicsiben kissé az erdős-sztyeppes Hortobágy képét idézi – nem tekintve el a véletlenül maradt magános, és így szép szabályos koronát fejlesztett hagyas-tölgyektől. Flórájukban mindenképp meghatározó a sziki kocsord, a bárányüröm és a pettyegetett őszirózsa néhol meghatározó mennyiségű jelenléte. Szórványosan rábukkanni a fátyolos nőszirm virágzó polikormonjaira is. A hullófajok képviselője, a mocsári teknős előfordulása még gyakran mondható, napozó példányait a part menti zombékokon figyelhetjük meg. A vízisikló jócskán kerülhet elénk. A madárvilágot egy igazi mocsári fészkelő együttes képviseli. A rejtett életmódú guvatfélék - vízityúk, guvat, szárcsa - mellett a barátréce és cigányréce, a cserregő nádiposzáta, a nádi tücsökmadár, a gémféléket képviselő vörösgém és törpegém, majd a barna rétihéja mind közönségesnek mondható. A kormos szerkők kis telepét az egyik víztükör szélén figyelhetjük meg. A terület fontos szerepet játszik a környező gémtelpek lakóinak életében. A holtág partján felállított megfigyelőtoronyból mindig láthatunk halászgató bakcsókat, kis kócsagokat.

Mint látható, a madarak igen egyenletesen használják ki az élőhely által kínált fészkelési és táplálkozási feltételeket. A védett terület déli határát alkotó mintegy 12 km hosszú morotva a Tisza szabályozásakor keletkezett. Festőien szép partját öreg nyárfák és kőriserdők szegélyezik. Jellegzetes növényei, a fehér tündérrózsa, a vízitök és a sulyom úszó, különösen virágzás idején tarka szőnyeget a növényevő halak meg gondolatlan betelepítése miatt erősen károsodtak. Néhány pár réce és búbos vöcsök lakja. A víz fölé nyúló ágakról lesi zsákmányát a színpompás tollazatú jégmadár, melynek tápláléka apró halakból áll.

1.2.5. Kesznyéti Tájvédelmi Körzet

A tájvédelmi körzet a Tisza, a Takta, a Sajó és a tiszalúci Holt-Tisza által közrefogott „öblözet” morotvák, elhagyott folyómedrekkel tarkított síkságát foglalja magában. A Tisza és a Takta korábbi folyómedreinek hosszúkás mélyedéseiben jelenleg mocsarak vannak, amelyek kiterjedése mintegy 2000 ha. A mocsarak rendszeres vízutánpótlása a 19. század közepén végrehajtott folyószabályozási munkálatok következtében szűnt meg.

A növényzet mai képére a területen évezredekig kanyargó folyók hatása, majd a középkortól kezdődő erdőirtások és legeltető-kaszáló állattartó tevékenység, valamint a 19.-20. századi vízrendezési munkálatok hatottak. A legjellemzőbb élőhelyek a régi folyómeder-maradványokban kialakult, a mocsarak vizeit borító hínártársulások, a vízparti nádasok, illetve az ezeket övező fűzlápok, fűzcserjések. A löszpusztagyepek csak szórványosan fordulnak elő, az övzátanyok tetején, sztyeppesedő réti talajon találjuk a védett dunai szegfűvet és réti iszalagot. A puhafaligetek egyes mocsarak szegélyében, illetve a folyók hullámterében maradtak meg. A magasártéri keményfaligetek a legjobban átalakított élőhelyek, helyükön ma jobbra szántók és idegen fajokból álló faültetvények találhatók. A kubikgödrök partjain, a múlt század második felében épített gátak előterében az eredeti galériaerdőkhöz hasonló állományú telepített tölgyesek találhatók.

A tájvédelmi körzetben számos jellegzetes Tisza menti, védendő fajnak van jelentős állománya, így például a sulyomnak, a rucaürömnek, a debreceni tormának, a nyári tőzikének, a nádi boglárkának és a tiszaparti margitvirágnak. A holtágak, morotvák (pl. Kerek-tó, Görbe-tó, Hímes-tó, Emberes) hínárnövényei közül megemlítendő a tündérfátyol, a fehér tündérrózsa, a kolokán és a közönséges rence. A holtágak úszólápjai és azok füzes szegélye rejtegeti a védett gyilkos csomorikát, tőzgepáfrányt, szálkás pajzsikát és villás sást. A szerencsés vízrajzi helyzet miatt a terület bővelkedik ártéri mocsár- és

kaszálórétekben, melyek flórája a rendszeres kaszálás miatt igen gazdag. Itt él a kétsoros sás, a kornistárnics, az elegáns kosbor, a gyíkhagyma, az őszi kikerics, a mocsári aggófű, a csikorgófű és a mocsári lednek.

Az ízeltlábúak közül a kérészek rendjébe tartozó tiszavirág a június második felében százezres nagyságrendben lepi el a Tisza vizét. A bogarak képviselői közül védett faj az aranypettyes bábrabló, az érdes futrinka és a mezei futrinka. Nyári estéken találkozhat az ember a hatalmas zúgással repülő óriás csíkbogár példányaival. Az öreg kubikerdők, keményfaligetek védett bogárlakói a szarvasbogarak, az orrszarvú bogarak és a nagy hőscincérek. A nappali lepkék közül jelentős számban fordul elő a puhafaligetekben és a bokorfüzesekben a kis színjátszó lepke, a keményfaligetekben a díszes tarkalepke. A mocsári kutyatejjel tarkított mocsarakban él a rendkívül ritka mocsári szitkár.

A tájvédelmi körzet vizeiben előfordul a védett réti- és vágócsík, a lápi póc, újra betelepedett az őshonos compó, a bodorka és a vörösszárnyú keszeg. A vizes, nedves élőhelyeken a tarajos és a pettyes gőte egyaránt előfordul. A mocsarak jelentős szaporodóhelyei a békáknak és a mocsári teknősnek.

A tájvédelmi körzet védetté nyilvánítását leginkább madárvilága miatt kezdeményezték – akkoriban itt volt az ország egyik legnagyobb gémtelepe. Az 1990-es évek közepétől a mocsarak rendszeres kiszáradása miatt a vizekhez kötődő madarak faj- és egyedszáma erősen lecsökkent. A kedvezőtlen folyamatot a 2003-ban kezdődött élőhely-rehabilitációs munkálatok állították meg. Napjainkban ismét nagy számban költenek a nagy kócsagok és a vörösgémek, visszatértek a kiskócsagok, a selyemgémek és a bakcsók. A ragadozó madarak közül a területen leggyakrabban a barna rétihéja figyelhető meg, a legértékesebb fészkelő a kerecsensólyom. A kaszálóréteken a tájrehabilitáció következtében újra megjelent a haris. A kerecsensólyom és parlagi sas kedvenc táplálékául szolgáló ürge a rövidfűvű legelőkön fordul elő. A csatornák vizében a legnagyobb szárazság idején is meg-megjelentek a vidra egyedei, talán az elmúlt generációk génjeikben rögzült emlékei alapján, a hajdani halbőségre emlékezve.

1.2.6. Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet

A tájvédelmi körzet területét két eltérő kialakulású és arculatú táj alkotja, ahol a domborzat és a talajviszonyok különbözősége eltérő növényzet kialakulását és fennmaradását tette lehetővé. A hordalékkúpon („pusztai rész”) igen sok elhagyott folyómeder található, melyekben mára a feltöltődés révén mocsári növényzet alakult ki. A hosszúkás, egymással gyakran párhuzamos mocsarakban a növényzet ősi jellegű, bár az 1960-as évekbeli mederrendezések számos mocsár kiszáradásához, átalakulásához járultak hozzá. A „mentett ártéri rész” 1939-ig a Tisza élő ártere volt. Az áradások rendszeresen elöntötték, ezért mocsarai részben feltöltődtek, nyáron hamarabb kiszáradnak, mint az északabbi részek mélyebb, sokszor meredek partú mocsarai.

A pusztai rész egyetlen hatalmas gyepterület, melyet a kanyargó mocsarak szabdalnak fel, míg a peremeken és a pusztai gyepek közé zárványként ékelődve szántóterületek találhatók. A száraz gyepterületek részben ősi löszpusztarétek, melyeket hagyományosan legeltetéssel hasznosítottak, hasznosítanak. Fajai egyrészt alföldi jellegűek (pl. macskahere, hengeresfészű peremizs, nyúlánk sárma), másrészt a Bükkaljáról részben a patakok segítségével „lehordott” sztyepp- és erdőssztyepp fajok (pl. agárkosbor, tavaszi hérics, közönséges borkóró, parlagi rózsza). Míg a löszgyepek esetén a legeltetés erős degradációs tényező, addig a természetes, ősi szikesek esetében a nyílt felszínű gyepek fő fenntartó tényezője. A Borsodi-Mezőség területén mind az ősi típusú szikesek, mind pedig a vízrendezés hatására a réti talajok szolonyeceseedésével létrejött másodlagos állományaik megtalálhatók. Jellemző feltűnő fajaik közül kiemelhetők a tavasszal virágzó kamilla és a nyárvégi puszta képét meghatározó sóvirág. A szikesek fajai jórészt kontinentális – eurázsiai elterjedésűek, melyek jól alkalmazkodtak a klimatikus, talajtani adottságokhoz. Növényföldrajzi szempontból értékes fajai a kígyófarkfű, az erdélyi és a vékony útifű, a bárányparéj és a heverő seprűfű. A szikes mocsarakban tenyészik a gyakorinak mondható kislepkeszű aszat, a kétsoros sás, a pannon bennszülött buglyos boglárka és a sziki boglárka. Állományalkotó a vízi harmatkása, a tavi káka, a sziki káka és a parti sás. A mocsarak igazi ritkasága a zsombéksás, a mocsári kosbor, a kornistárnics és a lápi ibolya, melyek termőhelyei egy-egy feltöltődött lápszemmaradvány utolsó maradványai a pusztában. Sajátos növény-összetételűek az egykori vízfolyások

kissé szikesedő talaján kialakult sziki magaskórósok, melyek vezérnövényei a réti ősziróza és a sziki kocsord. Ezek mellett számos más dekoratív védett növény is előfordul, így a fátyolos nőszirm, a réti iszalag, a bugás hagyma és a macskahere.

A terület állatvilágán is jól érződik a táj kettős arculata: a nagyobb, főleg egyszikűekkel borított tömbre a pusztai fajok a jellemzők, míg a hullámtéri területen az ártéri fajok dominálnak. A pusztai tömbben az állatok közül leghamarabb a színpompás pillangókat vehetjük észre. Előfordul itt a farkasalmalepke, a fecskefarkú pillangó és a kardoslepke. A szikesréti magaskórósok megmaradt foltjainak környékén találjuk az egyik legértékesebb védett lepkefaj, a nagy szikibagoly populációit. A lepke hernyója tápláléknövényként a társuláskötő orvosi kocsordot igényli, így a faj fennmaradásának biztosításához a növénytársulás védelme szükséges. További védett rovarfaj az aranypettyes bábrabló, a bíborcincér, az imádkozó és a sisakos sáska. A terület folyamatos kiszáradása nem kedvezett a halak előfordulásának. Az 1998–99-es csapadéokban gazdag évek, valamint a Nagyszéklápa környéki kísérleti élőhely-rehabilitációs munkálatok azonban bebizonyították, hogy a megfelelő élőhelyi viszonyok kialakítása után igen hamar képesek visszafoglalni az eredeti élőhelyeiket. A vízvisszatartási munkálatok után azonnal megjelent a réti csík, a compó, a kárász és a törpeharcsa. Az utóbbi két fajt, valamint a nyurga pontyot és a csukát a helyi lakosságnak a pákászhagyományokat még aktívan ápoló része telepítette a Tisza kubikgödreiből. Jellemző kételtű és hullófajok a vöröshasú unka, a tavi béka, a barna ásóbéka, a zöld levelibéka, a pettyes és a tarajos gőte, a vízisikló és a fürgegyík. A gazdag madárvilág különösen értékes tagja a túzok, melynek kb. 40–50 példányos állománya él itt. A fokozottan védett ragadozó madarak közül több párban költ a kerecsensólyom és a hamvas rétihéja, 50–100 pár között mozog a kékvércse állománya. Az 50–60 páros szalakóta állomány, valamint a körülbelül ugyanekkora számú kis őrgébics a költés szempontjából a terület legjellemzőbb pusztai élőhelytípusait részesíti előnyben. Őszi vonulás idején megszállnak a darvak és a vadludak tömegei, a tavaszi időszakban pedig a parti madarak közé tartozó cankók és búbicek nagy csapatai. A vizes élőhelyek helyreállítását szolgáló programok révén mind a négy hazánkban fészkelő vöcsökfaj megtelepedett, és több pár cigányréce költ eredményesen. Az ártéri részek állatvilága más jellegű. Előfordul itt az igen dekoratív kis színjátszólepke. A galéria-erdők öreg tölgyfái környékén szarvasbogarak és orrszarvú bogarak szállnak. Jellemző madarak a fekete gólya, a macskabagoly és a fekete harkály. A csapadékokban gazdag években a kaszálórétnek magas fűvében nagy számban telepszik meg a haris. Emlősök közül védett fajok a molnárgörény és a hermelin. A szintén védett ürge a pusztai ragadozók fontos táplálékállata. A puszta kiemelkedően értékes faja a magasfüvű részeken, illetve a zárványszerűen kialakított szántók parlagjain élő háromcsíkos egér.

1.2.7. Hortobágyi Nemzeti Park

A védett terület nagyon kis része érintett jelen Terv kapcsán. Annak jellege a Közép-Tisza TK élővilágához hasonló. Ezért önálló bemutatásától eltekintünk.

1.2.8. Közép-Tisza Tájvédelmi Körzet

A Tisza, s mellékfolyóinak szabályozását követően az Alföld képe gyökeresen megváltozott. A szabályozás előtti vadvízország – mely napjainkban talán csak a Duna-deltához hasonlítható – több mint száz éve a múlté. A mocsarak kiszáritása, felszántása, a folyó nagy kanyarjainak átvágása gyökeresen változtatta meg az Alföld arculatát. Ekkor pecsételődött meg a keményfás ligeterdők sorsa is. A megváltozott vízjárási viszonyok (a vízszint megnövekedett kilengései) nem kedveztek a tölgy-szil-kőris ligeterdők felújulásának. Helyüket fokozatosan a fűz-nyár ligeterdők foglalták el. Kialakult egy másodlagos, szegényebb, kietlenebb, s elsősorban gazdasági érdekeket szolgáló táj. Mindezek ellenére a hajdani élővilág számtalan képviselője találta meg életfeltételeit az ártéri erdőkben, a hullámtéri gyepekben, a holtágakban és mocsárrétekben.

A terület jellemző élőhelyei a következők:

A holtágak

Az emberi beavatkozások következtében kétféle holtág képződött: a gát külső oldalán az úgynevezett mentett oldali, míg a folyó felőli oldalon hullámtéri holtág alakult ki. Közülük a mentett oldaliak a

nagyobbak, de ugyanakkor a kevésbé értékesek. Mivel ezeket függetleníteni lehetett a Tisza vízjárási szeszélyeitől, hamar megtalálták hasznosítási módjait. Legtöbbjükből halastó lett, majd partjaikat kifarcellázva megjelentek a hobby kertek. Nem véletlen, hogy ezek közül egy sem került a tájvédelmi körzeten belülre. Maradtak tehát a szelíd szépségű hullámtérek. Állapotuk változó, de többségük haldoklik. Létüket a mederben egyre jobban felhalmozódó iszap veszélyezteti.

Védett holtágaink északról lefelé haladva a következők: Heves megyében Pély határában a Patkós, Jász-Nagykun-Szolnok megyében Tiszaroff és Tiszabó között a Gólyi-tó, Tiszasüly Kőtelek között a Csatló, Törökszentmiklós határában a Pityóka, Besenyszög határában a Szórói Holt-Tisza, Szolnokon pedig a Kovácsi Holt-Tisza. Szolnoktól délre már csak jelentéktelen holtágak akadnak: a Vezsenyi Fokozottan Védett Területen a Kis-Tisza, Cibakházánál pedig a Cibaki Holt-Tisza.

A legszebb és legértékesebb viszont a tündérrózsákkal borított Csatló. Galériaerdejében pedig néhány érdekes orchidea faj is fellelhető. A holtágak vizében a számos keszegfaj mellett tőponty, kárász, szivárványos ökle, csuka, fogassüllő egyaránt megtalálható. A védett halfajokat a vágócsík és réticsík, illetve a kurta baing képviseli. Kételtűekben szintén bővelkedik ez a vadvízes vidék. Se szeri se száma a kacagó békáknak és kecskebékáknak, gőtéknek. A hullók közül a vízisikló gyakori. Fészkelő madárvilága csupán néhány pár vízitúrára, szárcsára, esetleg búbos vöcsökre és nádi énekesekre korlátozódik.

Ligeterdők

Napjainkra a keményfás ligeterdők teljesen eltűntek a Közép-Tisza vidékéről. Helyüket először az őshonos fűz-nyár ligeterdők foglalták el, majd ezeket is egyre növekvő mértékben szorították vissza a nemesnyár-ültetvények. A fűz-nyár ligeterdők váltakozó szélességben szegélyzik a folyó mindkét partját. Az aljnövényzetet zömmel a hamvas szeder, a nagy csalán, s a behurcolt gyalogakác alkotja. A korhadó mohos törzseken találkozhatunk a védett szálkás pajzsikával, az aljnövényzettel kevésbé borított helyeken pedig a szintén védett széleslevelű nőszőfűvel, a tájvédelmi körzet egyik orchidea fájával.

Az igen változatos gerinctelen állatvilágból ízelítőül csak a védettek közül néhány: pompás virágbogár, aranyos bábrabló, kis szarvasbogár, orrszarvú bogár, diófa-cincér, rezes futrinka.

A mintegy 50-60 fészkelő a természetvédelmi szempontból legértékesebbek: 4 pár rétisas, 4-5 pár fekete gólya, 3-4 pár barna kánya és olykor-olykor 1-2 pár kerecsensólyom. A gémtelepek lakói elsősorban szürke géme és kárókatonák, valamint kis számban bakcsók. Ezek a gémtelepek Pélyen és Óballán találhatók, rendszerint valamelyik fokozottan védett területen. Az egyéb védett fajok között gyakorinak számít az egerészölyv, a héja, a macskabagoly, a zöld küllő, a fekete harkály, az énekesek seregét pedig megszámlálhatatlan fülemüle, barátka, őszapó, vörösbegy, erdei pinty és berki tücsökmadár alkotja.

A legsűrűbb részeket a vaddisznók kedvelik, a ritkább, ligetesebb helyek az őzek tanyái. Az öreg fák odvait, hasadékait denevérek lakják. A ragadozók csoportját elsősorban a nyest, a menyét, a vörös róka és a vadmacska alkotja.

Kubikerdők

A ligeterdőkhöz igen hasonló, de keletkezését tekintve egészen más erdőtípusnak fogható fel. Kivétel nélkül a gátak mentetlen oldalán húzódnak. Nem természetes településű erdők, hanem a folyószabályozás után a gátak építéséhez kialakított anyagnyerő (kubik-) gödrök helyére, szél- és hullámtörőnek telepítették. Fafaj összetételük lényegében a puhafás liget erdőkével egyezik. A védett növények közül a tiszaparti margitvirág és a debreceni torma legnagyobb termőhelyei ezeknek az erdőknek a szélein helyezkednek el.

Ez az erdőtípus – mesterséges eredete ellenére – hatalmas koronájú, öreg fáival szépen, harmonikusan simul a tiszai tájba, miért is tájképi értéke kiemelkedő.

Hullámtéri nedves rétek

A ligeterdőkhöz viszonyítva jelentős területet foglalnak el. A mélyebb részekben főleg palkafélékből áll, míg a magasabb térszínt a réti ecsetpázsitos társulás foglalja el. Az itt tenyésző, 100-140 növényfajt számláló növénytársulás kiemelkedő védett növényritkaságot nem tartalmaz. Értékes védett faj a réti

iszalag, egyelőre lappangó különlegességei a tekert csüdfű, kunsági bükköny. Lelőhelyeik a védett terület közelében ismertek.

Állatvilága nem túl gazdag. Főleg olyan fajokból tevődik össze, amelyek a vízjárás okozta hirtelen változásokat gyorsan tudják követni. Az árvíz után a mélyedésekben visszamaradó tocsogókra parti madarak, récék, kisebb-nagyobb csapatokban szürke géme, kanalasgémek, kis kócsag és nagy kócsagok, fehér gólyák és fekete gólyák, harisok gyülekeznek.

A madarak közül törpegém, vízityúk, szárcsa, ritkábban guvat, sárszalonna, bölömbika és a fokozottan védett cigányréce is fészkel. Ez a terület a madarak számára azonban nemcsak mint fészkelőhely, hanem mint táplálkozóhely is fontos. Vízében a különféle apró halak mellett gyakran fellelhető a rétcsík.

Mocsárrétek

Általában a hullámtéri rétek szélén, a Tisza medrével párhuzamosan helyezkednek el, sejtetni engedve, hogy feltöltődött, s a folyótól réges-rég leszakadt fattyúágakról lehet szó. Vízutánpótlásukat áradások alkalmával kapják. Jellegzetes növényfajai a tavi káka, a vízi harmatkása s a réti fűzény. A sekély, gyorsan felmelegedő vizek kitűnő szaporodási helyei a kételtűeknek, de gyakori itt a vízisikló is.

A madarak közül törpegém, vízityúk, szárcsa, ritkábban guvat, sárszalonna, bölömbika és a fokozottan védett cigányréce is fészkel. Ez a terület a madarak számára azonban nemcsak mint fészkelőhely, hanem mint táplálkozóhely is fontos. Vízében a különféle apró halak mellett gyakran fellelhető a rétcsík.

A Tisza

Ahol a parti fövény véget ér, ott kezdődik az emberi szem elől legjobban rejtett birodalom, a folyó vízalatti világa. Hajdani fantasztikus halgazdagsága mára múlté, de azért a Tiszában előforduló 37 halfajból 5 kivételével mind őshonos. 26 védett halfajunkból a Tiszában 10 faj él. Ezek közül a magyar bucó és a selymes durbincs viszonylag gyakori.

Az őshonos folyami kagylók mellett itt is elszaporodtak a vándorkagylók. Az elmúlt évek alapos vizsgálatainak köszönhetően sikerült kimutatni az európai ritkaságnak számító sárgás szitakötő igen jelentős állományait.

A Tisza gerinctelen faunája kapcsán feltétlenül említést kell tenni a tiszavirágról, vagy ahogy sok helyütt még ma is nevezik: a kérészről.

1.2.9. Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet

A Tisza 5-10 km széles területet járva folyton vándorló medrével alakította a Tisza-völgyet, így a mai tájvédelmi körzet területét is. Néhol alámosta, lerombolta a löszfelszínt, és erre kiöntési üledéket rakott, például Csanytelek, vagy a Dongér környékén. Ahol nem tudott a löszfelszínnel megbirkózni, ott az szigetként kiemelkedve maradt meg, mint Öthalom és Tömörkény környékén, de ilyen dombon van a szatymazi temető is. A folyószabályozások után már a védőtöltéseken belül folytatódott a feltöltés, így ott már magasabb a térszín a régi, természetes ártér szintjénél. A magasabb szintekre települt falvak környékén a mezőgazdálkodás alakította át a tájat. A természetközeli állapotú szikes tavak, a nagy kiterjedésű halastavak, az ártéri erdők, a szikes puszták, ez a kultúrtáj a maga mozaikosságával, máig is értékes természeti állapotokat őriz.

A tájvédelmi körzet egyik legismertebb része a szegedi Fehér-tó. A táj természeti értékeire, páratlan madárvilágára Beretzk Péter szegedi orvos hívta fel a figyelmet. Kutatásainak eredményeként védetté nyilvánították a szegedi Fehér-tó vízjárta szikes pusztáját. Ebben az időben kezdték meg a ma is létező halastórendszer kiépítését. Az átalakult tó ma is igen gazdag madárvilágnak ad otthont. Eddig a tavon és környékén 280 madárfajt figyeltek meg. A régi szikes mocsarak nyújtotta táplálkozási és pihenési lehetőségeket pótolják az időszakosan leengedett halastavak iszapos medrei. Az iszapban maradt vízi rovarok, kételtűek, halak bőséges táplálékot nyújtanak a parti és gázló madaraknak. A legnagyobb nyüzsgés tavaszi és őszi vonuláskor figyelhető meg. Évről évre megjelennek itt a sziki fészkelő közösség tagjai, a búbicek (*Vanellus vanellus*), a gulipánok (*Recurvirostra avocetta*), gólyatöcsök (*Himantopus himantopus*), cankók, pólingok és parti madarak. Tavasszal, ha üres tómedret találnak, közülük sokan

költéssel is próbálkoznak, hiszen ezek a mesterséges élőhelyek az egykori kopár szikes tóparthoz hasonlítanak. A tőegységeket szegélyező nádasokban a nádi énekesek közül leggyakrabban a cserregő- (*Acrocephalus scirpaceus*) és foltos nádiposzáta (*A. schoenobaenus*) és a nádirigó (*A. arundinaceus*) hangját hallhatjuk, de szép számban költ itt a kékbegy (*Luscinia svecica*) is. A vizek fölé hajló fűzfaágakra építi művészi fészket a függő cinege. A nagy kiterjedésű nádasokban gémtelepek is kialakulnak. Jelentős állományait találjuk itt a kis- és nagyköcsagnak (*Egretta alba*), kanalas gémnak (*Platalea leucorodia*), vörösgémnek (*Ardea purpurea*), és a bakcsónak (*Nycticorax nycticorax*). De fészkel a törpegém (*Ixobrychus minutus*) és a bölömbika (*Botaurus stellaris*) is a nádasokban.

A mélyebb vízi halastavak nagy kiterjedésű nyílt vízfelülete fontos pihenő és táplálkozó helye a hazánkon átvonuló vadlibák (nagyililik, vetési- és nyári lúd) és récék tömegeinek. A récék és libák nem csak vonulási időben gazdagítják a tó madárvilágát, hanem fészkelnek is itt. A nyári lúd (*Anser anser*), a kanalas réce (*Anas clypeata*) és a barátréce (*Aythya ferina*) a guvattal (*Rallus aquaticus*) és a vízityúkkal (*Gallinula chloropus*) osztozik a zavartalan nádasok és gyékényesek biztonságában. A tórendszer nyugati partján a Beretzk Péter kilátóból távcsővel megfigyelhető a XI. tőegység közepén fekvő Korom-szigeten levő sirálytelep zsibongó élete. Több ezres dankasirály (*Larus ridibundus*) és nagy számú küszvágó csér (*Sterna hirundo*) mellett állandó fészkelő itt a szerecsensirály (*Larus melanocephalus*), melynek hazai állománya alig éri el a 200 párt. Az igazi madártömegek a nyár végén, az ősz beköszöntével térnek vissza a tavakra. A libák és kacsák tízezres csapataihoz október közepétől a daruk (*Grus grus*) is csatlakoznak.

A kis kiterjedésű, de adottságaikban az egykori Fehér-tó vidékére emlékeztető tavak közül a legfontosabb a Pusztaszer község határában található Bűdös-szék. A mintegy 60 hektáros sekély vízi szikes tó aszályos években teljesen kiszárad. Hivatalos neve a Dongér-tó nem vert gyökeret a közhasználatban. A tó a tájvédelmi körzet legszebb szikes pusztájába ékelődik bele. Az időszakosan víz borította területeken a sziki mézpázsit (*Puccinella limosa*) az uralkodó, de ne ritka a sziki üröm (*Artemisia santonicum*) sem. A vaksziken a bárányparaj (*Camphorosma annua*), a pozsgás zsázsa (*Lepidium crassifolium*), a magyar sóvirág (*Limonum gmelini*) és az orvosi székfű (*Matricaria camomilla*) sem ritka. A pusztába ékelődő kisebb löszös talajú hátacon ősszel hozza sárga virágát a vetővirág. Ez a Duna-Tisza közén nagyon ritka növény a hazánkban éri el elterjedésének legészakibb határát.

A puszták és a tavak legszembevetőbb értéke a madárvilága. Eddig több mint 220 madárfajt figyeltek meg Bűdös-szék környékén. A tavasszal víz borította laposok partján raknak fészket a nagygodák, a pirolábú cankók, és a bíbicek. Az igazi madárbőséget a vizeken találjuk meg. Annak ellenére, hogy a Bűdös-szék parti zónáját a zsióka (szikikáka) (*Bolboschoenus maritimus*) szinte teljesen elborította, a maradék kopár foltokon rendszeresen költ a széki lile és a gólyatöcs, és a szikes tavak talán legjellemzőbb faja a gulipán is. A zárt széki sásosok jellemző fészkelője a bölömbika. Nem ez az egyetlen itt költő gémféle, mert a tó szomszédságában található szikes mocsár nádasában költ a vörös gém és a nagyköcsag is. A tőszegély ritkás zsiókása ad otthont az esetenként itt is fészkelő fattyúszerkőnek (*Chlidonias hybrida*) és a feketenyakú vöcsöknek (*Podiceps nigricollis*) is.

A Bűdös-széktől északra, attól mintegy 4 km távolságra fekszik a tájvédelmi körzet másik nagy halastórendszere a Csaj-tó, amely szintén jelentős madár élőhely. A Csaj-tó sorsa nagyon hasonlít a Fehér-tóéhoz. A korábban részben állandó, részben időszakos vizekkel borított szikes pusztán 1964-ben kezdték meg a halastavak kialakítását. A tőegységeket határoló gátak mentén keskeny nádasokat, gyékényeseket találunk, itt-ott kisebb nádszigetek teszik változatossá a tájat. Hazánkban talán itt költő legnagyobb számban a szerecsensirály és a ritka kendermagos réce. A Csaj-tó nádasában hazánk összes gémféléje költ. Ha a tavaszi vonulás idején van néhány lecsapolt tó, akkor esetenként több ezer nagygodá, pajzsos cankó, továbbá nagy számú dankasirály, szürke gém és kanalas gém gyülekezik a tőmedrekben. Köztük néha ritka fajokat is megfigyelhetünk: csigaforgatót, aranyilét, kis godát, kőforgatót stb. Legnagyobb számban a tőkés réce vonul át, számuk néha eléri a 20-30.000-et is. A libák közül a nyárilúd és a nagyililik több ezres csapatai pihennek az őszi vizeken.

A tájvédelmi körzet keleti határát Tisza hullámtere képezi. Ennek része az algyői híd mellett levő Sasér, mely már 1951-től védett erdőrezervátum. A folyószabályozás során levágott kanyarulatból kialakult holtág környékének természetes erdőtársulása, óriási vén fűzekkel szegett rétjei tájképi szépségükkel is

csodálatot keltenek. Ezekben a zavartalan, öreg erdőkben még költ a rétisas. A Sasér közelében van a tájvédelmi körzet legnagyobb holtága, az Atkai-holtág. Biztosítja egyrészt a holtágak jellegzetes növény és állatvilágának megőrzését, másrészt gazdag halfaunája miatt rekreációs célokat szolgál. Az élő Tisza is fontos része a védett területnek, nem csak azért, mert évről évre áradásaival feltölti a kisebb nagyobb kubikokat és holtágakat, hanem vize is sok ritka élőlényt rejteget. Ezen a Tisza szakaszon nyár közepén gyönyörködhetünk a Tisza „virágzásában”, a tiszavirág nevű kérészfaj rajzásában.

A védett terület nagy egybefüggő erdeje a Sándorfalvi erdő, melyet homokra telepítettek. Találunk benne homokbányát, szikes laposokat, homoki gyepeket, telepített lomb- és tűlevelű erdőket, és természetközeli erdőfoltokat (tölgyesek, hazai nyárasok) is. A változatos szerkezetű erdő elsősorban madarakban igen gazdag. Az eddig megfigyelt fajok száma meghaladja a százat, ebből 62 fészkel is a területen. A legfontosabbak ezek közül a fekete harkály, a szalakóta, a lappantyú.

1.2.10. Mártélyi Tájvédelmi Körzet

A Mártélyi Tájvédelmi Körzet a Tisza bal partján a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzettel átellenben fekszik. Mivel a Tisza hullámterében fekszik, a folyó vízjárása a terület állapotát, növény- és állatvilágát és hasznosítását is döntően befolyásolja. A térség felszínének kialakításában a Tisza játszott döntő szerepet, hiszen a Tisza évszázadokon keresztül elöntötte az egész vidéket. A gazdálkodás és a hajózás biztonságossá tétele érdekében végzett szabályozás során az 1890-es évekre a Csongrád és Szeged között 105,5 km eredeti hosszúságú medret 7 átvágással 72,4 km-nyire rövidítették. A szabályozási munkák tulajdonképpen egy új folyót teremtettek. A mesterségesen létesített gátakon kívülre rekedt egykori vadvizek világa kultúrtájává szelídült. A folyó és a gátak között, az úgynevezett hullámtéren egy új, sajátos Tisza-menti táj született. Az itt élők megélhetését a külterjes szántó- és rétgazdálkodás, az ősi jellegű kisseres halászat, a kíméletes erdőhasználat és vadászat biztosította. Igazán csak akkor kezdett megváltozni a táj, amikor megkezdték a nagyüzemi erdőtelepítést és folytatták az árvédelmi tereprendezéseket. Ezért vált szükségessé a még fellelhető természetszerű élőhelyek védetté nyilvánítása.

A védett területen két holtág található: az Ányási és a Körtvélyesi holtág. A holtágak a megmaradt fokokon még itt-ott ma is kapcsolatban állnak az élő Tiszával, de már bizonyos részeik feltöltődtek, eutrofizálódtak. A folyó ezen szakaszán az évenkénti 2-3 áradás jellemző, a március-áprilisi tavaszi, és a május-júniusi zöldár. E mellett az utóbbi években rendszeres karácsonyi-újévi árhullám is. Az áradás levonulása után a kubikgödrökben, a rétek mélyedéseiben hónapokig ott maradnak a pangó vizek, néha megvárva a következő kiöntést is. A táj 60 %-át természetes, de főleg telepített facsoportok, erdők borítják. A 80-100 éves nyárasok és fűzesek a folyószabályozások korából valók. Az árvízvédelmi töltésekkel párhuzamosan futó öreg fűz-nyár galériaerdők látszatra természetszerűnek hatnak, de azokat zömmel a töltések megépítése után telepítették. Megőrzésük mégis fontos. Nem csak tájképi szempontból, hanem azért is mert sok odúlakó állatnak, madaraknak, denevéreknek adnak otthont. A változatos korú fehérfűz, nyár, kőris illetve kocsányos tölgy erdők igen gazdag élővilágot rejtenek. Az elmocsarasodó holtágakban, kubikgödrökben virágzik a rence (*Utricularia vulgaris*), a rucaöröm (*Salvinia natans*), a sulyom (*Trapa natans*) és a vízidara (*Wolffia arrhiza*).

A vízben igen gazdag a halfauna is. Eddig 36 halfaj előfordulása bizonyított, melyek közül a sima- és a vágótok (*Acipenser nudiiventris*, *A. güldenstaedti colchicus*), a lápi póc (*Umbra krameri*), a vágó csík (*Cobitis taenia*), a lápos vizekből ismert réti csík (*Misgurnis fossilis*), a magyar- és német bucó (*Zingel zingel*, *Z. streber*) érdemel külön is említést. Természetesen a horgászok számára nem ezek a védett és ritka fajok jelentik a vonzerőt, hanem a méretes pontyok, csukák, süllők és a hatalmas lesőharcsák.

A halak és a vízi rovarok mellett a hüllők és kételtűek jelentik a fő élelemforrást azoknak a madártömegeknek, amelyek miatt a 1979-ben a tájvédelmi körzet felkerült a Ramsari Egyezmény listájára. Eddig összesen 254 madárfaj jelenlétét sikerült kimutatni a területről, melyből 112 faj költött is. A buja ártéri növényzetben talál fészkelő helyet magának a fülemüle (*Luscinia megarhynchos*), a zöldike (*Carduelis chloris*), vagy barátposzáta (*Sylvia articapilla*) és a városokból is jól ismert feketetergő (*Turdus merula*) is. A természetközeli öreg erdők madárvilág is igen sokszínű. Az odvas fák üregeiben költ a

macskabagoly (*Strix aluco*). A húszméteres magasságot is meghaladó lombkoronában valamikor költött a rétisas (*Haliaetus albicilla*) is, viszont ma is költ a barna kánya (*Milvus migrans*) és a fekete gólya (*Ciconia nigra*). A tavaszi áradások során az elöntött réteken tömegével jelennek meg a vonuló récék. A vízszint csökkenésével jön el a gémelek és a gólyák ideje. A visszamaradó vizekben nagy csapatokban keresik a halat a gázlómadarak: nagy kócsagok (*Egretta alba*), kanalasgémek (*Platalea leucorodia*), szürke gémelek (*Ardea cinerea*), kis kócsagok (*Egretta garzetta*), bakcsók (*Nycticorax nycticorax*). A nyár beköszöntével sem szűnik meg a nyüzsgés a holtágak partján és a kubikokban. A közeli Sas-ér gémtelepének lakói ide járnak táplálékért. Természetesen a halban gazdag vizeken jól érzik magukat a vidrák (*Lutra lutra*) is. Kora reggel gyakran látni lábnyomait az iszapban, vagy vacsorája maradványát, a halcsontvázat a parton.

1.3. Dráva mente

1.3.1. Mura menti Tájvédelmi Körzet

A Zala megye délnyugati szegélyén kanyargó Mura folyó a Kerka torkolatától a Drávába ömléséig alkot határvonalat Magyarország és Horvátország között. Az országhatár és a Zalai-dombság markáns délnyugati pereme között elhelyezkedő terület a Mura mente. A tájképet a gyors sodrású és szeszélyes Mura folyó időszakos árvizei, zátonyok, új partszakaszokat, szigeteket, holtágakat építő és romboló tevékenysége határozza meg. Az így kialakult értékes élőhelyek viszonylag természetes állapotban maradtak meg, mivel a határsáv közel ötven éven át katonailag elzárt terület volt.

A magyarországi Mura-völgy geológiailag is jól elkülöníthető két szakaszra oszlik: egy felső szakaszra Muraszemenye és Letenye között, ahol a Mura közvetlenül a Letenyei-dombság lejtőit követi és egy alsó szakaszra Letenye és Murakeresztúr között, ahol a folyó már eltávolodik a domboktól, ártere lényegesen kiszélesedik és jellegzetes teraszokat alkot.

Alapkőzetét kavicsshordalék alkotja, melyet az ősi-Mura halmozott fel kb. 20 km széles medrében. A folyó medrének vándorlását jól mutatja, hogy míg jelenlegi vízszintje Letenyénél 140 m-es tengerszint feletti magasságban van, addig a tőle 3 km-re lévő Csitári domb tetején - mintegy 300 m magasságban - is fellelhető kavicsshordaléka. Szinte minden nagyobb árvíz után megváltoztatja medrét, völgyében alig van olyan hely, ami valaha ne Mura meder lett volna. A kavicsshordalékon változó vastagságú, tömött szerkezetű öntéstalajok alakultak ki, melyek minden típusa megtalálható.

A Mura folyó Ausztriában, a Hohe Tauern hegységben ered, 1764 m magasságban. Teljes hossza 454 km, amelyből csak a legalsó szakasz (48 km) - annak is csak a bal partja - esik Magyarországra. Az országhatár egykor a Mura sodorvonala volt. A folyó vándorlásának következtében azonban ma már mind Magyarországon, mind Horvátországban van szárazhatár, a határvonal szinte sehol sem fekszik a sodorvonalra.

A folyó menti - zalai viszonylatban - kiváló szántóknak, legelőknak és kaszálóknak köszönhetően a mezőgazdaság mindig is jelentős volt e tájon. A művelésbe vont területek szinte teljes egésze az egykori ártéri erdők helyén létesült, azok kiirtása nyomán. A síkkal érintkező domboldalak déli lejtőin szőlőtermesztés folyik.

A Murán 1800-1830-as években számos mederívet átvágtak, aminek következményeként a folyó óriási mennyiségű hordalékot hozott mozgásba, a mederfenék a vártnál lényegesen nagyobb mértékben mélyült ki és a már megépült védművek – támaszukat veszítve – a vízbe dőltek. Száz évvel ezelőtt és az 1960-70-es években is történtek vízügyi beavatkozások, de ezek sem változtatták meg alapjaiban a folyó és a vidék jellegét. Az árvízvédelmi töltések megépülésével azonban a korábban szétterülő árvizek szintje megemelkedett.

A Mura kis vízjátéka és medrének folyamatos vándorlása miatt a folyómenti ártéri vegetáció klasszikus zonációja kevésbé markáns, mint nagyobb folyóinknál. A medertől távolodva az egyes növénytakasok

⁸ forrás: <https://www.bfn.hu/hu/tajvedelmi-korzetekrol/mura-menti-tajvedelmi-korzet-hu>

sávjai keskenyek vagy a mozaikszerű talajviszonyok miatt fel sem fedezhetők. A kanyarok belső, épített oldalán kialakult, vízfelszín fölé került kavicsátonyok rövid ideig maradnak növényborítás nélkül, szinte azonnal beerdősülnek a víz által szállított magokból. Közvetlenül a meder szélén keskeny sávban iszapnövényzet (szittyók, széleslevelű gyékény) alakult ki, de ez sok helyen hiányzik.

A folyóhordalékon, zátonyokon, nagyobb holtágak peremén, de néhol még a kavicsbányatavak mellett is feltűnnek a bokorfüzesek. Ezek kötődnek legjobban az árhullám és a vízszintváltozás okozta folyamatok alakulásához. Legértékesebb pionír fajuk a parti fűz. Az ártéren a legnagyobb területeket lefedő társulások a puhafás ligeterdők. A rombolt parton (a kanyarok külső ívén) közvetlenül az élővíz partján állnak. Kora tavasszal fehér-, később lila szőnyeget alkot bennük a hóvirág és a ligeti csillagvirág. Májusban-júniusban elszórtan, kisebb foltjait láthatjuk a nyári tőzikeknek.

A patakok és egyes holtágak partján égerligeteket, a mélyebben fekvő, pangóvízes területeken égerlápokat találunk. Jellemző védett növényük a szálkás pajzsika, jelen van a hamvas éger is, magját valószínűleg a folyó felsőbb vidékéről hozta a víz. Az ártér magasabb fekvésű helyein keményfás ligeterdők találhatók, jellegzetesen magyar kőrisrel. Életerük sajnos visszaszorult, mivel az árvízvédelmi töltések megépülésével az árvizek szintje megemelkedett. Értékes állományaikban virágzik a széleslevelű nőszőfű. A ligeti szőlő a többi lián-típusú cserjével (komló, iszalag) őserdei hangulatot idéz, főleg az erdőszéleken. Murarátka környékén a bükkösök egészen a Mura-völgy talapzatáig leereszkednek, ezért a "dombsági" és a "völgyégi" vegetáció keveredik. A domboldalakon hatalmas, egybefüggő területeket borítanak az illír bükkösök, jellemző lágyszárú fajaik a zalai bükköny, a farkasboroszlán, a turbánliliom és a pirítógyökér.

A Mura ártere azon szerencsés területek közé tartozik, ahol nem történt meg a természetes és természetsszerű erdők lecserélése nemesnyár ültetvényekkel - mint hasonló termőhelyeken az országban - mivel a hagyományos erdőgazdálkodás nagy nehézségekbe ütközik, nem gazdaságos. Az erdőállományt a mai napig túlnyomórészt a termőhelynek megfelelő, őshonos fafajok alkotják.

A folyókanyarulatok lefűződéséből kialakult holtágak a feltöltődési folyamat különböző fokán állnak, különösen fontos élőhelyeket képviselnek. A rögzült hínár társulásokban sokfelé díszlik a fehér tündérrózsa és a sulyom, a lebegő hínár védett növénye a rucaöröm. A holtágak a kavicságyon keresztül némileg kapcsolatban állnak az élő vízzel, ezért árhullám érkezésekor megfigyelhető a víz szintjének emelkedése a holtágakban akkor is, ha csapadék nem esik és a folyó még nem lépett ki a medréből.

A folyómenti gyepek korábbi erdők helyén emberi tevékenység eredményeként alakultak ki. A fás szárú növényzet visszatelepedése miatt állandó művelést igényelnek. Sajnos mára a kaszálás a legtöbb helyen elmarad, legeltetés nincs, a rétek egy részét felszántották, illetve lecsapolták. A megmaradt mocsárréteken és kaszálóréteken mai is jelen van a hússzínű ujjaskosbor és a szibériai nőszirm, de egykor jóval elterjedtebbek lehettek. A rétek valamikori nagyobb kiterjedésére a helyi elnevezések utalnak (Nagyvér). Az adventív gyomok terjedése leginkább ezeket a társulásokat veszélyezteti.

A gerinctelen állatok közül a szitakötők állománya a legjobban feltárt. A holtágakban két ritka fajuk él, a tócsa- és a piros szitakötő. A kétfoltú szitakötő nemcsak a holtágaknál, hanem a kavicsbányák körül is mindenfelé gyakori. Az erdei szitakötőnek legtöbbször csak a lárvabőrét lehet megtalálni - melyből a kifejllett állat kibújít - a folyó mellett a parton és az uszadékfákon. A gyakoribb lepkefajokon kívül előkerült a magyar színjátszólepke is. A bogarak fajösszetétele kevésbé ismert, de él itt egy hazánkban eltűnőben lévő védett futóbogár, a szárnyas futrinka.

A Murában és vízrendszerében több mint 50 halfajt mutattak ki, ebből 13 faj védett, 6 endemikus. A felpillantó küllő 3 hazai hazai élőhelye közül egyik a Mura. A lápi póc az eutrofizálódó holtágakban él a kárászal, a compóval és a réti csíkkal azonos élőhelyen. A csíkok többi 3 faja az élővízben él, mint az áramláskedvelő magyar bucó, leánykancér és selymes durbincs. A hullók közül a mocsári teknőst megfigyelhetjük a holtágakban, a vízisiklóval mindenfelé találkozhatunk.

A madárvilág a vonulási időszak kivételével viszonylag szegény, viszont annál jelentősebb szerepet tölt be a költöző madarak számára ősszel és tavasszal. Mielőtt elhagynák az országot, a szürke gémekek és

nagykőcsagok csapatokban gyülekeznek a kavicsbányatavaknál és holtágaknál. Tél végén is ide érkeznek meg először, enyhe teleken néhány át is telel. Amikor az állóvizek már befagytak, a tőkés-, csörgő- és kercerécék a Murán még mindig találnak nyílt vízfelületet. Áprilisban és szeptemberben a kavicsbányatavaknál és a környékbeli mesterséges horgásztavaknál időnként feltűnik a halászsas. A fekete gólya - fehér rokonával ellentétben - kerüli az ember közelségét, az ártéri erdők legháborítatlanabb foltjaiban költ. A réti sas a környékbeli halastavaknál egész évben jelen van, de fészkel a Mura mentén is, táplálkozni Horvátországba is átjár. A holtágakon kis vöcskök, vízityúkok költenek, de helyenként egy-egy pár bütykös hattyú is revírt foglal. A növénymentes zátonyokon gyakran látni kis lilét, tojásait szinte lehetetlen észrevenni a kavicsok között. Valamennyi vízfelületnél, a patakoktól a bányatavakig megfigyelhetjük a vidra nyomait, főleg téli időszakban. A hód az elmúlt évtizedben jelent meg a területen, a horvátországi Dráva szakaszon történt vissztelepítésből elvándorló hódok jelentek meg a Mura mellékvízfolyásaiban (Kerka, Principális csatorna). A kedvező életfeltételek következtében szaporodni kezdtek, ma már a Murán is él néhány család.

1.3.2. Duna-Dráva Nemzeti Park Dráva menti területei⁹

A Duna-Dráva Nemzeti Park 1996 tavaszán a Duna és a Dráva mentén jött létre, mintegy 50.000 hektár kiterjedésű területen. Természeti képének formálásában a víz játszotta a főszerepet. A két folyó, azok víztömege határozta meg a sokféle élőhely kialakulását, melyeken színes élővilágot találunk. A nemzeti park szinte teljes területe az egykori ártéren található.

A Dráva a Tiroli-Alpokban ered, hazánk területét Őrtilosnál éri el. A folyó gyors, esése jelentős, sok hordalékot hoz magával. Az esése a magyar szakaszon fokozatosan csökken, hordalékát lerakja. A Dráva jellegzetes képződményei a zátonyszigetek, melyek folyamatosan épülnek és pusztulnak, ezáltal a helyüket is változtatják.

Jellegzetes élőhelyei a pionír növényzetnek. A hazánkban csak itt előforduló csermelyciprus, a tamariska rokona, pirosas szirmú virágai májustól fűzerekben nyílnak. A partot ártéri ligeterdők kísérik, ahol fehér fűz, fehér nyár és fekete nyár a lombkoronaszint fái, gyakori cserje a veresgyűrű som, de van kányabangita is. A dús aljnövényzet védett harasztjai a kígyónyelv-páfrány és a téli zsurló, mely helyenként tömeges előfordulású. A szukcesszió következő állomása a tölgy-kőris-szil ligeterdő a magasabb térszíneken. A lágyszárúak közül említést érdemel a nyugati csillagvirág, kontyvirág, kardos madársisak, pirítógyökér és a borostás sás. A zákány-őrtilosi dombok nálunk egyedülálló illír gyertyános-tölgyesek és illír bükkösök termőhelyei. Hazánkban csak itt él a hármalevelű szellőrózsa és a hármalevelű fogasír, valamint a pufók árvacsalan. A hajdani erdőirtások helyén ma másodlagos élőhelyek: nedves rétek, mocsárrétek alakultak ki. Ritka virágai a szibériai nőszirm, a hússzínű ujjaskosbor, pompás kosbor és a torzsavirágzatáról felismerhető kálmos.

A Barcsi Borókás savanyú homoktalajon kialakult mészkérülő vegetáció, ahol a borókák között először mohák, zuzmók és magyar csenkesz jelenik meg, melyet a homokpusztagyep követ. Növényritkaságai a fekete kökörccsin, a homoki kocsord és a homoki szalmagyopár. A lefolyástalan területein láperdők tenyésznek. A „lábaségereken” tőzegmohák és tarajos pajzsika nő. Hazánkban csak itt találhatunk királyharasztot és fűzlevelű gyöngyvesszőt.

A nemzeti park Dráva-menti szakaszának változatos élőhelyein csaknem 4.500 állatfaj él. A drávai tegzes jelzi, hogy a Dráva még tiszta vizű folyó, itt él a Földön az egyetlen életképes populációja. A tegzesek és a kérészek hosszú lárvaidejüket a vízben töltik, kifejeletten rövid ideig életképesek, egyetlen feladatuk a szaporodás. A fokozottan védett dunai galóca, a magyar bucó, a pénzes pér és a sima tok, halaink ritka képviselői.

A kopár kavicszátonyokon újra költ a kis csér, a kis lile és a küszvágó csér is itt fészkel. A folyót kísérő „magaspart”, a függőleges löszfal lakótelepet biztosít a parti fecskéknek, gyurgyalogoknak, de fészkelnek itt jégmadarak és búbosbankák is. A Dráva a vízimadarak vonulásában és telelésében meghatározó

⁹ Forrás: https://www.ddnp.hu/termeszetvedelem/vedett_termeszeti_teruletek/nemzeti_park

szerepet tölt be. Az állóvizek befagyása után sok ezer madár gyülekezik ide a nyílt víztükörré. A puhafaligetekben él a magyar színjátszólepke, a keményfaligetek és üde lombdők puhatestűi a nyugati ajtócsiga és a hazánkban csak itt élő *Helicigona planospira*. Madártani értékeik a fokozottan védett rétisas, fekete gólya, barna kánya.

A folyó mentén található kistelepülések lakói elsősorban állattenyésztéssel foglalkoztak, szarvasmarhát, csikót, birkát és disznót legeltettek. A megmaradt legelői kutakban gímpáfrány nő. A hajdani fás legelők famatuzsálemeiben szarvasbogár és nagy hőscincér fejlődik. A faodúkban seregélyek, mezei verebek és a ritka búbosbankák fészkelnek. A régi mesterségek a teknővájás és a kosárfonás a puhafaligetekhez kötődtek. A keményfás erdők kiváló faanyagát palánkvárak építésére, hamuzsír készítésére használták fel. Az Ormánság egyes falvaiban - Kórós, Drávaiványi, Adorjás, Kovácshida - ma is megnézhetjük a festett fakazettás templomokat.

1.4. Balaton mente

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park (továbbiakban: nemzeti park) hazánk nyolcadik nemzeti parkja. A nemzeti park magában foglalja a Balaton-felvidéki régió mellett a Kis-Balaton területét. Az ország egyik legjelentősebb és leglátogatottabb turisztikai területe, hazánk természeti szépségeiben egyedülállóan gazdag vidéke. Természeti értékei sajátosak, némelyik egyedül csak e térségre jellemző, pl. a Tapolcai-medence tanúhegyei, a Balaton, vagy a Kis-Balaton. A nagy tájképi egységek, mint a nagykiterjedésű tófelszín, mocsárvilág, síkságok, medencék, tanúhegyek és hegységek elősegítették a gazdag élővilág kialakulását, és fennmaradását.

A nemzeti park a Balaton északi partján húzódik 1-15 km szélességű sávban, Tihanyi-félszigettől a Kis-Balatonig. Öt nagyobb tájegységet érint, ill. tartalmaz a terület: a Balaton-felvidéket, a Déli-Bakony egy részét, a Tapolcai-medencét, a Keszthelyi-hegységet és a Kis-Balaton medencéjét.

A kis tengerszint feletti magasságú terület egyes részei – a változatos morfológiának köszönhetően – hegyvidéknek tűnnek. A felszín változatossága jellemző a földtani felépítése is, ami különösen értékessé teszi a területet és ez a sokszínűség az egyes résztájakon belül is megmutatkozik.

A nemzeti park területe a földtani értékek tárházát jelenti, az egyes földtani korok emlékei jellegzetes tájképi értékkel is bírnak. Megemlíthetők az országosan ismert alapszelvények (Tihanyi-félsziget: Fehér part, Aszófő: Farkó-kő), a bazaltvulkanizmus jellegzetes formájú hegyei, a gejzirkúpok, a barlangok és víznyelők, a kőtengerek, amelyek megőrzéséhez a fontos természetvédelmi érdek fűződik.

A nemzeti park egyéb természeti értékekben is gazdag. Ez a gazdagság az alapkőzet és a talajok változatosságán túl jórészt abból ered, hogy az alföldi területek erdőssztyepp növényzete és a középhegység zárt lombdő vegetációja hazánkban részben itt, egy délnyugat-északkelet irányú, viszonylag keskeny peremhegy vonulatban találkozik egymással. E találkozási zóna mindkét növényzeti típus társulásainak, növényeinek és állatainak élőhelyet nyújt, erősen mozaikos elrendeződésben.

Tovább színesíti a Balaton-felvidék élővilágát, hogy a pannóniai flóratartományon kívül a nyugat-balkáni is érezteti itt hatását. A zonális vegetáció mellett igen jelentős a szerepe a lokális víz- és talajviszonyoktól függő növényzetnek, élőhelyeknek is. Az azonális növényzeti típusok közül külön kiemelendők a lápok, láprétek, melyek jégkori maradványnövényeket, unikális botanikai és zoológiai ritkaságokat őriznek. Mindezek az okok szinte páratlanul gazdag flóra és fauna kialakulásához vezettek:

A BfNP területén számos fokozottan védett növény pl. a cselling (*Cheilanthes marantae*), cifra kankalin (*Primula auricula*), lisztes kankalin (*Primula farinosa*), légybangó (*Ophrys insectifera*), pókbangó (*Ophrys sphegodes*), poszméhbangó (*Ophrys fuciflora*), adriai sallangvirág (*Himantoglossum adriaticum*), mocsári kardvirág (*Gladiolus palustris*) és több, mint 200 védett növényfaj található, míg a védett, ritka és érdekes állatfajok száma több százra tehető.

A Nemzeti Park részterületei (Tihanyi-félsziget, Pécselyi-medence, Káli-medence, Tapolcai-medence, Keszthelyi-hegység, Kis-Balaton) a Pécselyi és Káli medence a Balaton menti térséget nem érinti, ezért ezek bemutatásától eltekintünk.

Tihanyi-félsziget

Magyarország első tájvédelmi körzetét az ország egyik legváltozatosabb, legattraktívabb, ugyanakkor természettudományos szempontból az egyik legjobban megkutatott területén hozták létre, mely 1997-ben része lett az akkor megalakuló Balaton-felvidéki Nemzeti Parknak. Az 1927-ben Tihanyban alapított Biológiai Kutató Intézet munkatársai nemcsak a tó vizének élővilágát kutatták, hanem rendkívül részletes vizsgálatokat is végeztek a félsziget szárazföldi részein. Tihany geológiájával, növény- és állatvilágával több száz tudományos publikáció foglalkozott. Ezek mind a természetvédelmi oltalom alá helyezést támasztották alá. A természeti értékek európai szintű elismerésére 2003-ban került sor: az Európa Tanács a védett természeti területek Európa Diplomáját adományozta a félszigetnek.

A félsziget természeti értékei közül elsősorban a geológiai látnivalók, valamint a táj megkapóan változatos formái egész évben vonzzák a látogatókat. A megannyi erdővel, szőlővel borított hegykúp és domb között még két sajátos tó is fűszerezi a látványt. A szabad vízfelületű, a faluhoz közelebb eső Belső-tavat (amely 25 m-rel van a Balaton vízszintje felett) délről határoló területen számos forráskúp található. Keletkezésük a félsziget zömét kialakító vulkáni tevékenység utánra tehető, az időszakosan feltörő forró vizű források száznál is több helyen forrásmézőkőből és hidrokvarcitből álló sziklaalakzatokat hagytak maguk után. Közülük is legszebb az Aranyház nevű forráskúp, amely a rajta lévő sárga zuzmóról kapta a nevét. Különösen szép forrásbarlang látható az Apátság épülete alatti részen, valamint a Csúcs-hegyen. A bazalttufa változatos lepusztulási formáit a Kiserdő-tetőn tanulmányozhatjuk. A Tihanyi-félsziget különleges geológiai értéke a teljes és rendkívül kővelgazdag felső-pannóniai üledéksor. Ennek leghíresebb ősmaradványa, a tihanyi kecskeköröm néven közismert, megkövesedett *Conger*-kagyló, melyhez Fáy András regéje és Garay János költeménye is kapcsolódik, ma már csak ritkán kerül a felszínre.

A növény- és állatvilág ritka értékei a viszonylag enyhe, mediterrán jellegű tihanyi klímának köszönhetik jelenlétüket. A száraz, molyhostölgyes- virágoskőrises- cserszömörccs erdők különösen ősszel festőiek. A félsziget ritka fészkelő madara a délies elterjedésű füles kúvik, de a nyári tihanyi esték hangoskodó énekes és manna kabócái is ezekben az erdőkben élnek.

A száraz pusztafüves lejtősztyepekben több szubmediterrán ritka, védett növény található (vetővirág, őszi csillagvirág, borzas szulák, hártvás galambhegy). A hajdan jobban legeltetett pannon ősgyepek mára kezdenek spontán visszaerdősülni, például az Óvár oldalában. Az aktív tájkezelés módszereként, a Csúcs-hegy alatt 1990-ben létesített, tájba illő nádfedelees birkahodály lakóival (fekete rackák és merinók) tartja karban a természetvédelem az elhanyagolt tihanyi legelőket.

A félsziget történeti emlékei is kimagaslóak, ezekről érintettséghiányában nem szólunk ki

Tapolcai-medence

A Badacsonyt és környékét írók, költők, festők hazánk legszebb tájegységeként tartották nyilván már évszázadok óta. A magyar természetvédelem egyik legnagyobb fegyverténye volt ezeken az egyedülálló tanúhegyeken az 1903. óta elkezdett bazaltbányákat bezáratni. Már Herczeg Ferenc a század 20-as éveiben erőteljesen lobbizott a főrendi házban az ügy érdekében. Az akkori sajtóban is meg-megújult a harc Magyarország legnagyobb bazaltbányájának bezárásáért, de ez csak 1964-ben sikerült véglegesen a Badacsonyan. A Gulács és a Tóti-hegy és a Csobánc bazaltja szerencsére kevésbé volt alkalmas a felhasználásra, így oldalai csak kisebb tájsebeket okozó "bicskabányák" működtek.

A terület bazalt-hegyei nemcsak egyedülállóan érdekes és festői geológiai emlékek, hanem számos igen ritka növény- és állatfaj élőhelyei is. A természeti értékek gazdag sorához társul a római korig visszavezethető országos jelentőségű szőlőkultúra, valamint a szőlőhegyek és községek megannyi építészeti emlékei: a várromok, templomromok, kastélyok, falusi és szőlőhegyi népi építészeti emlékek.

A pannonkor végén feltörő vulkánosság sajátos képződményei ezek a tanúhegyek. A messziről nagyobb koporsóformát adó Badacsony, Szent György-hegy és Csobánc széléin a kőzet érdekes megszilárdulási formái, a bazaltkő-zsákok láthatók. Legszebb ezek közül a badacsonyi Kőkapu és a Szent György-hegyi bazaltorgonák. Ezek könnyen omlanak. A Badacsony oldalain a még meglévő sziklák tövében hatalmas kőfolyások, kőtengerek láthatók, rajtuk alig tud megkapaszkodni a sajmeggyes-nagylevelűhársas

törmelékerdő. A bazaltkúpok cukorsüveg alakú formái a Gulács, a Tóti-hegy, a Hegyesd és a szigligeti Várhegy festői kúpjai.

A bazalthegyek extrém éghajlati és geológiai viszonyai között számos botanikai ritkaság él. A kőomlásokon, bányafalakon tavasszal rendkívül látványos a sziklai ternye sárga virágzuhataga. A Badacsonyon csak itt előforduló mészkérülő virágos kőrises-bükkös él a sziklás részek letöréseiben, a hegy bükköseiben ciklámen, gyertyános tölgyeseiben májvirág, pirítógyökér, borostyánfojtó szádorgó található. A Szent György-hegy napsütötte szikláin virít a cselling-páfrány hazánkban csak itt előforduló kis populációja, együtt a ritka pikkelyharaszttal és a Lumnitzer-szegfűvel. A lisztes berkenye több helyi alfaja is megkapaszkodik az emberkéz által elérhetetlen sziklák repedéseiben.

A Csobánc virágpompáját fokozza a fekete és leánykökörcsin, a kőfalakon a ritka buglyos kötőrófű és a hajdani várkertből kivadult orgonailiget. A Tóti-hegy apró kúpján festőien tarka virágszőnyeg fogadja a látogatót: az Orlay-murok fehér fátylába beleszővődik a tarka nőszirm, a kökörcsinek és a piros vadszegfűk látványa. A ferdén álló bazaltszálak repedéseiben látványosan sorakoznak a pannon madárbirs apró természetű bonzai-szerű cserjéi.

A terület keleti szélén, permi homokkővön található a nyár végi piros virágszőnyeget adó csarabos törpecserjés, festői sziklák, borókások és a sárga virágú hölgymál fajok társaságában. A sík részeken, a hajdani láprétek maradványain számos botanikai szenzáció lelhető fel: Raposka alatt mocsári kardvirágos, orchideás láprét található, Káptalantóti mellett pedig az 1 m magasra megnövő, nagy és illatos virágú, másutt egyre ritkuló buglyos szegfűnek van gazdag előfordulása, az ősz eleji enciánkék virágú kornistárnicsal.

A bazalthegyek szikláin és erdeiben számos madárritkaság fészkel. A Szigliget alatti nádasokban a védett nyári lúd él és szaporodik.

Keszthelyi-hegység

A szűkebb értelemben vett Keszthelyi-hegység túlnyomórészt felsőtriász dolomitból épül fel, mészkő csak kisebb kiterjedésben található. Dolomittömege változatos mikroreliefjével tűnik ki, ahol kipreparált dolomit kőoszlopok és látványos természetes kőzetfeltárások is megtalálhatók. A változatos karsztjelenségeket (barlangok, víznyelők, töbrök) mutató terjedelmes hátaikat helyenként vad szurdokvölgyek választják el. A Kovácsi-hegy és a Tátika a Keszthelyi-hegység bazaltvidéke. Tanúhegyek, bazaltplatók, sokszög alakú bazaltoszlopok, 10 m-nél is magasabb falak díszítik a tájat. Ritka jelenségnek számítanak és ezért érdekes látnivalók a Bazaltfolyosó (Kovácsi-hegy) és az álkarsztos jelenségeként számon tartott bazalt-dolinák, melyek mélyedéseiben apró tavacsák húzódnak meg.

A Keszthelyi-hegység dolomittömege, a szűkebb értelemben vett Keszthelyi-hegység hazánk egyik legváltozatosabb élővilágú vidéke, ahol a szubmediterrán xerotherm sztyeplejtőktől kezdve, a zárt tölgyeseken és bükkösökön át, a jégkori maradványokat őrző hideg szurdokvölgyekig igen sok élőhelytípus megtalálható, különlegesen gazdag, egyedi értékeket is tartalmazó flórával és faunával. Az erdőtársulások közül kiemelkedő az országosan is ritka, különleges reliktum társulás, az elegyes karszterdő. Ebben a száraz-meleg termőhelyek fája, a virágos kőris és a hűvös-üde helyeket kedvelő bükk elegyedik egymással és alkot olyan asszociációt, amelyhez több ritka növény kötődik, pl. fehér sás, tarka nádtippán, sziklai páfrányok. A Keszthelyi-hegység dolomitjáról közel 80 védett ill. fokozottan védett növényfaj ismert, mint például a nőszirmfélék, orchideák (köztük az adriai sallangvirág, a légybangó, a gérbics), árvalányhajak, kökörcsinek, körtikék, szegfűfélék. Ugyanakkor a hegység az elmúlt évtizedekben igen jelentős károkat is szenvedett: a fajgazdag dolomitkopárokon és a karsztbokorerdők helyén fekete fenyőt telepítettek, melyek sok helyen a vidék arculatát is meghatározzák. A Keszthelyi-hegység bazaltvidékének (Kovácsi-hegy, Tátika) bazaltdolináit állandó vízállások lápi, mocsári vegetációja díszíti, büккеgyes gyertyános tölgyes környezetben. A több száz méter hosszú bazaltfolyosókban igen érdekes, mediterrán jellegű moha-zuzmó vegetációk találhatók. A Tátika Ősbükköse, a Sebike-erdő hatalmas bükkösei természetközeli és igen festői. A Gyöngyösi-patakot kísérő égeres láperdő az egész Keszthelyi-hegység egyetlen, épségben megmaradt ilyen állománya, szabályozatlan, természetes vízfolyással.

A Keszthelyi-hegység állatvilága, különösen a gerinctelen fauna ma is nagyon gazdag. Számos olyan bogár- és lepkefaj élőhelye, amely országosan is ritka, pl. láncos futrinka, lapos kékfutrinka (amely az öreg bükkösök jellemző faja), kis szarvasbogár és hazánk legnagyobb pattanóbogara, a *Stenagostus rufus*, illetve kis apollólepke, farkasalmalepke, kis tűzlepke. A madarak egy része öreg fákban alakítja ki a fészkelőhelyét. Ezek közül gyakoriak a különböző cinege-fajok. A perem- és ligeterdők fajai a fekete harkály, és a kis fakopáncs és a viszonylag gyakori zöld küllő. Ritka a lappantyú, gyakori a léprigó, az egerészölyv és a szerencsés túrázó darázsölyvet is megfigyelhet. A terület vonzó denevérek számára is, az itt található barlangok (pl. Csodabogyós-barlang) pihenő-, telelőhelyül szolgálnak számukra. Megemlíthető a kis patkósorrú denevér, és a nagyfülű denevér a barna hosszúfülű denevér, és a csonkafülű denevér. A pelék, bár számuk csökken, megtalálhatók, mint például a nagy pele, vagy a mogyorós pele). A nyestek és a nyusztok egyre gyakrabban figyelhetők meg.

Kis-Balaton

A Kis-Balaton madártani szempontból országos és nemzetközi viszonylatban kiemelkedő terület, a Ramsari Egyezmény hatálya alá tartozó, nemzetközi jelentőségű madárélőhely. Az élőhely jellegéből adódóan elsősorban a vizek, vízpartok madárvilága rendkívül gazdag, de -főleg vonulási időszakban – a környező erdőfoltokat, bokorcsoportokat, szántókat is sok faj felkeresi. Az eddig megfigyelt védett vagy valamely nemzetközi egyezmény által érintett madárfajok száma a 300-at közelíti, ezek közel fele fészkel is a területen. A teljesség igénye nélkül megemlíthető közülük számos fokozottan védett madárfaj, mint a nagy és kis kócsag, az üstökösgém, a küszvégócsér, a kis kárókatona, a cigányréce, és legnagyobb ragadozómadár fajunk, a rétisas is.

Az emlősök közül a vidrának jelentős állománya él itt, valamint vadmacska is. A terület északi pocok veszélyeztetett mehelyi alfajának egyik legjelentősebb élőhelye. További ritka, védett fajok az északi vagy patkányfejű pocok, a csaltíjáró pocok, a nyuszt és a hermelin. A Kis-Balaton hüllő- és kételtűfaunája igen gazdag, valamint fontos táplálkozóterülete az itt élő 13 denevérfaj számára is. A halfajokat illetően a fokozottan védett lápi póc és a védett réti csík tömegesen fordul itt elő. Ízeltlábú faunája is gazdag, értékes mocsári fajokból áll. Változatos élőhelyeinek köszönhetően a nemzeti park szitakötőfajokban egyik leggazdagabb területe, a számos elterjedt fajon kívül 7 ritka, védett szitakötőfajt tartunk számon a Kis-Balaton területéről.

A Kis-Balaton nádrengetegei nyílt víztükrökkel, mocsárrétekkel, magassásosokkal, zsombéksásosokkal, fűz- és égerligetekkel, bokorfüzesekkel váltakoznak. Botanikai ritkaságai közé tartozik a világ legkisebb virágos növénye, a vízidara (*Wolffia arrhiza*); a csak nagykiterjedésű lápvidékeken előforduló, igen ritka, védett lápi csalán, valamint számos orchidea faj is. Kiemelt érték továbbá a nádi boglárka, a gyilkos csomorika és a mocsári lednek.

Geomorfológiailag, de főleg geológiai szempontból kevésbé látványos ez a lápos, mocsaras vidék. Kialakulása azonban szorosan kötődik a Balaton történetéhez; annak legnyugatibb részmedencéjeként a pleisztocénben süllyedt be, majd napjainkra szinte teljesen feltöltődött a Zala hordalékával.

A Föld természetes élőhelyei közül a vizes-nedves területek fogyatkozása természetvédelmi szempontból fenyegető jelenség. A Kis-Balaton szerencsére megőrizte ezt a típusú élőhelyet, a rá jellemző Európa-szerte ismert élővilággal együtt.

2. RAMSARI TERÜLETEK

2.1. Duna mente

2.1.1. Gemenc Ramsari terület

1977 óta tartozik a ramsari területek közé, területe 16873 ha. A terület tipikus vizes élőhely, mocsarakkal, nedves rétekkel, lombos erdőkkel és holtágakkal. Magas fajszám és diverzitás jellemzi a területet élővilágát.

A gemenci vizes élőhelyen található a cigányréce (*Aythya nyroca*) állományának egyik jelentős része, amely mindenképpen igényli a védettséget. A terület sok potenciálisan veszélyeztetett növény és állatfajnak ad otthont. Növények közül a borostás sás (*Carex strigosa*), a szibériai nőszirm (*Iris sibirica*), a tündérfátyol (*Nymphoides peltata*), és a kígyónyelv (*Ophioglossum vulgatum*) képvisel kiemelkedő természeti értéket.

A területre migrációs időszakban számtalan réce és liba faj érkezik, úgy, mint a nyári lúd (*Anser anser*), a vetési lúd (*Anser fabalis*), vagy a kanalasréce (*Anas clypeata*) és a tőkésréce (*Anas platyrhynchos*). Ragadozó madarak közül a barna kánya (*Milvus migrans*), a kerecsensólyom (*Falco cherrug*) és a rétisas (*Haliaeetus albicilla*) hazai állományának jelentős része található meg a térségben. Gólyaalkatúak közül a szürke gém (*Ardea cinerea*), a fekete gólya (*Ciconia nigra*), a bakcsó (*Nycticorax nycticorax*), jelenik meg nagy számban és képvisel értéket. A térségben vidra (*Lutra lutra*) és vadmacska (*Felis silvestris*) állomány is fellelhető.

2.1.2. Béda-Karapancsa Ramsari terület

1977 óta, 1150 ha: A térség több hullámtéri élőhelynek és nedves rétnak ad otthont, folyókkal, tavakkal, vízfolyásokkal, holtágakkal. A hullámtérben mocsarak, nádasok, kaszálók, füzesek, tölgy - kőris - szil ligeterdők teszik változatossá az élővilágot, a hullámtéri terület, sok ritka, és veszélyeztetett növény és állatközösségnek ad otthont. A Duna hullámterében itt található meg az endemikus fekete galagonya (*Crataegus nigra*). Ritka és veszélyeztetett növényfajok közül előfordul a fürtös gyűrűvirág (*Carpesium abrotanoides*), a szibériai nőszirm (*Iris sibirica*), a nyári tűzike (*Leucorum aestivum*), a borostás sás (*Carex strigosa*), a tündérfátyol (*Nymphoides peltata*) és a kígyónyelv (*Ophioglossum vulgatum*).

Madárvilágára is a védett és fokozottan védett fajok gazdagsága jellemző, a területen többek között kis kócsag (*Egretta garzetta*), bakcsó (*Nycticorax nycticorax*), fekete gólya (*Ciconia nigra*), réti sas (*Haliaeetus albicilla*), barna kánya (*Milvus migrans*), kerecsensólyom (*Falco cherrug*) és halvány geze (*Hippoboscus pallida*) is megfigyelhető. Természetesen a vándorlások idején is fontos helyszín, számtalan védett récefaj és vízimadár pihenőhelye a Béda -Karapancsai vizes élőhely, úgy, mint a nyári lúd (*Anser anser*), a vetési lúd (*Anser fabalis*), a nagy lilik (*Anser albifrons*). Récék közül főként cigányréce (*Aythya nyroca*), barátréce (*Aythya ferina*), bőjti réce (*Anas querquedula*), kanalasréce (*Anas clypeata*) és tőkés réce (*Anas platyrhynchos*) csapatok fordulnak elő nagy számban. Emlősök közül a fokozottan védett vidra (*Lutra lutra*) egyik kedvenc tartózkodási helye található itt.

2.2. Tisza mente

2.2.1. Felső-Tisza Ramsari terület

A 2003-as bejegyzésű terület szinte az egész felső Tisza-vidéket lefedi, területe 22310 hektár.

Növényvilágát tekintve az ártéri erdők, puhafa ligetek, nádassal borított parti zónák, valamint a mocsarak, láprétek, nedves rétek, ligetek teszik változatossá a terület élővilágát. Az ehhez kapcsolódó flóra és fauna igen magas bioverzitást mutat. Az ártéri erdők otthont adnak számos gémtelepnek, ahol szürke és vörösgém fészkelését figyelték meg. Egyes szakaszokon vidra előfordulást is regisztráltak a kutatók.

A Tisza menti ligeterdőkben előfordul a fokozottan védett fekete gólya (*Ciconia nigra*). A Tisza felső szakasza ökológiai folyosóként is működik, migrációs időszakban számos récefaj talál pihenőhelyre itt. A Felső-Tisza egész szakaszára jellemző, értékes élőhelyeket adnak a löszfalak, melyek a partifecskek (*Riparia riparia*) fészkelő helyei. Jelentős az ártéri madárközössége is, fészkelő állományai vannak a bölömbikának. A fokozottan védett haris (*Crex crex*) fészkelő állománya is fellelhető.

2.2.2. Bodrozug Ramsari terület

1989 márciusától Ramsari terület a Tisza árterének ezen szakasza. A területen ősi állapotok uralkodnak, a mintegy 3781 hektár területen nedves rétek, mocsarak, puhafás ligeterdők, nyíltvízes és vízínövénnyel benőtt területek váltják egymást.

Madárvilága igen fontos, hiszen a haris (*Crex crex*) hazai állományának jelentős része itt fészkel. Jelentős gémtelepeiről, vízimadarairól is, vándorlási időszakban mintegy 20 000 madár fordul meg itt. Megtalálhatjuk a fekete gólya (*Ciconia nigra*) állományának 1 %-át a területen. Jelentős a vizes élőhelyhez kötött, védett növények jelenléte is, mint a kornistárnics (*Gentiana pneumonanthe*), a szibériai nőszirm (*Iris sibirica*), vagy a tündérfátyol (*Nymphoides peltata*).

Vízimadarak esetében figyelemre méltó a nyári lúd (*Anser anser*), a kis vöcsök (*Tachybaptus ruficollis*) és egyéb vöcsökfajok, a nagy kócsag (*Egretta alba*) jelenléte. Számos, fokozottan védett ragadozómadár táplálkozó helye a Bodrozug vizes térsége, úgy, mint a réti fülesbagolyé (*Asio flammeus*), a hamvas rétihéjaé (*Circus pygargus*), a barna kányáé (*Milvus migrans*), vagy a védett kabasólyomé (*Falco subbuteo*). Vándorlási időszakban előforduló védett és fokozottan védett madarak a pajzsoscankó (*Philomachus pugnax*), a daru (*Grus grus*), a fehér és a feketególya (*Ciconia ciconia*, *C. nigra*). Nevezetes fokozottan védett, fészkelő ragadozó madarairól is, mint például a kék vércse (*Falco vespertinus*) vagy az uhu (*Bubo bubo*).

2.2.3. Hortobágy Ramsari terület

A 23 121 hektáros területe 1979 óta szerepel a Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek jegyzékén. A térség, az egyik legnagyobb divezitással rendelkező vizes élőhely, Magyarország legfontosabb madárélőhelye. Számos fokozottan védett faj költ a területen, de ritkaságnak számító madarak is felbukkannak itt. Téli időszakban a Hortobágy vizes élőhelye kiemelt táplálkozó - és pihenőhely az ide érkező vízimadarak és ragadozó madarak számára. A terület értékét emeli az itt található Halas mocsár, mely a térség legmélyebben fekvő mocsara, és Tiszafüredi Bioszféra Rezervátum, mely a cigányréce (*Aythya nyroca*) előfordulás központi területe.

Számos, endemikus növényfaj is magas értéket képvisel a területen, előfordul itt az erdélyi útifű (*Plantago schwarzenbergiana*), a magyar sóvirág (*Limonium gmelini*), és a magyar sóbolla (*Suaeda pannonica*) is. A vándorlási időszakban daruk (*Grus grus*) tízezrei pihennek a területen, számuk évről - évre nő, mára mintegy 50 000 - 60 000 ezres állománnyal számolnak. Mivel a terület kiemelten fontos vizes élőhely, ezért számos védett és fokozottan védett növény - és állatfaj található itt meg.

Növények által képviselt természeti érték többek között a tündérrózsa (*Nymphaea alba*), a tündérfátyol (*Nymphoides peltata*), a sulyom (*Trapa natans*). A Hortobágy halastó parti zónájának állományalkotó faja a keskenylevelű gyékény (*Typha angustifolia*), a bodnározó gyékény (*Typha latifolia*) és a nád (*Phragmites australis*). Előforduló vízínövényei a virágkaka (*Butomus umbellatus*), a védett nyílű (*Sagittaria sagittifolia*), és a sárga nőszirm (*Iris pseudocorus*) is.

A Hortobágy területén lévő tölgy-kőris-szil ligeterdők kiváló fészkelő helyet nyújtanak a madarak számára. A térség ragadozó fajai között megtalálható a rétisas (*Haliaeetus albicilla*), fészkel a kék vércse (*Falco vespertinus*), a kerecsensólyom (*Falco cherrug*), a hamvas rétihéja (*Circus pygargus*). A Hortobágy területén található vizes élőhelyek számos védett és fokozottan védett vízimadarat is vonzanak a területre, mind költés, mind táplálkozás okán. Így előfordul bakcsó (*Nycticorax nycticorax*), búbos vöcsök (*Podiceps cristatus*), feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*), vörös gém (*Ardea purpurea*), nagy kócsag (*Egretta alba*), törpegém (*Ixobrychus minutus*), fekete gólya (*Ciconia nigra*).

A Hortobágy nyíltvizes területeit körülölelő pusztai élőhely számos védett növényritkaságnak, mint az agárkosbor (*Orchis morio*), a henye kunkor (*Heliotropium supinum*), a macskahere (*Phlomis tuberosa*), biztosít életteret. A talaj szikes jellegét jelzi a védett a sziki ballagófű (*Salsola soda*), sziki sóvirág (*Limonium gmelini*), az orvosi székfű (*Matricaria recutita*). A Hortobágyi Nemzeti Park területét az UNESCO MAB területként tartja számon, valamint, a Világörökség része is.

2.2.4. Kardoskút Ramsari terület

A kardoskúti Fehér-tó és a környező növényvilága 1979 óta szerepel a Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek listáján területe 492 hektár.

A területen, a nádassal borított szikes tó, a körülötte lévő szikes legelők és az ide érkező, valamint itt élő állatvilág képvisel kiemelkedő természeti értéket. Növényvilágát tekintve természetvédelmi szempontból jelentős az itt előforduló, endemikus fajokból, pozsgás zsázsából (*Lepidium crassifolium*) és sziki őszirózsából (*Aster tripolium pannonicus*) álló növénytársulás. A terület élőhelyet nyújt az átvonuló, fokozottan védett vékonycsőrű pólingnak (*Numenius tenuirostris*), melynek természetvédelmi értéke hazánkban 1 000 000 forint. Szintén néhány egyed fordult elő ezen a területen a fokozottan védett fekete sasból (*Aquila clanga*), parlagi sasból (*Aquila heliaca*). Vonuláskor, a már említett fajokon kívül a kis lilik (*Anser erythropus*), a vörösnakú lúd (*Branta ruficollis*), a daru (*Grus grus*) és a nagy póling (*Numenius arquata*) jelent kiemelkedő természetvédelmi értéket. Érdekes, hogy a daru (*Grus grus*) Közép - Európai állományának 1 % - a gyűlik itt össze, vonuláskor. A túzok (*Otis tarda*) hazai állományának egy része is élőhelyre talált Kardoskúton. A madarászok fakó rétihéja (*Circus macrourus*) előfordulásáról is beszámoltak.

Nemzetközi szempontból is jelentős értéket képvisel az itt fészkelő gulipán (*Recurvirostra avosetta*), piros lábú cankó (*Tringa totanus*), nagy goda (*Limosa limosa*), széki lile (*Charadrius alexandrinus*), nyári lúd (*Anser anser*) és a bölömbika (*Botaurus stellaris*).

2.2.5. Pusztaszer Ramsari terület

A nemzetközi vizes élőhelyek jegyzékén 1979 óta szerepel az összterületből 5000 hektár. A terület erősen tagolt, öt különálló vizes élőhelyből áll - a szegedi Fehér - tóból, a szegedi Fertőből, a Sasérből, a Labodárból, és a Csaj - tóból, melyeket szikes területek és mezőgazdasági földek kötnek össze. Ezek közül a Csaj - tó, a Fehér - tó és a Fertő halastóként üzemel, melyeket kiterjedt nádasok vesznek körül, élőhelyet biztosítva ezzel számos vízimadárnak. A Sasér és a Labodár vizes élőhelyek a Tisza holtágai, melyek a ligeterdőket és a hozzá tartozó növény - és állatvilágot fogják össze.

Növényvilágát tekintve, jellemző a területre a szikes tavak növényzetén kívül, a bennszülött sziki őszirózsza (*Aster tripolium pannonicus*), a szikikáka (*Bolboschoenus maritimus*) és egyéb nádfajok (*Phragmites*). A szikes puszták állományalkotó növénye a magyar sóvirág (*Limonium gmelini*), a pozsgás zsáza (*Lepidium crassifolium*) és a réti margitvirág (*Leucanthemum serotinum*).

Madárfaunáját tekintve, fontos fészkelőhelye a terület a cigányrécének (*Aythya nyroca*) és a kékes rétihéjának (*Circus cyaneus*). A fent említett fajokon kívül jelentős fészkelő fajok a következők: kárókatona (*Phalacrocorax carbo*), gémfélék közül a vörös gem (*Ardea purpurea*), az üstökös gem (*Ardeola ralloides*), a törpegém (*Ixobrychus minutus*), a bölömbika (*Botaurus stellaris*). E fajok állománya vonulási időszakban jelentősen feldúsul. Az íbiszfélék közé tartozó, fokozottan védett, fészkelő kanalas gémmel (*Platalea leucorodia*), és batlával (*Plegadis falcinellus*) is találkozhatunk a területen. Jelentős fészkelő állománya van a kis és a nagy kócsagnak (*Egretta garzetta*, *E. alba*) is. A térség otthont ad a piros lábú cankónak (*Tringa totanus*), a gólyatöcsnek (*Himantopus himantopus*) és a gulipánnak (*Recurvirostra avosetta*) is. Télen néhány réti sas (*Haliaeetus albicilla*) is körbejárja a halastavakat és környékét.

2.2.6. Mártély Ramsari terület

A terület 2232 hektár és 1979 óta Ramsari terület.

A Tisza hullámterében található terület tipikus vízi életközösségekre vonatkozó növény - és állatvilágot vonultat fel. Nádasokon kívül nedves és száraz legelők, tölgy - szil, valamint fűz - nyár ligeterdők alkotnak erdőket.

Itt található egyik jelentős vidraállománya (*Lutra lutra*) hazánkban, melynek természetvédelmi értéke felbecsülhetetlen. A területre jellemző bennszülött növény, a mocsarakat kedvelő tiszaparti margitvirág (*Leucanthemella serotina*).

Mártély nagyon fontos fészkelő és táplálkozóhely mind, az itt élő, mind, pedig a vonuló vízimadarak számára. A szürke gém (*Ardea cinerea*) ugyanúgy találkozhat a szemlélődő, mint a bakcsóval (*Nycticorax nycticorax*), a vörösgémmel (*Ardea purpurea*), a fokozottan védett üstökös-gémmel (*Ardeola ralloides*), vagy a nagy és a kis kócsaggal (*Egretta alba*; *E. garzetta*). Hallatja hangját a bölömbika (*Botaurus stellaris*) és a törpegém (*Ixobrychus minutus*) is.

2.3. Balaton

2.3.1. Balaton Ramsari terület

A Balaton Európa legnagyobb édesvízi tava, mely 1989. március 17. óta Ramsari terület. Az 59 800 hektár területen fekvő vizes élőhely, parti sávjában kiterjedt nádasokkal.

A Balaton három megyén, Zala, Veszprém és Somogy megyén is átível. Ez az egyetlen olyan magyarországi Ramsari terület, mely csak időszakosan védett, mivel a nyári turista időszakban szabadon használható. A víz eutrofizációjának sebessége, a magas foszfortartalom miatt elég gyors, éppen ezért, közel 2000 algafaj figyelhető meg a Balatonban.

A téli, vándorlási időszakban több tízezer vízimadár pihen és táplálkozik a Balaton vizén, például a tőkés réce (*Anas platyrhynchos*), a szárcsa (*Fulica atra*), a kerceréce (*Bucephala clangula*), a füttyülő réce (*Anas penelope*), a barátréce (*Aythya ferina*), a kanalas réce (*Anas clypeata*), a hegyi réce (*Aythya marila*), a kontyos réce (*Aythya fuligula*), a füstös réce (*Melanitta fusca*), a kis bukó (*Mergus albellus*), a nyári lúd (*Anser anser*), a büttykös hattyú (*Cygnus olor*) és a sarki búvár (*Gavia arctica*).

2.3.2. Kis – Balaton Ramsari terület

14 745 hektáros területe 1979 április havától Ramsari terület. A Kis-Balaton mesterségesen kialakított medre két főbb részre osztható. Egyrészt az elhagyott szántókon létrehozott nagyobb nyílt vízfelületekből álló víztározóra (I. ütem), másrészt a környező mocsaras, nagy kiterjedésű nádassal borított sekélyvizes területekre (II. ütem).

A Kis-Balaton teljes területe rendkívül gazdag madárvilágnak ad otthont mind a fészkelési, mind a vonulási és a telelési időszakban. Vonuló vízimadarak tízezrei számára fontos táplálkozó- és pihenőterület. A vonuló madarak közül meg kell említeni a vetési ludat (*Anser fabalis*), amely sajnos nem élvez védeltséget hazánkban, mégis figyelemreméltó, hiszen Európai populációjának 1 %-a itt telel. A migrációs fajok főként a récefélékből (*Anatidae*) és a gémfélékből (*Ardeidae*) tevődik össze.

A vizes területeken, növényvilágát tekintve állományalkotóként jelenik meg a nádas (*Phragmitetum*), és vizililiomos (*Nymphaetum albo-lutae*) társulás. Jelentős növényfajai: sárga nőszirm (*Iris pseudacorus*), a fehér tündérrózsa (*Nymphaea alba*), vízitök (*Nuphar lutea*). A térség számos madárfajnak ad otthont, így a fokozottan védett fajok közül a nagy kócsag (*Ardea alba*), az üstökös-gém (*Ardeola ralloides*), a kis kócsag (*Egretta garzetta*), a rétisas (*Haliaeetus albicilla*), a cigányréce (*Aythya nyroca*), a fattyúszerkő (*Chlidonias hybridus*), a törpegém (*Ixobrychus minutus*) és a bölömbika (*Botaurus stellaris*) fészkelő állományai, valamint a nádasok énekesmadár-közösségei jelentős természetvédelmi értéket képviselnek. Késő ősszel és télen a nyári lúd (*Anser anser*) és a nagy lilik (*Anser albifrons*) ezres-tízezres csapatai és a fekete sas (*Clanga clanga*) 3-5 példánya jellemző a területen.”

3. NATURA 2000 TERÜLETEK

Az Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv az ország mintegy harmadára kiterjedő dokumentum. Egyrészt az árvízzel leginkább érintett és igen kiterjedt területet érő, a nagy folyók mentén jelentkező kockázatokat, ezen túl a kisvízfolyások menti villámárvizek és belvizek kockázatait becsülte. A felülvizsgálat is kitér ezek értékelésére, de nem egészen egyforma mélységben.

A kiterjedt területi érintettség miatt a leginkább érintett nagy folyóink menti Natura 2000 területek jellemzőit foglaljuk össze az alábbiakban, mivel ezeknél szinte minden beavatkozás védett és Natura 2000 területet érint. A kisebb vízfolyásainkon az érintettséget csak térképi formában mutatjuk be.

3.1. Duna mente

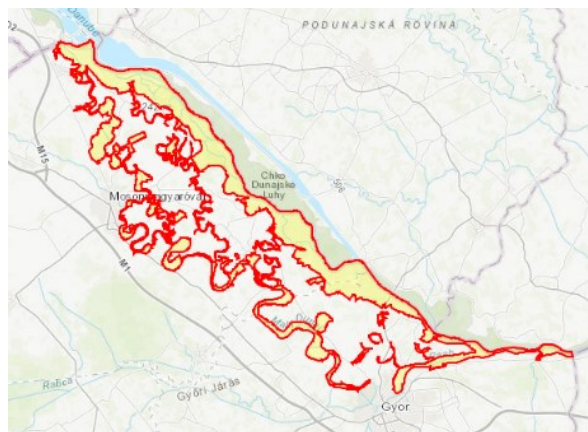
3.1.1. Szigetköz madárvédelmi és természetmegőrzési terület

Kódja: HUFH3004

Típus: C

Helye: Duna mente északi ország-határ – Nagyszentjános között

Kiterjedése: 17183 ha



Jelölő élőhelyei:

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
3130	oligo-mezotróf állóvizek Littorelletea uniflorae és/vagy Isoetes-Nanojuncetea vegetációval	1,72	B
3150	természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel	171,83	C
3160	természetes disztróf tavak és tavacskák	17,18	C
3260	Alföldektől a hegyvidékekig előforduló vízfolyások Ranunculion fluitantis és Callitriche-Batrachion növényzettel	17	A
3270	iszapos partú folyók részben Chenopodium rubri, és részben Bidention növényzettel	53	C
6210	meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (Festuco-Brometalia)	17	B
6250	síksági pannon löszgyepek	68	A
6260	pannon homoki gyepek	2	B
6410	kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (Molinion caeruleae)	6	B
6440	Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárértjei	494	A
6510	sík- és dombvidéki kaszálórétek (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)	145	B
7230	mészkedvelő üde láp- és sásrétek	0,17	D
91E0	enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	1590	A
kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
91F0	keményfás ligeterdők nagy folyók mentén Quercus robur, Ulmus laevis és Ulmus minor, Fraxinus excelsior vagy Fraxinus angustifolia fajokkal (Ulmenion minoris)	1033	A

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezen- tativitás
			min	max	
jégmadár	<i>Alcedo atthis</i>	gyülekezés			C
csörgő réce	<i>Anas crecca</i>	gyülekezés	50	150	B
tőkés réce	<i>Anas platyrhynchos</i>	gyülekezés	5000	5500	B
apró fillércsiga	<i>Anisus vorticulus</i>	állandó			C
kúszó zeller	<i>Apium repens</i>	állandó			C
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	gyülekezés	1	2	D
balin	<i>Aspius aspius</i>	állandó			C
vörös gém	<i>Ardea purpurea</i>	szaporodás	50	140	B
balin	<i>Aspius aspius</i>	állandó			C
barátréce	<i>Aythya ferina</i>	gyülekezés	10	1000	A
kontyos réce	<i>Aythya fuligula</i>	gyülekezés	200	500	B
piszedenevér	<i>Barbastella barbastellus</i>	állandó			C
vöröshasú unka	<i>Bombina bombina</i>	állandó	25000	50000	C
bölgömbika	<i>Botaurus stellaris</i>	szaporodás	5	10	C
kerceréce	<i>Bucephala clangula</i>	gyülekezés	60	300	B
európai hód	<i>Castor fiber</i>	állandó	470	530	A
nagy hőszcincér	<i>Cerambyx cerdo</i>	állandó	30	50	C
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	szaporodás	5	5	C
vágó csík	<i>Cobitis taenia</i>	állandó			C
botos köllönte	<i>Cottus gobio</i>	állandó	100	200	C
skarlátbogár	<i>Cucujus cinnaberinus</i>	állandó	500	1000	C
fekete harkály	<i>Dryocopus martus</i>	szaporodás	50	50	C
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	állandó	200	200	C
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	szaporodás	50	80	C
mocsári teknős	<i>Emys orbicularis</i>	állandó	100	400	C
halványfoltú küllő	<i>Gobio albipinnatus</i>	állandó			C
széles durbincs	<i>Gymnocephalus baloni</i>	állandó			B
selymes durbincs	<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	állandó			C
réti sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	telelés	20	40	B
réti sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	szaporodás	0	2	C
galóca	<i>Hucho hucho</i>	állandó			D
pocgém	<i>Ixobrychus minutus</i>	szaporodás	15	25	C
lápi szitakötő	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	állandó	100	500	C
nagy szarvasbogár	<i>Lucanus cervus</i>	állandó	100	1100	C
vidra	<i>Lutra lutra</i>	állandó			C
nagy tűzlepke	<i>Lycaena dispar</i>	állandó	10	50	C
zanótboglárka	<i>Maculinea nausithous</i>	állandó	10	50	C
vérű-hangyaboglárka	<i>Maculinea teleius</i>	állandó	100	200	C
kis bukó	<i>Mergus albellus</i>	telelés	50	250	B
északi pocok	<i>Microtus oeconomus mehelyi</i>	állandó	100	2000	A
réticsík	<i>Misgurnus fossilis</i>	állandó			C
közönséges denevér	<i>Myotis myotis</i>	állandó	100	110	C
bakcsó	<i>Nycticorax nycticorax</i>	szaporodás	0	2	C
erdei szitakötő	<i>Ophiogomphus cecilia</i>	állandó	1000	10000	C
remetebogár	<i>Osmoderma eremita</i>	állandó	10	20	B
kis kárókatona	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	állandó	10	20	C
szivárványos ökle	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	állandó			B
leánykoncér	<i>Rutilus pigus</i>	állandó			C
kőfűró csík	<i>Sabanejewia autata</i>	állandó			C
dunai gőte	<i>Triturus dobrogicus</i>	állandó	3000	30000	C
lápi póc	<i>Umbra krameri</i>	állandó			C

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
tompa folyamkagyló	<i>Unio crassus</i>	állandó			C
balogcsiga	<i>Vertigo angustior</i>	állandó			C
hasas törpecsiga	<i>Vertigo moulinsiana</i>	állandó			C
német bucó	<i>Zingel streber</i>	állandó			B
magyar bucó	<i>Zingel zingel</i>	állandó			C

Általános célkitűzések:

A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot és a kedvező természetvédelmi állapottal összhangban lévő gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

A területen található mesterséges élőhelyek (pl. szántók, faültetvények) átalakítása a termőhelynek megfelelő természetes élőhely-típussá.

Specifikus célok:

- Duna¹⁰:
 - A folyó természetes mederépítő és -bontó folyamatainak biztosítása.
 - A folyó további medersüllyedésének megállítása, lehetőség szerint a folyamat visszafordítása.
 - A természetes árterületek rendszeres, a természetes vízjárásnak megfelelő, időszakos elöntésének biztosítása, ahol ez lehetséges.
- Mentett oldali vízfolyások (Zátonyi-Duna, Nováki-csatorna, Zsejkei-csatorna, Szavai-csatorna és a mentett oldali vízpótló rendszerbe bekapcsolódó többi víztest):
 - Biztosítani kell a szükséges mennyiségű (se nem több, se nem kevesebb) vizet a jellegzetes társulások kialakulásához és fennmaradásához.
 - Az élőhelyi változatosság megőrzése és növelése érdekében az eltérő áramlású vizek, időszakos és tartós kiöntések, lelassuló és sebesebb szakaszok megőrzése és kialakulásának elősegítése.
- Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) (6410) és mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230): Az élőhely-típusok ökológiai vízigényének biztosítása, elsősorban a területen található vizek visszatartásával (lecsapolás, kiszáritás megszüntetése), szükség esetén vízpótlással.
- Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) (91F0)
 - Az odvas fák, lábon száradó és földön fekvő holtfa jelenleginél nagyobb mennyiségben történő biztosítása (megőrzése) a hozzá kötődő állatvilág védelme érdekében.
 - Az állományokban meglévő, de ott természetes körülmények között nem élő fajok (pl. akác, zöld juhar, erdei fenyő, fekete fenyő, fekete dió) eltávolítása, ahol szükséges
- Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0)
 - A zátonyokon spontán kialakuló bokorfüzesek és fűz-nyár ligeterdők megőrzése.
 - Az odvas fák, lábon száradó és földön fekvő holtfa jelenleginél nagyobb mennyiségben történő biztosítása (megőrzése) a hozzá kötődő állatvilág védelme érdekében.

¹⁰ A Mosoni-Dunára vonatkozó célokat nem soroljuk fel, mivel nem hatásviselő jelen esetben.

- Az állományokban meglévő, de ott természetes körülmények között nem élő fajok (pl. akác, zöld juhar, fekete dió, nemes nyár, őszirózsa-fajok, nebáncsvirág-fajok, süntök) eltávolítása, ahol szükséges.
- Vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és dunai tarajos gőte (*Triturus dobrogicus*): Állandó, vagy legalább az év jelentős részében megmaradó vízborítású, halmentes kisvizek fenntartása.
- Mocsári teknős (*Emys orbicularis*): Úszó és rögzült hínár növényzetben gazdag állóvizek megőrzése.
- Lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*):
 - Lápi jellegű vizek (holtágak, morotvák, egyes csatornák, bizonyos bányatavak) karakterének megőrzése.
 - Átfolyó rendszerű vízpótló rendszertől való leválasztás, csak időszakos hozzáfolyás biztosítása.
- Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
 - Az ismert élőhelyeken és potenciális előfordulási területeken a vízfolyások, csatornák, vízállások mentén a parti növényzet kímélete.
 - Megfelelő vízellátottság biztosítása, vízelvezetés megszüntetése.
- Zánótboglárka (*Maculinea nausithous*), vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)
 - Nádasodás visszaszorítása.
 - Megfelelő vízellátottság biztosítása, a vízelvezetés megszüntetése.
- Erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*)
 - A potenciális élőhelyül szolgáló vízfolyások vízminőségének megőrzése, illetve javítása.
 - Az élőhelyi változatosság fenntartása, különösen az eltérő áramlású terek fenntartása, illetve kialakulásuk elősegítése elsősorban a durva homok-sóder frakcióban.
 - A part menti árnyaló állományok fenntartása, megőrzése.
- Remetebogár (*Osmoderma eremita*)
 - Az idős, pusztuló, odvas fák kímélete, megőrzése a fenntarthatóság végső határáig.
 - A természetes és természetyszerű ártéri ligeterdők megőrzése, fenntartása, felújítása.
- Tompa folyamkagyló (*Unio crassus*)
 - Az élőhelyi változatosság fenntartása, különösen az eltérő áramlású terek fenntartása, illetve kialakulásuk elősegítése a vízpótló rendszer ágain, elsősorban a durva homok-sóder frakcióban.
 - A part menti árnyaló állományok fenntartása, megőrzése.
 - A vízfolyások tápanyag terhelésének és szennyezésének csökkentése pufferzóna fenntartásával és/vagy kialakításával, illetve a pontszerű szennyezőforrások felszámolásával.
- Apró fillércsiga (*Anisus vorticulus*): Biztosítani kell számára a lápi jellegű vizek vízminőségét és vízellátottságát, elsősorban a tápanyag bemosódásának, az élőhelyek eutrofizációjának és feltöltődésének megakadályozásával.
- Balin (*Aspius aspius*), vágó csík (*Cobitis taenia*): Eltérő áramlású terek fenntartása, kialakítása a vízpótló rendszer ágain.
- Halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*)
 - Az élőhelyi változatosság fenntartása, eltérő áramlású terek biztosítása.
 - Homokpadok kialakulásának elősegítése, fenntartásuk.
- Szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)
 - Az élőhelyi változatosság fenntartása, eltérő áramlású terek biztosítása.
 - Kagylók számára alkalmas élőhelyek fenntartása, kímélete.
- Széles durbincs (*Gymnocephalus baloni*)

- Az élőhelyi változatosság fenntartása, eltérő áramlású terek biztosítása.
- Kőszórások, kövezések megőrzése, ahol az elbontásukat más lényeges indok nem támasztja alá.
- Selymes durbincs (*Gymnocephalus schraetzer*)
 - Az élőhelyi változatosság fenntartása, eltérő áramlású terek biztosítása.
 - Homokpadok kialakulásának elősegítése, fenntartásuk.
- Kőfúró csík (*Sabanejewia aurata*), magyar bucó (*Zingel zingel*): Az élőhelyi változatosság fenntartása, eltérő áramlású terek biztosítása, kialakulásuk elősegítése, főleg a durva kavics-sóder frakció tekintetében.
- Német bucó (*Zingel streber*): Az élőhelyi változatosság fenntartása, eltérő áramlású terek biztosítása, kialakulásuk elősegítése a vízpótló rendszer ágain is, főleg a durva kavics-sóder frakció tekintetében.
- Botos kölönte (*Cottus gobio*)
 - Az élőhelyi változatosság fenntartása, eltérő áramlású terek biztosítása.
 - Kőszórások, kövezések megőrzése, ahol az elbontásukat más lényeges indok nem támasztja alá.
- Galóca (*Hucho hucho*): Az élőhelyi változatosság fenntartása, eltérő áramlású terek biztosítása, a faj fennmaradása azonban nem érhető el csupán helyi intézkedésekkel.
- Leánykancér (*Rutilus pigus*): Az élőhelyi változatosság fenntartása, eltérő áramlású terek biztosítása.
- Réticsík (*Misgurnus fossilis*)
 - Lápi jellegű vizek (holtágak, morotvák, egyes csatornák, bizonyos bányatavak) karakterének megőrzése.
 - Az átfolyó rendszerű vízpótló rendszertől való leválasztás, csak időszakos hozzáfolyás biztosítása.
- Európai hód (*Castor fiber*): Patakmenti bokorfüzesek kímélete.
- Vidra (*Lutra lutra*): Ökológiai folyosók biztosítása.
- Közönséges denevér (*Myotis myotis*), piszedenevér (*Barbastella barbastellus*) és egyéb denevérfajok: A búvóhelynek alkalmas odvas fák megőrzése az erdészeti munkák során.
- Északi pocok (*Microtus oeconomus mehelyi*)
 - Megfelelő vízellátottság és vízdinamika biztosítása, vízelvezetés megszüntetése.
 - Az élőhelyek elnádasodásának és becserjésedésének megakadályozása.
- Vörös gém (*Ardea purpurea*), pocgém (*Ixobrychus minutus*), bölömbika (*Botaurus stellaris*), nagy kócsag (*Egretta alba*)
 - A fészkelő helyek, mint holtágak morotvák nádas és gyékényes állományainak megőrzése.
 - Megfelelő vízszint biztosítása.
 - A fészkelőhelyek zavartalanságának biztosítása (erdészeti munkák és vadászati tevékenység korlátozása fészkelőhelyek környékén).
- Kárókatona (*Phalacrocorax carbo*), bakcsó (*Nycticorax nycticorax*), fekete gólya (*Ciconia nigra*), rétisas (*Haliaeetus albicilla*), szürke gém (*Ardea cinerea*), fekete harkály (*Dryocopus martius*)
 - Idős puhafás és keményfás ártéri erdőállományok megőrzése.
 - A fészkelőhelyek zavartalanságának biztosítása (erdészeti munkák és vadászati tevékenység korlátozása fészkelőhelyek környékén).
- Kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*), kis bukó (*Mergus albellus*), búbos vöcsök (*Podiceps cristatus*), szárcsa (*Fulica atra*), bütykös hattyú (*Cygnus olor*), tőkés réce (*Anas platyrhynchos*),

kontyos réce (*Aythya fuligula*), kerceréce (*Bucephala clangula*), dankasirály (*Larus ridibundus*), vihaszirály (*Larus canus*), csörgő réce (*Anas crecca*), barátaréce (*Aythya ferina*)

- A gyülekező helyek zavartalanságának biztosítása (vízi-sportok és idegenforgalmi, illetve vadászati tevékenység korlátozása) a jelentős gyülekezőhelyek környékén.
- Zátonyok kialakulásának és természetes fejlődésének biztosítása.

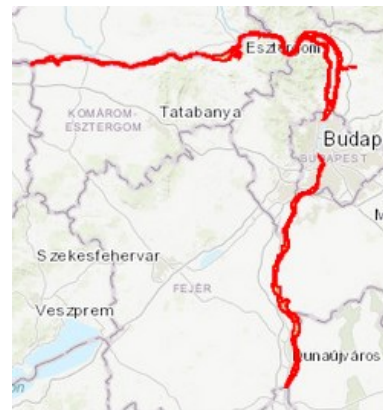
3.1.2. Duna és ártere természetmegőrzési terület

Kódja: HUDI20034

Típusa: B

Helye: Duna mente Ács és Dunaföldvár között

Kiterjedése: 16574 ha



Jelölő élőhelyei:

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
1530	pannon szikes sztyeppék és mocsarak	0,18	D
3130	oligo-mezotróf állóvizek Littorelletea uniflorae és/vagy Isoeto-Nanojuncetea vegetációval	10,47	C
3150	természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel	332	C
3160	természetes disztróf tavak és tavacskák	0,87	D
3270	iszapos partú folyók részben Chenopodium rubri, és részben Bidens nörvényzettel	259,43	C
6210	meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (Festuco-Brometalia)	0,02	D
6240	szubpannon sztyepprétek	1,89	C
6250	síksági pannon löszgyepek	70,6	C
6260	pannon homoki gyepek	52,61	C
6410	kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (Molinion caeruleae)	11,25	B
6430	síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai	32,24	B
6440	Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei	343,86	B
6510	sík- és dombvidéki kaszálórétek (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)	48,6	C
7410	tőzegmohás lápok és ingólápok	0,04	D
7210	meszes lápok télisással (Cladium mariscus) és a Caricion davallianae fajaival	62,74	B
7230	mészkedvelő üde láp- és sásrétek	33,3	B
9180	lejtők és sziklatörmelékek Tilio-Acerion-erdői	0,45	D
91E0	enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	2081,79	B
91F0	keményfás ligeterdők nagy folyók mentén Quercus robur, Ulmus laevis és Ulmus minor, Fraxinus excelsior vagy Fraxinus angustifolia fajokkal (Ulmion minoris)	339,28	B
91I0	euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal	0,01	D

Jelölő fajtái:

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezen- tativitás
			min	max	
balin	<i>Aspius aspius</i>	állandó			B
szarvas álganéjtúró	<i>Bolbelasmus unicornis</i>	állandó			D
vöröshasú unka	<i>Bombina bombina</i>	állandó	10000	12000	C
csíkos medvelepke	<i>Callimorpha quadripunctaria</i>	állandó			C
európai hód	<i>Castor fiber</i>	állandó			C
vágó csík	<i>Cobitis taenia</i>	állandó	1000	5000	C
díszes légvadász	<i>Coenagrion ornatum</i>	állandó			C
homoki kikerics	<i>Colchicum arenarium</i>	állandó	250	250	C
skarlátbogár	<i>Cucujus cinnaberinus</i>	állandó	500	1000	C
mocsári teknős	<i>Emys orbicularis</i>	állandó	100	100	C
ingola	<i>Eudontomyzon ssp.</i>	állandó	1000	5000	B
halványfoltú küllő	<i>Gobio albipinnatus</i>	állandó	5000	1000	C
széles durbincs	<i>Gymnocephalus baloni</i>	állandó	1000	5000	C
selymes durbincs	<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	állandó	5000	10000	B
homoki nőszirm	<i>Iris humilis ssp. arenaria</i>	állandó	100	100	C
lápi szitakötő	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	állandó			C
nagy szarvasbogár	<i>Lucanus cervus</i>	állandó			C
vidra	<i>Lutra lutra</i>	állandó			C
vérfű-hangyaboglárka	<i>Maculinea teleius</i>	állandó			C
rétcsík	<i>Misgurnus fossilis</i>	állandó	500	500	C
tavi denevér	<i>Myotis dasycneme</i>	állandó			D
közönséges denevér	<i>Myotis myotis</i>	állandó			D
erdei szitakötő	<i>Ophiogomphus cecilia</i>	állandó			D
garda	<i>Pelecus cultratus</i>	állandó	2000	5000	C
szivárványos ökle	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	állandó	500	1000	C
leánykancér	<i>Rutilus pigus</i>	állandó			B
kőfűró csík	<i>Sabanejewia aurata</i>	állandó			D
ürge	<i>Spermophilus citellus</i>	állandó	10	20	C
dunai gőte	<i>Triturus dobrogicus</i>	állandó			C
tompa folyamkagyló	<i>Unio crassus</i>	állandó			C
német bucó	<i>Zingel streber</i>	állandó	5000	10000	C
magyar bucó	<i>Zingel zingel</i>	állandó	1000	5000	B

Specifikus célok:

Kedvező természetvédelmi helyzet megőrzése:

- A területen található jó állapotú folyópartok, mocsárrétek, kaszálórétek, keményfás-, és puhafás ligeterdők kiterjedésének, szerkezetének, fajkészletének megőrzése.
- A területen található jelölő fajok állományai fennmaradásának biztosítása.
- A Duna folyóvízi jellegének megőrzése, a főágban található kavicsos, nagy áramlási sebességű élőhelyek, illetve kavics- és homokzátonyok megőrzése a magyar bucó, német bucó, selymes durbincs, halványfoltú küllő, balkáni csík érdekében különösen Dunaalmás, Nyergesújfalu, Tát, Esztergom, Szob, Nagymaros, Verőce, Vác, Göd, Szigetmonostor, Érd, Rácalmás térségében, illetve a Szentendrei-Dunaág Tahi-híd feletti szakaszán található Kecse-zátany térségében a Duna mindkét oldalán.
- A Duna még megmaradt természetes/természetközeli állapotú partszakaszainak, mellékágainak, holtágainak megőrzése, az ártéri vizes élőhelyek vízutánpótlásának biztosítása, a szigetek parthoz kapcsolódásának, az oldalágak és az ártér feltöltésének megakadályozása, a parti zóna védelme.
- A területen található, életciklusában legalább részben vízhez kötött állatfajok ivó-, táplálkozó és telelőhelyei állapotának megőrzése.

- A jelölő erdei élőhelyek állományaiban a tájidegen fajok elegyaránya nem növekedhet.
- Nem véghasználható a tíz éves erdőtervezési cikluson belül - jelölő élőhelytípusonként vizsgálva - több idős erdőállomány, mint amennyi korosodásával belép a hasonló ökológiai funkciót ellátni képes korosztályokba.

Kedvező természetvédelmi helyzet elérése érdekében szükséges fejlesztés:

- A természetmegőrzési területen található ligeterdők, mocsárrétek, kaszálók megőrzése, invazív gyom- és kultúrfajok (*Acer negundo*, *Amorpha fruticosa*, *Ailanthus altissima*, *Prunus serotina*, *Populus x hybrida*, *Impatiens glandulifera*, *Impatiens noli-tangere*, *Phytolacca americana*, *Solidago gigantea*, *S. canadensis*, *Aster spp.* stb.) visszaszorítása, irtása az élőhelyek védelme érdekében.
- A jelölő fajoknak otthont adó erdei élőhelyek állományaiban javasolt a folyamatos erdőborítást biztosító üzem módok alkalmazása, valamint törekedni kell a faállományok – különösen a bükkösök, melegkedvelő, tölgyesek, cseres tölgyesek, gyertyános tölgyesek – természetes szerkezetének megfelelő állapotokhoz történő közelítéséhez.¹¹
- Mellékágak természetvédelmi célú rehabilitációjának kidolgozása és megvalósítása, vízgyűjtő szintű szemlélet meghonosítása a jelenleg településenként tervezett mellékág-rehabilitációk vonatkozásában: a különféle típusú mellékágak (eu-, para-, plesio- és paleopotamon) szakaszra jellemző arányának meghatározása, illetve ezt követően a mellékág-rehabilitációk, illetve új élőhelyek kialakítása során ennek gyakorlatba történő átültetése.
- A selymes durbincs, a magyar bucó, a német bucó, a halványfoltú küllő, a balin, a márna védelmének érdekében szükséges kíméleti területnek kijelölni a sekély zátonyos területeket. E területeken a hullámkeltést alacsony vízállás esetén korlátozni szükséges, elsősorban az éjjeli órákban, különösen a következő területeken: Szobi zátonyok, Zebegényi-sziget, Dömös zátonyai, Szentendrei-sziget felső szigetcsúcs, Verőce zátonyok, Kompkötő-sziget, Vác, Torda-sziget térsége, Égető-sziget alsó bejárata, Gödi, illetve a Surányi zátonyok, illetve a Szentendrei Dunaágban a Kecse-zátony, a Kacska-sziget, a Lupa-sziget és a Szentendrei kanyar zátonyai.
- A Duna egyéb szakaszain található sekély zátonyos területek, pontosabb feltérképezésének elvégzése. A kijelölt területeken meghatározni azt a vízállást, amely alatt a hullámmászás tömegesen pusztítja az ivadékokat, majd a szükséges sebességkorlátozó intézkedések meghozása és táblák segítségével, illetve a hajósoknak szóló hirdetményeken való közlése.
- Új ívőhelyek létrehozása.
- A területen található közönséges denevér (*Myotis myotis*) állományok fennmaradásának biztosítása, részben a gyepek fenntartásával, részben a folyam partjának és a szegélyező erdőállományok fenntartásával.
- A közönséges hód (*Castor fiber*) védelme érdekében, ismert élőhelyei környékén a vízparti 15 méteres sávban a lágylő-, és fásszáru növényzet háborítatlanságának biztosítása.
- A Dunába torkolló kisvízfolyások torkolatának természetes állapotban tartása, a vízi szervezetek számára az átjárhatóság biztosítása.
- Az aktuális természeti állapothoz igazodó legeltetési/kaszálási rendszer kialakítása a mocsárrétek, ártéri kaszálók területén a túlhasználat/alulhasználat, a beerdősülés, valamint a természetes gypszerkezetet romboló használat elkerülése érdekében. A becserjésedés miatt leromlott mocsárrétek, ártéri kaszálók gyepké alakítása és fenntartása extenzív mezőgazdasági használat, a jellegtelen cserjések túlzott térfoglalásának megakadályozása.
- A Duna további medersüllyedésének természetvédelmi szempontból előnyös módon történő megakadályozása.

¹¹ Az EU hivatalos honlapján (<https://natura2000.eea.europa.eu/>) szereplő célkitűzések módosítására az AM észrevételek alapján került sor.

- A ligeterdők helyén álló, az eredeti gyepszint fajait őrző ültetvény erdők fokozatos átalakítása őshonos fafajú erdőkkel, a jelölő élőhelyek kiterjedésének növelése érdekében.
- Az élőhelyeket veszélyeztető egyéb tevékenységek (pl.: gépjármű forgalom, crossmotorozás, quad, illegális bányászat, favágás) megszüntetése, a jogilag nem létező, de kijárt földutak felszámolása az ártéren. A lovas, gyalogos turista forgalom, illetve vízisportok (evezőtúra, horgászat) szabályozása, túraútvonalak, kikötési lehetőségek kijelölése, illegális kikötési- és horgász helyek felszámolása.
- Az illegálisan kialakított anyagnyerő helyek, hulladéklerakó helyek gyom és hulladék mentesítése, további lerakások megakadályozása, őshonos fafajú erdő kialakításával történő rekultivációja a megmaradt eredeti domborzati formák bolygatása nélkül.
- A hajózási fejlesztési elképzelések és a természetvédelem céljainak összehangolása.
- A vízteret használók természetvédelmi szemléletének formálása.

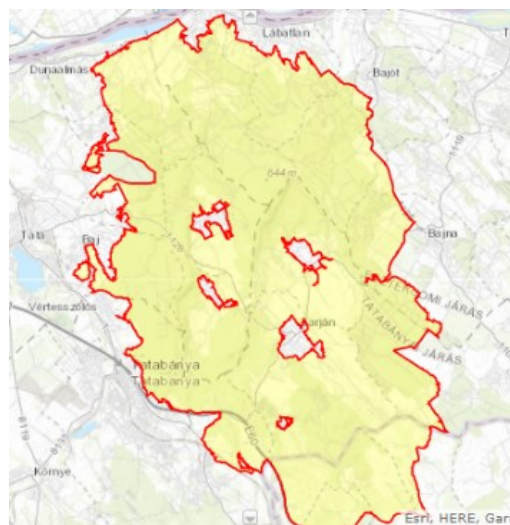
3.1.3. Gerecse madárvédelmi terület

Kódja: HUDI10003

Típusa: A

Helye: Duna mente Neszmély Süttőnél

Kiterjedése: 29597,89 ha



Jelölő fajok:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
parlagi pityer	<i>Anthus campestris</i>	szaporodás	15	25 p	C
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	állandó	1	1 p	C
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	gyülekezés	2	5 e	B
uhu	<i>Bubo bubo</i>	szaporodás	2	5 p	C
európai lappantyú	<i>Caprimulgus europaeus</i>	szaporodás	30	50 p	C
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	szaporodás	2	4 p	C
kígyászölyv	<i>Circaetus gallicus</i>	szaporodás	0	1 p	C
kék galamb	<i>Columba oenas</i>	szaporodás	50	60 p	C
magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
fehérhátú fakopáncs	<i>Dendrocopos leucotos</i>	állandó	3	7 p	B
közép fakopáncs	<i>Dendrocopos medius</i>	állandó	250	300 p	A
fekete harkály	<i>Dryocopus martius</i>	állandó	80	100	C
bajszos sármány	<i>Emberiza cia</i>	szaporodás	50	50 p	B
kerecsensólyom	<i>Falco cherrug</i>	szaporodás	1	1 p	D
vándorsólyom	<i>Falco peregrinus</i>	szaporodás	8	9 p	A
örvös légykapó	<i>Ficedula albicollis</i>	szaporodás	700	800 p	B
kis légykapó	<i>Ficedula parva</i>	szaporodás	0	5 p	B
réti sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	szaporodás	2	3	C
réti sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	telelés	10	15	C
töviszúró gébics	<i>Lanius collurio</i>	szaporodás	300	400 p	C
erdei pacsirta	<i>Lullula arborea</i>	szaporodás	50	60 p	B
hegyi billegető	<i>Motacilla cinerea</i>	szaporodás	5	10 p	C

északi pocok	<i>Microtus oeconomus mehelyi</i>	állandó	100	2000	A
darázsölyv	<i>Pernis apivorus</i>	szaporodás	15	22 p	B
hamvas küllő	<i>Picus canus</i>	állandó	70	80 p	B
part fecske	<i>Riparia riparia</i>	szaporodás	400	500 p	C
karvalyposzáta	<i>Sylvia nisoria</i>	szaporodás	120	140 p	C

Specifikus célok:

Kedvező természetvédelmi helyzet megőrzése:

- A jelölő fajok populáció nagyságának megőrzése, a populációk elterjedési területe nem csökkenhet. Kiemelt fajként kell a védelem során kezelni: a fekete gólyát (*Ciconia nigra*), a parlagi sast (*Aquila heliaca*), a kígyászölyvet (*Circaetus gallicus*), a fehérhátú fakopáncsot (*Dendrocopos leucotos*) és a kis légykapót (*Ficedula parva*).
- A jó állapotú erdő és gyepek élőhelyek természetszerű szerkezetének megőrzése. Magas természetességű gyepek, erdők fenntartása szakszerű hasznosítással/kezeléssel.
- Extenzív gyepgazdálkodás fenntartása. Legelő állatállomány növekedésének elérése.
- Változatos extenzív földhasználat és mezőgazdasági művelés fenntartása és fejlesztése.
- Tájédegen energia növényfajok megjelenésének és terjedésének megelőzése.
- A beépített területek területi kiterjedésének minimalizálása.
- Kisvizek rekonstrukcióinak elősegítése, támogatása.
- Erdőhasználat gyakorlatának átalakítása. A szálaló vágás, szálalás bevezetése az arra alkalmas területeken az odúlakó madárfajok élőhelyének folyamatos megőrzése érdekében.

Kedvező természetvédelmi helyzet elérése érdekében szükséges fejlesztés:

- Meglévő ürge állományok megőrzése, szükség szerint telepítés alkalmas élőhelyekre.
- Meglévő és új létesítésű közép feszültségű elektromos hálózat tartóoszlopainak szigetelése, továbbá szükség esetén földkábelbe helyezése.
- Invazív növényfajok, különösen a selyemkóró, kanadai aranyvessző, fehér akác, bálványfa, fekete fenyő, erdei fenyő terjedésének megállítása, állományaik csökkentése.
- Az aktuális természeti állapothoz igazodó legeltetési/kaszálási rendszer kialakítása és megvalósítása a sztyepprétek és löszgyepek területén a túlhasználat/alulhasználat elkerülése érdekében.
- A jelölő fajoknak otthont adó erdei élőhelyek állományaikban javasolt a folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódok alkalmazása, valamint törekedni kell a faállományok – különösen a bükkösök, melegkedvelő, tölgyesek, cseres tölgyesek, gyertyános tölgyesek – természetes szerkezetének megfelelő állapotokhoz történő közelítéséhez.¹²
- Mesterséges fészkek kihelyezése veszélyeztetett ragadozó madarak számára az erdőgazdálkodóval egyeztetett módon¹².
- Öreg és böhöncös faegyedek megőrzése.
- Nagy területi kiterjedésű vágásterületek, véghasználatok és a területi fragmentáció (erdészeti feltáró utak, közelítő hálózat túlzott sűrítése) elkerülése.
- Holt faanyag hektáronkénti növelése a hegység területén a változatos rovarvilág növelése érdekében, amely a harkályfauna megőrzése érdekében szükséges. A hazai viszonylatban veszélyeztetett fehérhátú fakopáncs állományának növelése érdekében szükséges megfelelő

¹² Az EU hivatalos honlapján (<https://natura2000.eea.europa.eu/>) szereplő célkitűzések módosítására az AM észrevételek alapján került sor.

területi kiterjedésben és térbeli elosztásban idős erdők és facsoportok fenntartása, megfelelő mennyiségű, méreteloszlású holt fa biztosítása.

- A területen található cserjésedett, mesterségesen erdősített fontos madár táplálkozó terület sziklagyepek, sztyepprétek, löszgyepek visszaalakítása gyeppé, extenzív használattal való fenntartásuk.
- A területen a vadlétszámot olyan szinten szükséges tartani, hogy az ne okozza az erdők, gyepek degradációját, ne veszélyeztesse a földön fészkelő madárfajok állományát.
- A tájidegen muflon állomány kiszorítása a magas természetességű fontos madár táplálkozó területet jelentő gyepekről.
- Környezetkímélő gyom és rovarirtó, illetve növényvédőszeres használatának elősegítése. Özönnövény fajok terjedése esetén speciális vegyszerhasználat, egyéb esetekben a gyomosodás talajbolygatással nem járó mechanikai visszaszorítása.
- Környezetkímélő szúnyogirtás.
- A madárélőhelyeket veszélyeztető egyéb tevékenységek (pl.: gépjármű forgalom, crossmotorozás, quadozás, illegális turistautak, illegális bányászat) megszüntetése.
- A jelölő madárfajok élőhelyeinek infrastrukturális fejlesztésekkel szembeni védelme. Ragadozó madár etetőterek kialakítása az elkóborolás és mérgezés negatív hatásainak csökkentése érdekében.
- Elő kell segíteni a jelenleg nem jelölő fajok állományának növekedését, különösen az alábbi fajok tekintetében: kerecsensólyom (*Falco cherrug*).

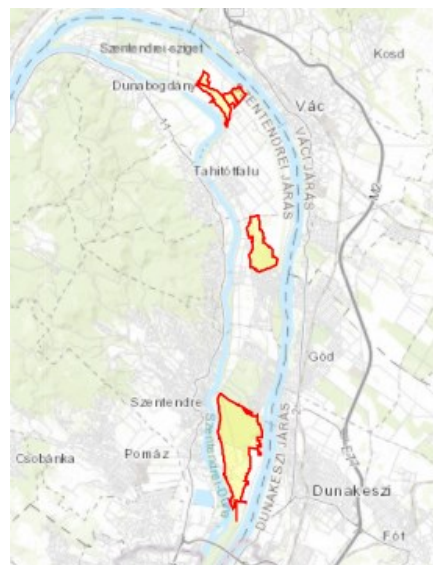
3.1.4. Szigeti homokok természetmegőrzési terület

Kódja: HUDI20047

Típusa: B

Helye: Duna mente (Szentendrei-sziget)

Kiterjedése: 848,9 ha



Jelölő élőhelyei:

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
3270	iszapos partú folyók részben <i>Chenopodium rubri</i> , és részben <i>Bidentio</i> növényzettel	0,45	D
6240	szubpannon sztyepprétek	0,29	D
6260	pannon homoki gyepek	212,46	A
6440	<i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei	0,85	D
91E0	enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	10,54	C
91F0	keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>)	14,94	C
91I0	euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal	54,22	C

Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
szarvas álganéjtűró	<i>Bolbelasmus unicornis</i>	állandó			C
vöröshasú unka	<i>Bombina bombina</i>	állandó			C
magyar futrinka	<i>Carabus hungaricus</i>	állandó	1001	5000	B
homoki kikerics	<i>Colchicum arenarium</i>	állandó	30000	40000	C
homoki nőszirm	<i>Iris humilis ssp. arenaria</i>	állandó	2001	5000	C
nagy szarvasbogár	<i>Lucanus cervus</i>	állandó			C
közönséges denevér	<i>Myotis myotis</i>	állandó			D
ürge	<i>Spermophilus citellus</i>	állandó			D

Specifikus célok:

A kedvező természetvédelmi helyzet megőrzése:

- A területen található jó állapotú pannon homoki gyepek kiterjedésének, szerkezetének, fajkészletének megőrzése.
- A területen található magyar futrinka (*Carabus hungaricus*), szarvas ganéjtűró (*Bolbelasmus unicornis*), homoki kikerics (*Colchicum arenarium*), homoki nőszirm (*Iris humilis subsp. arenaria*) állományok fennmaradásának biztosítása.
- A jelölő erdei élőhelyek állományokban a tájidegen fajok elegyaránya nem növekedhet.

Kedvező természetvédelmi helyzet elérése érdekében szükséges fejlesztés:

- Invazív fajok (selyemkóró, kanadai aranyvessző, fehér akác, bálványfa, fekete fenyő, erdei fenyő) által veszélyeztetett pannon homoki gyepek megóvása a degradációtól.
- A területen található cserjésedett, mesterségesen erdősített pannon homoki gyepek visszaalakítása gyepé.
- A területen található, invazív fajok (fehér akác, bálványfa, fekete fenyő, erdei fenyő) által veszélyeztetett erdőssztyepp tölgyes állományok és töredékek regenerációja, folyamatos erdőborítás biztosítása, fahasználat csak invazív, vagy adventív fajok eltávolítása érdekében végezhető.
- A jelölő élőhelyek inváziós veszélyeztetésének mértéke nem növelhető. Ennek érdekében a jelölő élőhelyekkel érintkező, az adott helyen tényleges inváziós fenyegetést jelentő tájidegen fásszárú állományok nem telepíthetők.
- Újonnan telepített, vagy erdőfelújítás során létesített tájidegen fásszárú állomány és a jelölő élőhelyek között legalább 20 m széles védőzónának szükséges lennie fásszárú növényzetből, vagy legalább 30 m széles védőzónának lágyszárú növényzetből.
- Az aktuális természeti állapothoz igazodó legeltetési rendszer kialakítása a pannon homoki gyepek területén a túllegeltetés/alullegetetés elkerülése érdekében.
- A szigetmonostori volt katonai területen az akácok fokozatos átalakítása őshonos fajú erdővé.
- A pócsmegyeri homokbuckák területén az ültetvény erdővel körbezárt pannon homoki gyepek feltöltése gypsávok kialakításával, őshonos fajú csereerdősítések kivitelezése mellett. A pócsmegyeri homokbuckák területén a pannon homoki gyepek közé ékelődő akácok, fekete fenyvesek, erdei fenyvesek fokozatos átalakítása őshonos fajú erdővé.
- A becserjésedés miatt leromlott pannon homoki élőhelyek gyepé alakítása és fenntartása extenzív mezőgazdasági használat, a cserjések túlzott térfoglalásának megakadályozása.
- Azon erdőrészekben, ahol homoki kikerics (*Colchicum arenarium*) állományok találhatóak, a megőrzés érdekében az erdőfelújítás során a tuskózás, és a teljes talaj előkészítési technológia mellőzése.

- A puhafás ligeterdő állományokban előtérbe szükséges helyezni a folyamatos erdőborítást biztosító, vagy ahhoz funkciójában jobban közelítő használatok alkalmazását, valamint közelíteni szükséges a lombkorona-, cserje-, lágyszárú szint faji, életkori összetételét a természetes állapotokhoz.
- Az élőhelyeket veszélyeztető egyéb tevékenységek (pl.: gépjármű forgalom, crossmotorozás, quad, illegális bányászat) megszüntetése, a jogilag nem létező, de kijárt földutak felszámolása.
- A lovas és gyalogos turista forgalom szabályozása, túraútvonalak kijelölése.
- A korábban kialakított anyaggyerőhelyek gyom és hulladék mentesítése, további lerakások megakadályozása, homoki gyepek, őshonos fafajú erdő kialakításával történő rekultivációja a megmaradt eredeti domborzati formák bolygatása nélkül.
- A szigetmonostori volt katonai területen a katonai objektumok felszámolása.
- A jelölő élőhelyek védelme az infrastruktúráis fejlesztésekkel szemben.
- A gyepekben a szürkenyár gyökérsarjra történő terjedésének megállítása.
- Abiotikus katasztrófák (pl.: tűzkár) elhárítása.
- A vadakat vonzó vadászati objektumok eltávolítása a Natura 2000 jelölő élőhelyek területéről.
- A területen a vadlétszámot olyan szinten szükséges tartani, hogy az a külön vadvédelem nélküli erdőfelújítást ne gátolja, valamint ne okozza a gyepek degradációját.

3.1.5. Tolnai-Duna természetmegőrzési terület

Kódja: HUDD20023

Típusa: B

Helye: Duna mente Dunaföldvártól Fajszig

Kiterjedése: 7162 ha



Jelölő élőhelyei:

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
3130	oligo-mezotróf állóvizek Littorelletea uniflorae és/vagy Isoetes-Nanojuncetea vegetációval	4,07	C
3270	iszapos partú folyók részben Chenopodium rubri, és részben Bidens nörvényzettel	4,17	C
6250	síksági pannon löszgyepek	84,55	C
6260	pannon homoki gyepek	11,65	C
6430	síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofíl magaskórós szegélytársulásai	71,62	D
6440	Cnidium dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei	33,33	C
91E0	enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	1114,49	B
91F0	keményfás ligeterdők nagy folyók mentén Quercus robur, Ulmus laevis és Ulmus minor, Fraxinus excelsior vagy Fraxinus angustifolia fajokkal (Ulmion minoris)	229,02	C

Jelölő fajtái:

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
kúszó zeller	<i>Apium repens</i>	állandó			D
balin	<i>Aspius aspius</i>	állandó			C
piszedenevér	<i>Barbastella barbastellus</i>	állandó	50	200	C
vöröshasú unka	<i>Bombina bombina</i>	állandó			C
európai hód	<i>Castor fiber</i>	állandó			C
skarlábogár	<i>Cucujus cinnaberinus</i>	állandó			C
mocsári teknős	<i>Emys orbicularis</i>	állandó			C
ingola	<i>Eudontomyzon ssp.</i>	állandó			C
halványfoltú küllő	<i>Gobio albipinnatus</i>	állandó			C
széles durbincs	<i>Gymnocephalus baloni</i>	állandó			C
selymes durbincs	<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	állandó			C
díszes tarkalepke	<i>Hypodryas maturna</i>	állandó			D
nagy szarvasbogár	<i>Lucanus cervus</i>	állandó			C
vidra	<i>Lutra lutra</i>	állandó			C
nagy tűzlepke	<i>Lycaena dispar</i>	állandó			D
vérfű-hangyaboglárka	<i>Maculinea teleius</i>	állandó			C
rétcsík	<i>Misgurnus fossilis</i>	állandó			D
hegyesorru denevér	<i>Myotis blythii</i>	állandó	50	300	C
tavi denevér	<i>Myotis dasycneme</i>	állandó	50	100	C
közönséges denevér	<i>Myotis myotis</i>	állandó			C
szivárványos ökle	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	állandó			C
leánykancér	<i>Rutilus pigus</i>	állandó			C
ürge	<i>Spermophilus citellus</i>	állandó			D
dunai gőte	<i>Triturus dobrogicus</i>	állandó			C
lápi póc	<i>Umbra krameri</i>	állandó			C
tompa folyamkagyló	<i>Unio crassus</i>	állandó			D
német bucó	<i>Zingel streber</i>	állandó			C
magyar bucó	<i>Zingel zingel</i>	állandó			C

Általános célkitűzések:

A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot és a kedvező természetvédelmi állapottal összhangban lévő gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Fő célkitűzések:

- A hullámtéri természetes és természetközeli állapotú fűz-nyár ligeterdők és zátonyfűzesek jó természetességi állapotban tartása, az állandó erdőborítás fenntartása a hozzá kötődő életközösségek védelme érdekében.
- A maradvány jellegűvé vált keményfás ligeterdő foltok állandó erdőként való fenntartása, a hozzá kötődő életközösségekkel együtt, lehetőség szerint az élőhely területének növelése az ültetvények átalakításával.
- A természetközeli állapotú erdőkben a folyamatos erdőborítás fenntartása, a holt faanyag védelme.
- A zátonyokon természetes úton kialakult fűzes élőhelyek fokozott védelme, ezeken a gazdasági célú hasznosítás tiltása.
- A hazai fafajú felújítások előtérbe helyezése.
- Az unikális jellegű löszpusztagyep foltok állapotának javítása, a legeltetés fenntartása a cserjék drasztikus visszaszorítása az ürgeállomány fennmaradása érdekében.
- A kékperjés lápréteken a nádasodás akadályozása kaszálással/legeltetéssel.

- A dunai mellékágak jó ökológiai állapotba hozása víz biztosításával, és indokolt esetben kotrással.
- A tavi denevér élőhelyeinek fenntartása az idős füzesek védelmével.
- A piszdedenevér élőhelyeinek fenntartása a tölgyes állományok védelmével.

További célok és célkitűzések:

- A gyepek és mocsárréti területek megfelelő kezelésének biztosítása, a cserjésedés megelőzése.
- A puha és keményfás ligeterdők, valamint az erősen degradálódó szegélytársulások természetességének javítása megfelelő kezeléssel (kaszálás, inváziós fás és lágyszárú fajok (gyalogkac, zöld juhar, selyemkóró) visszaszorítása).
- A mentett oldali száradó területek vízellátásnak javítása.
- A terület jelölő erdőállományaiban a közösségi jelentőségű fészkelő madárfajok (*Haliaeetus albicilla*, *Ciconia nigra*, *Milvus milvus*, *Milvus migrans*) védelmére fészkek körüli pufferzóna kijelölése.

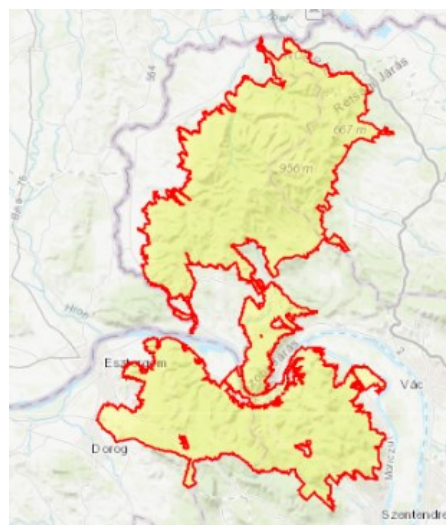
3.1.6. Börzsöny- Visegrádi hegység madárvédelmi terület

Kódja: HUDI10002

Típusa: B

Helye: Visegrádi szoros egy része (Esztergom, Dömös, Visegrád, Nagymaros)

Kiterjedése: 30401 ha



Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
jégmadár	<i>Alcedo atthis</i>	szaporodás			D
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	állandó	0 p	1 p	D
békászó sas	<i>Aquila pomarina</i>	gyülekezés	1	5 e	D
uhu	<i>Bubo bubo</i>	szaporodás	3	5 p	C
kerceréce	<i>Bucephala clangula</i>	telelés	200	500 e	C
európai lappantyú	<i>Caprimulgus europaeus</i>	szaporodás			D
kormos szerkő	<i>Chlidonias niger</i>	gyülekezés	10	50 e	D
fehér gólya	<i>Ciconia ciconia</i>	szaporodás			C
fehér gólya	<i>Ciconia ciconia</i>	gyülekezés	50	100 e	C
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	szaporodás	10	15	B
kígyászölyv	<i>Circaetus gallicus</i>	szaporodás	1	2 p	C
barna rétihéja	<i>Circus aeruginosus</i>	szaporodás	5	5 p	D
kékes rétihéja	<i>Circus cyaneus</i>	gyülekezés	10	20 e	D
kékes rétihéja	<i>Circus cyaneus</i>	telelés			D
hamvas rétihéja	<i>Circus pygarrus</i>	gyülekezés	1	5 e	D
kék galamb	<i>Columba oenas</i>	szaporodás	300	500 p	B
fehérhátú fakopáncs	<i>Dendrocopos leucotos</i>	állandó	100	100 p	A
közép fakopáncs	<i>Dendrocopos medius</i>	állandó			B
balkáni fakopáncs	<i>Dendrocopos syriacus</i>	állandó			D
fekete harkály	<i>Dryocopus martius</i>	állandó			B
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	gyülekezés	10	30 e	D
magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

			min	max	reprezen- tativitás
kis kócsag	<i>Egretta garzetta</i>	gyülekezés	5	10 e	D
bajszos sármány	<i>Emberiza cia</i>	szaporodás	50	100 p	B
vándorsólyom	<i>Falco peregrinus</i>	állandó	5	10 p	A
örvös légykapó	<i>Ficedula albicollis</i>	szaporodás	1500	3000 p	B
kis légykapó	<i>Ficedula parva</i>	szaporodás	30	50 p	A
daru	<i>Grus grus</i>	gyülekezés	50	100 e	D
réti sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	gyülekezés	5	5 e	C
réti sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	telelés	5	5 e	C
réti sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	szaporodás	1	1 p	D
töviszúró gébics	<i>Lanius collurio</i>	szaporodás			D
erdei pacstíra	<i>Lullula arborea</i>	szaporodás			C
kis bukó	<i>Mergus albellus</i>	gyülekezés	30	50 e	C
kis bukó	<i>Mergus albellus</i>	telelés	30	50 e	C
barna kánya	<i>Milvus migrans</i>	gyülekezés	1	5 e	D
hegyi billegető	<i>Motacilla cinerea</i>	szaporodás	30	50 p	B
bakcsó	<i>Nycticorax nycticorax</i>	gyülekezés	5	10 e	D
halászsas	<i>Pandion haliaetus</i>	gyülekezés	5	10 e	C
darázsölyv	<i>Pernis apivorus</i>	szaporodás	30	50 p	B
hamvas küllő	<i>Picus canus</i>	állandó	20	20 p	C
part fecske	<i>Riparia riparia</i>	szaporodás			D
küszvágó csér	<i>Sterna hirundo</i>	gyülekezés	5	10 e	C
uráli bagoly	<i>Strix uralensis</i>	szaporodás	10	30 p	B
karvalyposzáta	<i>Sylvia nisoria</i>	szaporodás			C

Specifikus célok:

Kedvező természetvédelmi helyzet megőrzése:

- A jelölő fajok populáció nagyságának megőrzése, a populációk elterjedési területe nem csökkenhet. Kiemelt fajként kell a védelem során kezelni: a fekete gólyát (*Ciconia nigra*), a vándorsólymot (*Falco peregrinus*), a fehérhátú fakopáncsot (*Dendrocopos leucotos*) és a kis légykapót (*Ficedula parva*).
- A jó állapotú erdő és gyepek élőhelyek természetközeli szerkezetének megőrzése.
- Magas természetességű gyepek, erdők fenntartása szakszerű hasznosítással/kezeléssel.
- Extenzív gyepgazdálkodás fenntartása.
- Legelő állatállomány növekedésének elérése.
- Változatos extenzív földhasználat és mezőgazdasági művelés fenntartása és fejlesztése.
- Tájidegen energia növényfajok megjelenésének és terjedésének megelőzése.
- A beépített területek területi kiterjedésének minimalizálása.
- Kisvizek rekonstrukcióinak elősegítése, támogatása.
- Erdőhasználat gyakorlatának átalakítása.
- A szálaló vágás, szálalás bevezetése az arra alkalmas területeken az odúlakó madárfajok élőhelyének folyamatos megőrzése érdekében.

Kedvező természetvédelmi helyzet elérése érdekében szükséges fejlesztés:

- Középhegységi vízfolyások állapotának javítása, erdészeti gázlók felszámolása, újak létesítésének elkerülése.
- Meglévő ürge állományok megőrzése, szükség szerint telepítés alkalmas élőhelyekre.
- Meglévő és új létesítésű középfeszültségű elektromos hálózat tartóoszlopainak szigetelése, továbbá szükség esetén földkábelbe helyezése.
- Invazív fajok, különösen a selyemkóró, kanadai aranyvessző, fehér akác, bálványfa, fekete fenyő, erdei fenyő terjedésének megállítása, állományaik csökkentése.
- Az aktuális természeti állapothoz igazodó legeltetési/kaszálási rendszer kialakítása és megvalósítása a sztyepprétek, hegyi rétek területén a túlhasználat/alulhasználat elkerülése érdekében.
- A jelölő fajoknak otthont adó erdei élőhelyek állományaiban előtérbe szükséges helyezni a folyamatos erdőborítást biztosító, vagy ahhoz funkciójában jobban közelítő használatok alkalmazását, valamint közelíteni szükséges a lombkorona-, cserje-, lágyszárú szint faji, életkori összetételét a természetes állapotokhoz, különösen a bükkösök, melegkedvelő, tölgyesek, cseres tölgyesek, gyertyános tölgyesek területén.
- Szükséges a jelölő fajoknak élőhelyet biztosító sziklatörmelék erdők vágáskor nélküli, örökzöldként való megőrzése.
- A jelölő harkályfajok állományának fenntartása, illetve növelése érdekében szükséges megfelelő területi kiterjedésben és térbeli elosztásban idős erdők és facsoportok fenntartása, megfelelő mennyiségű (min. 20-40 m³/ha), méreteloszlású holt fa biztosítása.
- Mesterséges fészkek kihelyezése veszélyeztetett ragadozó madarak számára.
- Öreg és böhöncös faegyedek megőrzése.
- Nagy területi kiterjedésű vágásterületek, véghasználatok és a területi fragmentáció (erdészeti feltáró utak, közelítő hálózat túlzott sűrítése) elkerülése.
- A területen található cserjésedett, mesterségesen erdősített fontos madár táplálkozó terület sziklagyepek, sztyepprétek, löszgyepek visszaalakítása gyeppé, extenzív használattal való fenntartásuk.
- A területen a vadlétszámot olyan szinten szükséges tartani, hogy az ne okozza az erdők, gyepek degradációját, ne veszélyeztesse a földön fészkelő madárfajok állományát.
- A tájidegen muflon állomány kiszorítása a magas természetességű fontos madár táplálkozó területet jelentő gyepekről.
- Környezetkímélő gyom és rovarirtó, illetve növényvédőszeres használatának elősegítése. Özönnövény fajok terjedése esetén speciális vegyszerhasználat, egyéb esetekben a gyomosodás talajbolygatással nem járó mechanikai visszaszorítása.
- Környezetkímélő szúnyogirtás.
- A madárélőhelyeket veszélyeztető egyéb tevékenységek (pl.: gépjármű forgalom, crossmotorozás, quadozás, illegális turistautak, illegális bányászat) megszüntetése.
- A jelölő madárfajok élőhelyeinek infrastrukturális fejlesztésekkel szembeni védelme.
- Elő kell segíteni a jelenleg nem jelölő fajok állományának növekedését, különösen az alábbi fajok tekintetében: parlagi sas (*Aquila heliaca*), kígyászölvy (*Circaetus gallicus*), fehér gólya (*Ciconia ciconia*), rétisas (*Haliaeetus albicilla*)

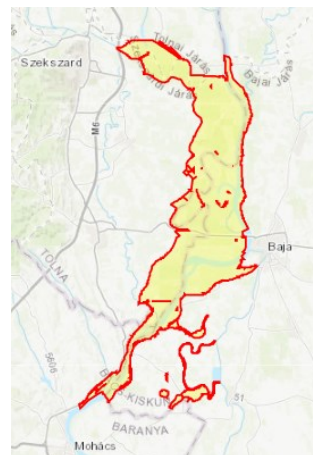
3.1.7. Gemenc madárvédelmi terület

Kódja: HUDD10003

Típusa: A

Helye: Sió-csatornától délre (Dombori, Fajs, Dusnok, Bogyiszló, Öcsény, Sükösd, Decs, Érsek-csanád, Baja, Szeremle, Bata, Dunaszekcső, Bár, Dunafalva)

Kiterjedése: 19 641 ha



Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
jégmadár	<i>Alcedo atthis</i>	telelés	20	30 e	C
jégmadár	<i>Alcedo atthis</i>	állandó	80	90 p	B
nagy lilik	<i>Anser albifrons</i>	telelés	5000	5000 e	C
vetési lúd	<i>Anser fabalis</i>	telelés	400	410 e	A
parlagi pityer	<i>Anthus campestris</i>	gyülekezés	5	10 e	D
vörös gém	<i>Ardea purpurea</i>	gyülekezés	15	20 e	D
üstökös gém	<i>Ardeola ralloides</i>	gyülekezés	5	10 e	D
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	gyülekezés	40	50 e	B
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	szaporodás	3	5 p	C
bölömbika	<i>Botaurus stellaris</i>	gyülekezés	3	5 e	D
európai lappantyú	<i>Caprimulgus europaeus</i>	szaporodás	10	15 p	C
fattyúszerkő	<i>Chlidonias hybridus</i>	gyülekezés	5	10 e	D
kormos szerkő	<i>Chlidonias niger</i>	gyülekezés	100	100 e	C
fehér gólya	<i>Ciconia ciconia</i>	gyülekezés	100	120 e	C
fehér gólya	<i>Ciconia ciconia</i>	szaporodás	31	31 p	C
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	gyülekezés	200	300 e	A
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	szaporodás	35	38 p	A
kígyászölyv	<i>Circaetus gallicus</i>	szaporodás			D
barna rétihéja	<i>Circus aeruginosus</i>	szaporodás	3	5 p	D
kékes rétihéja	<i>Circus cyaneus</i>	gyülekezés	20	30 e	C
közép fakopáncs	<i>Dendrocopos medius</i>	állandó	80	90 p	C
balkáni fakopáncs	<i>Dendrocopos syriacus</i>	állandó	10	20 p	C
fekete harkály	<i>Dryocopus martius</i>	állandó	35	40 p	C
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	gyülekezés	400	500 e	B
kis kócsag	<i>Egretta garzetta</i>	gyülekezés	100	150 e	B
kerecsensólyom	<i>Falco cherrug</i>	szaporodás	3	3 p	B
vándorsólyom	<i>Falco peregrinus</i>	gyülekezés	2	3 e	D
örvös légykapó	<i>Ficedula albicollis</i>	szaporodás	300	400	C
daru	<i>Grus grus</i>	gyülekezés	800	1000 e	D
régi sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	telelés	60	70 e	A
régi sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	állandó	16	16 p	B
törpegém	<i>Ixobrychus minutus</i>	szaporodás	5	10 p	C
töviszúró gébics	<i>Lanius collurio</i>	szaporodás	150	200 p	
kis bukó	<i>Mergus albellus</i>	telelés	20	40 e	C
barna kánya	<i>Milvus migrans</i>	szaporodás	20	25 e	A
hegyi billegető	<i>Motacilla cinerea</i>	szaporodás			C
bakcsó	<i>Nycticorax nycticorax</i>	gyülekezés	250	350 e	B
halászsas	<i>Pandion haliaetus</i>	gyülekezés	5	10 e	C

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
darázsölyv	<i>Pernis apivorus</i>	szaporodás	15	20 p	B
kis kárókatona	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	gyülekezés	50	70 e	C
pajzso cankó	<i>Philomachus pugnax</i>	gyülekezés	50	100 e	D
hamvas küllő	<i>Picus canus</i>	állandó			D
kanalasgém	<i>Platalea leucordia</i>	gyülekezés	50	100 e	C
kis vízicsibe	<i>Porzana parva</i>	szaporodás			D
pettyes vízicsibe	<i>Porzana porzana</i>	szaporodás			D
guvat	<i>Rallus aquaticus</i>	szaporodás	10	20 p	C
függőcinege	<i>Remiz pendulinus</i>	szaporodás	10	30 p	C
part fecske	<i>Riparia riparia</i>	szaporodás	0	100 p	C
küszvégő csér	<i>Sterna hirundo</i>	gyülekezés	40	50 e	C
karvalyposzáta	<i>Sylvia nisoria</i>	szaporodás	10	12 p	D
kis vöcsök	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	gyülekezés	10	50 e	C
régi csankó	<i>Tringa glareola</i>	gyülekezés	150	150 e	C

Fő célkitűzések:

- A vizes, illetve vízi élőhelyek megfelelő, a természetes folyamatokhoz hasonló vízellátásának és vízjárásának biztosítása.
- Az értékes és egyedülálló Duna-menti élőhelyek (kemény és puhafás ligeterdők, mocsárrétek, vizes és vízi élőhelyek) megőrzése, valamint az ott élő, védett vagy ritka madárfajok életfeltételeinek biztosítása, állományuk és populációik életképességének növelése.
- Az erdei élőhelyeken a termőhelyi viszonyoknak megfelelő, természetközeli, a honos társulásoknak megfelelő fafajösszetételű, őshonos fafajokból álló, többkorú, a társulásra jellemző aljnövényzetű erdő kialakulásának elősegítése.
- Idős faegyedek, állományok kímélete. Megfelelő mennyiségű fekvő és lábon álló holt faanyag biztosítása.
- A jelenlegi gyepterületek gyepeként való fenntartása.
- A fás legelők megőrzése újbóli hasznosítással, és a szukcessziós folyamatok késleltetésével, visszafordításával.

További célok és célkitűzések:

- A Duna menti holtágak és mellékágak megőrzése.
- Szakadópartok megőrzése, állapotuk javítása.
- Kavics- és homokzátványok megóvása.
- A természeti értékek felmérése, nyilvántartása, a populációkban, élőhelyekben létrejövő változások nyomon követése, monitorozása és értékelése a jövőbeli kezelési és területhasználati módok minél helyesebb meghatározásához, kiemelt figyelemmel a terület jelölő és egyéb közösségi jelentőségű fajaira és élőhelyeire.
- A természetvédelmi beavatkozások céljainak és eredményeinek társadalmi bemutatása, elfogadtatása, a természeti és táji értékek széleskörű megismertetése, az ökoturisztikai lehetőségek bővítése, a környezettudatos gondolkodás és a természetvédelmi szemlélet kialakítása, fejlesztése.
- A nem természetvédelmi célú beruházások visszaszorítása a nemzeti park területén, a természetvédelmi kezelési tervben foglalt korlátozásoknak megfelelően.
- Hosszútávon a nemzeti park területén lévő szántóterületek természetközeli, a termőhelyi adottságoknak megfelelően gyeppé vagy erdő művelési ágú élőhelyekké átalakítása.

- A terület jelölő erdőállományaiban a közösségi jelentőségű és az élőhelyre jellemző fajok megőrzése érdekében a fajok ökológiai igényeihez igazodó szerkezeti jellemzők fenntartása, illetve kialakítása, a fészkelő fokozottan védett madárfajok esetében (pl. *Haliaeetus albicilla*, *Ciconia nigra*, *Milvus migrans*) pufferzóna kijelölése.

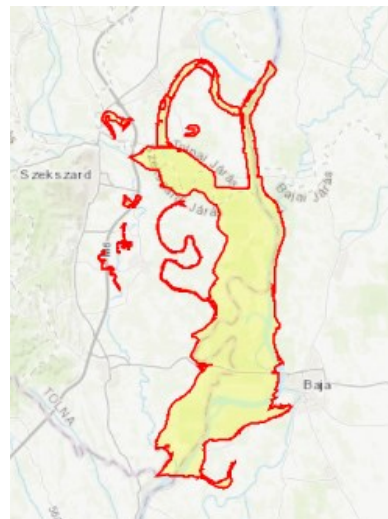
3.1.8. Gemenc természetmegőrzési terület

Kódja: HUDD20032

Típusa: B

Helye: Szekszárdtól keletre a Duna mellett

Kiterjedése: 20704 ha



Jelölő élőhelyei:

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
3130	oligo-mezotróf állóvizek Littorelletea uniflorae és/vagy Isoeto-Nanojuncetea vegetációval	10,35	C
3150	természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel	1449,29	C
3270	iszapos partú folyók részben Chenopodion rubri, és részben Bidention növényzettel	207,04	C
6440	Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei	1035,2	C
6510	sík- és dombvidéki kaszálórétek (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)	621,12	D
91E0	enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	3105,61	C
91F0	keményfás ligeterdők nagy folyók mentén Quercus robur, Ulmus laevis és Ulmus minor, Fraxinus excelsior vagy Fraxinus angustifolia fajokkal (Ulmenion minoris)	3105,61	C

Jelölő fajok:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
kúszó zeller	<i>Apium repens</i>	állandó	10	150 e	C
balin	<i>Aspius aspius</i>	állandó			C
pisztedenevér	<i>Barbastella barbastellus</i>	állandó			C
	<i>Ricinusszál</i>	állandó	40	40 e	A
nagy hőszcincér	<i>Cerambyx cerdo</i>	állandó			C
vágó csík	<i>Cobitis taenia</i>	állandó			C
mocsári teknős	<i>Emys orbicularis</i>	állandó			C
ingola	<i>Eudontomyzon ssp.</i>	állandó			B
halványfoltú küllő	<i>Gobio albipinnatus</i>	állandó			C
széles durbincs	<i>Gymnocephalus baloni</i>	állandó			C
selymes durbincs	<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	állandó			C
díszes tarkalepke	<i>Hypodryas maturna</i>	állandó			D

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
nagy szarvasbogar	<i>Lucanus cervus</i>	állandó			C
vidra	<i>Lutra lutra</i>	állandó			C
nagy tűzlepke	<i>Lycaena dispar</i>	állandó			D
vérfű-hangyaboglárka	<i>Maculinea teleius</i>	állandó			C
réticsík	<i>Misgurnus fossilis</i>	állandó			D
molnárögörény	<i>Mustela eversmannii</i>	állandó			C
nagyfülű denevér	<i>Myotis bechsteinii</i>	állandó			C
tavi denevér	<i>Myotis dasycneme</i>	állandó			C
garda	<i>Pelecus cultratus</i>	állandó			C
dunai götte	<i>Triturus dobrogicus</i>	állandó			C
lápi póc	<i>Umbra krameri</i>	állandó			B
német bucó	<i>Zingel streber</i>	állandó			D
magyar bucó	<i>Zingel zingel</i>	állandó			C

Fő célkitűzések:

- A vizes, illetve vízi élőhelyek megfelelő, a természetes folyamatokhoz hasonló vízellátásának és vízjárásának biztosítása.
- Az értékes és egyedülálló Duna-menti élőhelyek (kemény és puhafás ligeterdők, mocsárrétek, vizes és vízi élőhelyek) megőrzése, valamint az ott élő, védett vagy ritka növény- és állatfajok életfeltételeinek biztosítása, állományuk és populációik életképességének növelése.
- Az erdei élőhelyeken a termőhelyi viszonyoknak megfelelő, természetközeli, a honos társulásoknak megfelelő fafajösszetételű, őshonos fafajokból álló, többkorú, a társulásra jellemző aljnövényzetű erdő kialakulásának elősegítése.
- Idős faegyedek kímélete.
- Megfelelő mennyiségű fekvő és lábon álló holt faanyag biztosítása.
- A jelenlegi gyepterületek gyepeként való fenntartása.
- A fás legelők megőrzése újbóli hasznosítással, és a szukcessziós folyamatok késleltetésével, visszafordításával.
- Inváziós növények állományainak visszaszorítása (pl. zöld juhar, amerikai kőris, bálványfa, gyalogakác, selyemkóró).

További célok és célkitűzések:

- A Duna menti holtágak és mellékágak megőrzése.
- A természeti értékek felmérése, nyilvántartása, a populációkban, élőhelyekben létrejövő változások nyomon követése, monitorozása és értékelése a jövőbeli kezelési és területhasználati módok minél helyesebb meghatározásához, kiemelt figyelemmel a terület jelölő és egyéb közösségi jelentőségű fajaira és élőhelyeire.
- A természetvédelmi beavatkozások céljainak és eredményeinek társadalmi bemutatása, elfogadtatása, a természeti és táji értékek széleskörű megismertetése, az ökoturisztikai lehetőségek bővítése, a környezettudatos gondolkodás és a természetvédelmi szemlélet kialakítása, fejlesztése.
- A nem természetvédelmi célú beruházások visszaszorítása a nemzeti park területén, a természetvédelmi kezelési tervben foglalt korlátozásoknak megfelelően.
- Hosszútávon a nemzeti park területén lévő szántóterületek természetközeli, a termőhelyi adottságoknak megfelelően gyeppé vagy erdőművelési ágú élőhelyekké átalakítása.
- A terület jelölő erdőállományaiban a közösségi jelentőségű (*Apatura metis*, *Myotis dasycneme*) és az élőhelyre jellemző fajok (*Crataegus nigra*, *Vitis sylvestris*) megőrzése érdekében a fajok ökológiai igényeihez igazodó szerkezeti jellemzők fenntartása, illetve kialakítása, a fészkelő madárfajok

esetében (*Haliaeetus albicilla*, *Aquila pomarina*, *Ciconia nigra*, *Milvus migrans*, *Falco cherrug*) pufferróna kijelölése.

3.1.9. Béda-Karapancsa

Kódja: HUDD10004

Típusa: A

Helye:

Kiterjedése: 8722 ha



Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
fülemlesítke	<i>Acrocephalus melanopogon</i>	állandó	10	15 p	D
billegetőcankó	<i>Actitis hypoleucos</i>	gyülekezés	10	1 e	D
jégmadár	<i>Alcedo atthis</i>	gyülekezés	40	50 e	C
jégmadár	<i>Alcedo atthis</i>	állandó	10	15 p	C
kanalas réce	<i>Anas clypeata</i>	gyülekezés	10	15 e	D
csörgő réce	<i>Anas crecca</i>	gyülekezés	200	300 e	D
tőkés réce	<i>Anas platyrhynchos</i>	állandó	100	100 p	C
tőkés réce	<i>Anas platyrhynchos</i>	gyülekezés	3000	8000 e	C
bőjtő réce	<i>Anas querquedula</i>	gyülekezés	30	40 e	D
kendermagos réce	<i>Anas strepera</i>	gyülekezés	10	20 e	D
nagy lilik	<i>Anser albifrons</i>	telelés	6000	8000 e	C
nyári lúd	<i>Anser anser</i>	telelés	1800	2000	B
nyári lúd	<i>Anser anser</i>	állandó	50	60 p	B
vetési lúd	<i>Anser fabalis</i>	telelés	1000	2000 e	B
parlagi pityer	<i>Anthus campestris</i>	gyülekezés	0	100 e	D
parlagi pityer	<i>Anthus campestris</i>	állandó	1	2 p	D
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	-			D
vörös gém	<i>Ardea purpurea</i>	állandó	30	40 p	B
üstökösgém	<i>Ardeola ralloides</i>	állandó	0	5 p	D
üstökösgém	<i>Ardeola ralloides</i>	gyülekezés	0	20 e	D
barátréce	<i>Aythya ferina</i>	gyülekezés	500	600 e	C
kontyos réce	<i>Aythya fuligula</i>	gyülekezés	500	600 e	B
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	állandó	5	10 p	C
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	gyülekezés	100	150 e	B
bölgébika	<i>Botaurus stellaris</i>	állandó	2	5 p	C
kerceréce	<i>Bucephala clangula</i>	gyülekezés	200	500 e	C
lappantyú	<i>Caprimulgus europaeus</i>	állandó	0	1 p	D
fehér gólya	<i>Ciconia ciconia</i>	gyülekezés	100	150 e	C
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	állandó	14	15 p	B
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	gyülekezés	80	80 e	B
barna rétihéja	<i>Circus aeruginosus</i>	állandó	10	10 p	C
kékes rétihéja	<i>Circus cyaneus</i>	telelés	10	20 e	C
haris	<i>Crex crex</i>	állandó	1	3 p	C
közép fakopáncs	<i>Dendrocopos medius</i>	szaporodás	100	120 p	B

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
balkáni fakopáncs	<i>Dendrocopos syriacus</i>	szaporodás	5	15 p	C
fekete harkály	<i>Dryocopus martius</i>	szaporodás	10	15 p	C
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	állandó	30	40 p	C
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	telelés	20	80 e	C
kis kócsag	<i>Egretta garzetta</i>	állandó	10	20 p	C
kék vércse	<i>Falco vespertinus</i>	gyülekezés	5	10 e	D
örvös légykapó	<i>Ficedula albicollis</i>	állandó	50	60 p	C
daru	<i>Grus grus</i>	gyülekezés	500	1000 e	D
rétisas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	telelés	30	30 e	B
rétisas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	szaporodás	5	7 p	B
törpegém	<i>Ixobrychus minutus</i>	állandó	30	40 p	C
tövisszűrő gébics	<i>Lanius collurio</i>	gyülekezés	2000	2200 e	C
tövisszűrő gébics	<i>Lanius collurio</i>	állandó	20	30 p	C
nagy goda	<i>Limosa limosa</i>	gyülekezés	150	200 e	C
kékbegy	<i>Luscinia svecica</i>	állandó	5	6 p	C
kis bukó	<i>Mergellus albellus</i>	telelés	20	30 e	C
barna kánya	<i>Milvus migrans</i>	állandó	13	13 p	A
bakcsó	<i>Nycticorax nycticorax</i>	állandó	150	200 p	B
halászsas	<i>Pandion haliaetus</i>	gyülekezés	5	10 e	C
barkós cinege	<i>Panurus biarmicus</i>	állandó	10	10 p	D
darázsölyv	<i>Pernis apivorus</i>	állandó	3	5 p	C
kis kárókatona	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	állandó	5	5 p	C
kis kárókatona	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	gyülekezés	5	10 e	C
hamvas küllő	<i>Picus canus</i>	szaporodás	20	20 p	C
kanalasgém	<i>Platalea leucorodia</i>	gyülekezés	0	20 e	C
kis vízcisibe	<i>Porzana parva</i>	állandó	20	25 p	C
pettyes vízcisibe	<i>Porzana porzana</i>	állandó	10	10 p	B
guvat	<i>Rallus aquaticus</i>	állandó	20	20 p	D
függőcinege	<i>Remiz pendulinus</i>	állandó	10	15 p	C
partifecske	<i>Riparia riparia</i>	állandó	20	80 p	C
Karvalyposzáta	<i>Sylvia nisoria</i>	állandó	10	10 p	D
Kis vöcsök	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	állandó	5	10 p	C
Réti cankó	<i>Tringa glareola</i>	gyülekezés	20	40 e	D

Fő célkitűzések:

- A vizes, illetve vízi élőhelyek megfelelő, a természetes folyamatokhoz hasonló vízellátásának és vízjárásának biztosítása.
- Az értékes és egyedülálló Duna-menti élőhelyek (kemény és puhafás ligeterdők, mocsárrétek, vizes és vízi élőhelyek) megőrzése, valamint az ott élő, védett vagy ritka madárfajok életfeltételeinek biztosítása, állományuk és populációik életképességének növelése.
- Az erdei élőhelyeken a termőhelyi viszonyoknak megfelelő, természetközeli, a honos társulásoknak megfelelő fafajösszetételű, őshonos fafajokból álló, többkorú, a társulásra jellemző aljnövényzetű erdő kialakulásának elősegítése.
- Idős faegyedek, állományok kímélete.
- Megfelelő mennyiségű fekvő és lábon álló holt faanyag biztosítása.
- A jelenlegi gyepterületek gyepeként való fenntartása.
- A fás legelők megőrzése újbóli hasznosítással, és a szukcessziós folyamatok késleltetésével, visszafordításával.

További célok és célkitűzések:

- A Duna menti holtágak és mellékágak megőrzése.
- Szakadópartok megőrzése, állapotuk javítása.
- Kavics- és homokzátónyok megóvása.
- A természeti értékek felmérése, nyilvántartása, a populációkban, élőhelyekben létrejövő változások nyomon követése, monitorozása és értékelése a jövőbeli kezelési és területhasználati módok minél helyesebb meghatározásához, kiemelt figyelemmel a terület jelölő és egyéb közösségi jelentőségű fajaira és élőhelyeire.
- A természetvédelmi beavatkozások céljainak és eredményeinek társadalmi bemutatása, elfogadtatása, a természeti és táji értékek széleskörű megismertetése, az ökoturisztikai lehetőségek bővítése, a környezettudatos gondolkodás és a természetvédelmi szemlélet kialakítása, fejlesztése.
- A nem természetvédelmi célú beruházások visszaszorítása a nemzeti park területén, a természetvédelmi kezelési tervben foglalt korlátozásoknak megfelelően. Hosszútávon a nemzeti park területén lévő szántóterületek természetközeli, a termőhelyi adottságoknak megfelelően gyeperdő vagy erdő művelési ágú élőhelyekké átalakítása.
- A terület jelölő erdőállományaiban a közösségi jelentőségű és az élőhelyre jellemző fajok, megőrzése érdekében a fajok ökológiai igényeihez igazodó szerkezeti jellemzők fenntartása, illetve kialakítása, a fokozottan védett fészkelő madárfajok esetében (pl. *Haliaeetus albicilla*, *Ciconia nigra*, *Milvus migrans*) pufferzóna kijelölése.

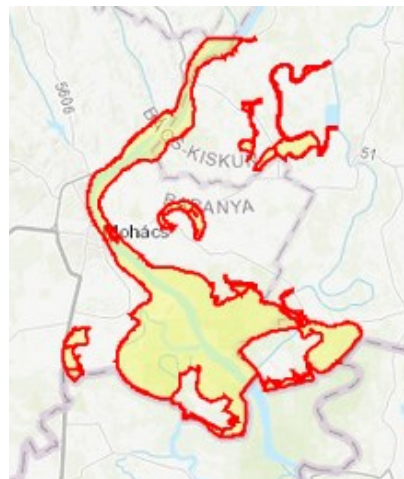
3.1.10. Béda-Karapancsa természetmegőrzési terület

Kódja: HUDD20045

Típusa: B

Helye:

Kiterjedése: 10798 ha



Jelölő élőhelyei:

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
3130	oligo-mezotróf állóvizek Littorelletea uniflorae és/vagy Isoeto-Nanojuncetea vegetációval	2,16	B
3150	természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel	539,88	B
3270	iszapos partú folyók részben Chenopodion rubri, és részben Bidention növényzettel	107,98	B
6440	Cnidion dubii folyóvízgyeinek mocsárrétjei	539,88	C
91E0	enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	755,83	C
91F0	keményfás ligeterdők nagy folyók mentén Quercus robur, Ulmus laevis és Ulmus minor, Fraxinus excelsior vagy Fraxinus angustifolia fajokkal (Ulmion minoris)	3239,28	B

Jelölő fajok:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
kúszó zeller	<i>Apium repens</i>	állandó			C
piszedenevér	<i>Barbastella barbastellus</i>	állandó			C
vöröshasú unka	<i>Bombina bombina</i>	állandó			C
hód	<i>Castor fiber</i>	állandó			D
nagy hőscincér	<i>Cerambyx cerdo</i>	állandó			D
vágó csík	<i>Cobitis taenia</i>	állandó			C
mocsári teknős	<i>Emys orbicularis</i>	állandó			C
halványfoltú küllő	<i>Gobio albipinnatus</i>	állandó			D
széles durbincs	<i>Gymnocephalus baloni</i>	állandó			C
selymes durbincs	<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	állandó			C
díszes tarkalepke	<i>Hypodryas maturna</i>	állandó			D
nagy szarvasbogár	<i>Lucanus cervus</i>	állandó			C
vidra	<i>Lutra lutra</i>	állandó			C
nagy tűzlepke	<i>Lycaena dispar</i>	állandó			C
négylevelű mételyfű	<i>Marsilea quadrifolia</i>	állandó	1400	1400 e	C
réticsík	<i>Misgurnus fossilis</i>	állandó			C
tavi denevér	<i>Myotis dasycneme</i>	állandó			C
remetebogár	<i>Osmoderma eremita</i>	állandó			C
garda	<i>Pelecus cultratus</i>	állandó			C
szivárványos ökle	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	állandó			C
leánykancér	<i>Rutilus pigus</i>	állandó			C
dunai gőte	<i>Triturus dobrogicus</i>	állandó			D
lápi póc	<i>Umbra krameri</i>	állandó			D
tompa folyamkagyló	<i>Unio crassus</i>				C
magyar bucó	<i>Zingel zingel</i>	állandó			C

Fő célkitűzések:

- A holt és mellékágak vízellátásának (3150) javítása részben vízviszatartás, részben vízpótlás útján.
- Az erdőgazdálkodási gyakorlatban természetközeli módszerek meghonosítása és általánossá tétele.
- Az erdei élőhelyeken a termőhelyi viszonyoknak megfelelő, természetes, illetve természetközeli, a honos társulásoknak megfelelő fafajösszetételű, őshonos fafajokból álló, többkorú, a társulásra jellemző aljnövényzetű erdők megőrzése.
- Az erdei életközösségek, különösen a holt faanyaghoz kötődő élővilág életfeltételeinek hosszú távú biztosítása őshonos fafajok egyedeiből, lábon álló és fekvő holt faanyag folyamatos jelenlétének biztosításával.
- Denevér fajok élőhelyeinek védelme részben az idős, odvasodó faegyedek védelmén, kíméletén keresztül, kiemelten a keményfaligetekhez tartozó kocsányos tölgyesekben.
- Inváziós növények állományainak visszaszorítása (pl. zöld juhar, amerikai kőris, bálványfa, gyalogakác, selyemkóró).
- A mentett oldalon lévő keményfaligetek állapotának javítása céljából a terület vízutánpótlásuk megoldása, valamint az idős, tölgyes állományok fokozott kímélete.
- A mocsárrétek kaszálással vagy kismértékű legeltetéssel történő fenntartása, a cserjésedés és gyomosodás okozta degradáció megakadályozásával.

További célok és célkitűzések:

- A közösségi jelentőségű élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése a rájuk jellemző közösségi jelentőségű, védett és fokozottan védett fajoknak (pl. *Crataegus nigra*, *Vitis*

sylvestris, *Felis sylvestris*, *Myotis dasycneme*, *Apatura metis*, *Eudontomyzon mariae*, *Rutilus pigus*) védelmével.

- Hosszútávon a nemzeti park területén lévő szántóterületek természetközeli, a termőhelyi adottságoknak megfelelően gyeppé vagy erdővé művelési ág élőhelyekké átalakítsa, különös tekintettel a hullámtéri területen található szántókra.
- A jelölt erdőállományokban a közösségi jelentőségű és védett fészkelő madárfajoknak (*Haliaeetus albicilla*, *Aquila pomarina*, *Ciconia nigra*, *Milvus migrans*, *Falco cherrug*) az adott faj igényeinek megfelelő méretű és időtartamú pufferzóna biztosítása.

3.2. Tisza mente

3.2.1. Felső-Tisza természetmegőrzési terület

Kódja: HUHN20001)

Típusa: B

Kiterjedése: 28681,9 ha

Helye: Felső-Tisza mellett az Ukrán határtól Tiszadobig



Jelölt élőhelyei:

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
1530	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	9	D
3130	Oligo-mezotróf állóvizek Littorelletea uniflorae és/vagy Isoeto-Nanojuncetea vegetációval	20	D
3150	Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel	305	C
3270	Iszapos partú folyók részben Chenopodium rubri, és részben Bidens nigrum növényzettel	550	C
6250	Síksági pannon löszgyepek	53	D
6260	Pannon homoki gyepek	26	D
6430	Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai	43	D
6440	Cnidium dubium folyóvölgyeinek mocsárrettjei	1556	B
6510	Sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)	7	D
91E0	Enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	4031	B
91F0	Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén Quercus robur, Ulmus laevis és Ulmus minor, Fraxinus excelsior vagy Fraxinus angustifolia fajokkal (Ulmenion minoris)	563	C
91G0	Pannon gyertyános-tölgyesek Quercus petraea-val és Carpinus betulus-szal	11	D

Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
apró fillércsiga	<i>Anisus vorticulus</i>	állandó			D
balin	<i>Aspius aspius</i>	állandó			B
pisztrángmárna	<i>Barbus meridionalis</i>	állandó			B
vöröshasú unka	<i>Bombina bombina</i>	állandó			B
beregi futrinka	<i>Carabus hampei</i>	állandó	50000	200000 e	A
nagy hőscincér	<i>Cerambyx cerdo</i>	állandó			D
bánáti csiga	<i>Chilostoma banaticum</i>	állandó			A
kisfészű aszat	<i>Cirsium brachycephalum</i>	állandó	100	500 e	D
vágó csík	<i>Cobitis taenia</i>	állandó			C
botos kölon	<i>Cottus gobio</i>	állandó			C
skarlábogár	<i>Cucujus cinnaberinus</i>	állandó			D
mocsári teknős	<i>Emys orbicularis</i>	állandó			C
sárga gyapjasszövő	<i>Eriogaster katax</i>	állandó			D
ingola	<i>Eudontomyzon ssp.</i>	állandó			C
halványfoltú küllő	<i>Gobio albipinnatus</i>	állandó			B
homoki küllő	<i>Gobio kessleri</i>	állandó			A
felpillantó küllő	<i>Gobio uranoscopus</i>	állandó			A
nagy szikibagoly	<i>Gortyna borelii lunata</i>	állandó			D
széles tavicsíkbogár	<i>Graphoderus bilineatus</i>	állandó			B
széles durbincs	<i>Gymnocephalus baloni</i>	állandó			C
selymes durbincs	<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	állandó			B
dunai galóca	<i>Hucho hucho</i>	állandó			A
díszes tarkalepke	<i>Hypodryas maturna</i>	állandó	5000	10000 e	C
csabakkeszeg	<i>Leuciscus souffia</i>	állandó			D
nagy szarvasbogár	<i>Lucanus cervus</i>	állandó			C
vidra	<i>Lutra lutra</i>	állandó	50	100 e	C
nagy tűzlepke	<i>Lycaeana dispar</i>	állandó	80000	100000 e	B
vérfű boglárka	<i>Maculinea teleius</i>	állandó	100	300 e	D
erdei szitakötő	<i>Ophiogomphus cecilia</i>	állandó			B
garda	<i>Pelecus cultratus</i>	állandó			D
szivárványos ökle	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	állandó			C
leánykancér	<i>Rutilus pigus</i>	állandó			A
kőfűró csík	<i>Sabanejewia aurata</i>	állandó	6000	10000 e	A
sávós bödöncsiga	<i>Theodoxus transversalis</i>	állandó			B
dunai göte	<i>Triturus dobrogicus</i>	állandó			D
tompá folyamikagyló	<i>Unio crassus</i>	állandó			C
nagy hasascsiga	<i>Vertigo moulinsiana</i>	állandó			D
német bucó	<i>Zingel streber</i>	állandó			A
magyar bucó	<i>Zingel zingel</i>	állandó			B

Specifikus célok és végrehajtandó intézkedések:

- A területen lévő holtmedrek kedvező ökológiai állapotban való megőrzésnek stratégiájának kidolgozása.
- A jelenleg folyó, gyorsuló ütemű biotikus és abiotikus öregedés ellen konzervációs intézkedések kidolgozása és foganatosítása.
- A még jó ökológiai állapotban lévő hullámtéri gyepek rendszeres, okszerű hasznosítását hosszú távon (legeltetés, kaszálás) meg kell oldani, a beerdősítés csak legvégső esetben, és akkor is csak természetszerű erdővé alakítható célállománnyal fogadható el.
- Az inváziós növények nagy kiterjedésű homogén állományait (főként a gyalogakácosok), rendszeres kaszálással gyepeként kell fenntartani, vagy át kell alakítani természetszerű erdővé.

- A területen található erdők esetében javasolt a véderdő funkciót előtérbe helyezni a gazdasági rendeltetéssel szemben.
- A keményfa ligeterdők esetében fokozatos átállás valamely folyamatos erdőborítást biztosító művelési módra.
- Tájidegen fafajú állományok fokozatos átalakítása természetyszerű erdőállományokká.
- A természetyszerű erdőkben az erdészeti beavatkozások (főként tarvágás) esetében idő, odvasodó faegyedek (fehér és feketenyár), valamint holt faanyag meghagyása.
- Az élet- és vagyonbiztonságot figyelembe véve a meder speciális élőhelytípust jelentő elemeinek (palajok, zátonyok, szakadópartok), illetve a vízparti zonáció (partél - bokorfüzes - ligeterdő) megőrzése.
- A site területére eső folyószakaszt a jelölő folyóvízi fajok (hal, rovar, puhatestű) ökológiai igényeinek megfelelő állapotban kell megőrizni, az élőhely átalakítsa (pl. áramlási viszonyok megváltoztatása mederduzzasztással, nagy mértékű mederalakítás, kanyarátvágás) nem elfogadható.
- A területre eső folyószakasz a jelölő folyóvízi (hal, rovar, puhatestű) fajok ökológiai igényeinek megfelelő állapotban való megőrzése, az élőhely védelme az áramlási viszonyok megváltoztatásával, mederduzzasztással, nagymértékű mederalakítással, kanyarátvágással járó átalakításokkal szemben.
- (Díszes tarkalepke élőhelyeken) a keményfás ligeterdők természetközeli állapotban való megtartása, tarvágásos véghasználatok elkerülése, a lágyszárú és cserjeszint háborítatlanságának biztosítása, a természetes erdőszegélyek fenntartása.

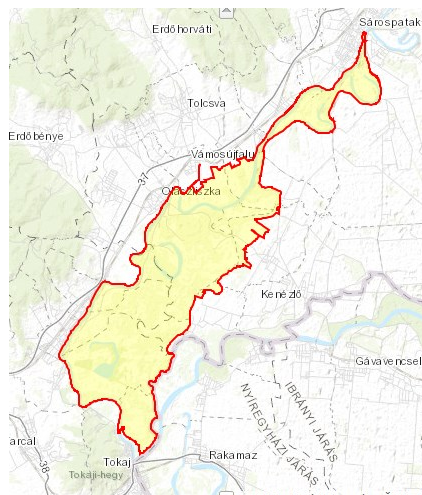
3.2.2. Bodrogzug és Bodrog hullámtere természetmegőrzési terület

Kódja: HUBN20071

Típusa: B

Helye: Vámosújfalú – Tokaj között

Kiterjedése: 7372ha



Jelölő élőhelyei:

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
3130	oligo-mezotróf állóvizek Littorelletea uniflorae és/vagy Isoeto-Nanojuncetea vegetációval	1,2	D
3150	természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel	503	C
3160	természetes disztróf tavak és tavacsók	105	C
3270	iszapos partú folyók részben Chenopodion rubri, és részben Bidention növényzettel	180	D
6440	Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei	1237	C
6510	sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)	23,1	C

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezen- tativitás
91E0	enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	545	C
91F0	keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>)	77	D

Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezen- tativitás
			min	max	
apró fillércsiga	<i>Anisus vorticulus</i>	állandó			C
balin	<i>Aspius aspius</i>	állandó			C
vöröshasú unka	<i>Bombina bombina</i>	állandó			C
európai hód	<i>Castor fiber</i>	állandó			D
vágó csík	<i>Cobitis taenia</i>	állandó			C
skarlábogár	<i>Cucujus cinnaberinus</i>	állandó			C
mocsári teknős	<i>Emys orbicularis</i>	állandó			D
halványfoltú küllő	<i>Gobio albipinnatus</i>	állandó			C
széles tavicsíkbogár	<i>Graphoderus bilineatus</i>	állandó			B
széles durbincs	<i>Gymnocephalus baloni</i>	állandó			C
selymes durbincs	<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	állandó			B
díszes tarkalepke	<i>Hypodryas maturna</i>	állandó			D
lápi szitakötő	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	állandó			D
nagy szarvasbogár	<i>Lucanus cervus</i>	állandó			C
vidra	<i>Lutra lutra</i>	állandó			C
nagy tűzlepke	<i>Lycaena dispar</i>	állandó			C
rétcsík	<i>Misgurnus fossilis</i>	állandó			C
hegyesorru denevér	<i>Myotis blythii</i>	állandó	100	100 e	D
tavi denevér	<i>Myotis dasycneme</i>	állandó	300	500 e	C
csinkafülű denevér	<i>Myotis emarginatus</i>	állandó	300	400 e	C
közönséges denevér	<i>Myotis myotis</i>	állandó	250	250 e	C
erdei szitakötő	<i>Ophiogomphus cecilia</i>	állandó			C
nagy éatkósdenevér	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	állandó	500	500 e	C
szivárványos ökle	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	állandó			C
kőfűró csík	<i>Sabanejewia autata</i>	állandó			C
dunai gőte	<i>Triturus dobrogicus</i>	állandó			C
tompá folyamkagyló	<i>Unio crassus</i>	állandó			C

Specifikus célok és végrehajtandó intézkedések:

- Az ártéri mocsárrétek fennmaradását az időszakos vízállástól függően évenként legalább egyszer történő kaszálással, illetve szakaszoló, vagy pásztoló legeltetéssel szükséges biztosítani.
- A kaszálóréteken megjelenő özönnövény fajok eltávolítandók, cserjésedés esetén a megjelenő fásszárúak is.
- A degradálódott foltokon az özönnövényeket (pl. gyalogakác) visszaszorításával szükséges az állapotukat javítani.
- A puhafás ligeterdők esetében a zavartalanság biztosítása mellett az élőhelyen esetlegesen megjelenő inváziós fásszárú növények (*Acer negundo*, *Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítandók.
- A puhafás ligeterdők területarányát a nemesnyaras állományok rovására növelni szükséges.
- Meglevő ligeterdők helyén a továbbiakban idegenhonos állományok nem alakíthatók ki.

- Tarvágás helyett a folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódban történő kezelés javasolt.¹³
- Minden jelentősebb épületlakó denevérkolónia esetében szükséges a szálláshelyek zavartalanságának biztosítása és a kedvező adottságok (pl. megfelelő méretű berepülőnyílások, héjazat) fenntartása.
- Szaporodási időszakban minden jelentősebb épületlakó denevérkolónia esetében az épületek díszkivilágítása mellőzendő.
- A lehető legnagyobb számban meghagyandók az erdőkben a denevérek számára alkalmas odvas fák.
- A denevérek táplálékául szolgáló szúnyogok irtása mellőzendő.
- A széles tavicsíkbogár állományának megőrzése céljából szükséges fenntartani a tiszta vizű holtmedrek és azok vegetációjának zavartalanságát, biztosítani kell az átöblítő hatású árvizek számára a tavak szabad átjárhatóságát.
- A prioritás fajok esetben szükséges az állományok változásának monitorozása.

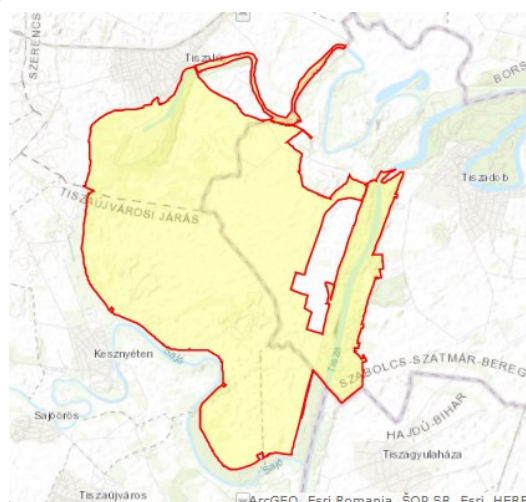
3.2.3. Kesznyéteni Sajó-öböl természetmegőrzési terület

Kódja: HUBN20069

Típusa: B

Helye: Kesznyéten – Tiszaluc – Tiszadob környezete

Kiterjedése: 4729ha



Jelölő élőhelyei:

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
1530	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	94,59	C
3150	természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel	47,29	C
3160	természetes disztróf tavak és tavacskák	23,65	C
3270	iszapos partú folyók részben Chenopodium rubri, és részben Bidentium növényzettel	23,65	D
6250	Síksági pannon löszgyepek	47,29	D
6440	Cnidion dubii folyóölgyeinek mocsárrétjei	1418,8	C
91E0	enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	472,93	C

Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
balin	<i>Aspius aspius</i>	állandó	1000	1000 e	C
vöröshasú unka	<i>Bombina bombina</i>	állandó	10000	10000 e	C
európai hód	<i>Castor fiber</i>	állandó			D
kisfészű aszat	<i>Cirsium brachycephalum</i>	állandó	100	100 e	D

¹³ Az EU hivatalos honlapján (<https://natura2000.eea.europa.eu/>) szereplő célkitűzések módosítására az AM észrevételek alapján került sor.

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
vágó csík	<i>Cobitis taenia</i>	állandó	1000	1000 e	C
halványfoltú küllő	<i>Gobio albipinnatus</i>	állandó			D
homoki küllő	<i>Gobio kessleri</i>	állandó			D
nagy szikibagoly	<i>Gortyna borelii lunata</i>	állandó	500	500 e	C
széles durbincs	<i>Gymnocephalus baloni</i>	állandó			C
selymes durbincs	<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	állandó			C
vidra	<i>Lutra lutra</i>	állandó	2	2 e	D
nagy tűzlepke	<i>Lycaena dispar</i>	állandó	5000	5000 e	C
réticsík	<i>Misgurnus fossilis</i>	állandó	1000	1000 e	C
közönséges denevér	<i>Myotis myotis</i>	állandó	5	5 e	D
nagy patkósdenevér	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	állandó	5	5 e	D
szivárványos ökle	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	állandó	1000	1000 e	C
kőfűró csík	<i>Sabanejewia autata</i>	állandó	1000	1000 e	C
janka-tarsóka	<i>Thlaspi jankae</i>	állandó	135	135 e	D
dunai götte	<i>Triturus dobrogicus</i>	állandó			D
tompa folyamkagyló	<i>Unio crassus</i>	állandó			C
német bucó	<i>Zingel streber</i>	állandó			D
magyar bucó	<i>Zingel zingel</i>	állandó			C

Főbb célkitűzések

- A puhafás ligeterdők (91E0) és a területen fragmentálisan előforduló közösségi jelentőségű keményfa ligeterdők (91F0) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / helyreállítása, különösen a természetes folyamatok érvényesülésének biztosításával, a holt faanyag mennyiségének növelésével, illetve egyes inváziós növényfajok visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- A mocsárréti (6440) élőhely típus állományainak fenntartása, helyreállítása legeltetéssel, kaszálással;
- A területen található hagyományos tájhasználatot reprezentáló szikes gyepek (1530) és közösségi jelentőségű löszgyepek (6250) fenntartása, a legeltetés és kaszálás idő- és térbeli mozaikosságának fenntartásával, a mezsgyék kíméletével;
- A nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) kedvező természetvédelmi helyzetének biztosítása a mocsárrétek és kaszálórétek jó ökológiai állapotának fenntartásával / helyreállításával;
- A sziki kocsordos rétekhez köthető nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*) élőhelyein a kaszálási időpontok, illetve a kaszálási módok megválasztását az adott vízjárási viszonyainak megfelelően kell meghatározni, figyelembe véve a tápnövény fenológiai fázisát, állapotát is;
- A Tisza és a Sajó, kedvező ökológiai állapotának fenntartása, helyreállítása a kívülről érkező szennyező hatások csökkentésével, illetve a meder és a partvonal állapotát, a hosszirányú átjárhatóságot és a vízminőséget érintő egyéb negatív hatások megelőzésével (különösen a tompa folyamkagyló (*Unio crassus*) és az áramláskedvelő halfajok, úgymint homoki küllő (*Gobio kessleri*), magyar bucó (*Zingel zingel*), német bucó (*Zingel streber*), balin (*Aspius aspius*), selymes durbincs (*Gymnocephalus schraetzer*), széles durbincs (*Gymnocephalus baloni*), törpecsík (*Sabanejewia aurata*), vágócsík (*Cobitis taenia*) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartásához/eléréséhez;
- A holtmedrek és időszakos mocsarak (pl. Tiszalúci-morotva, Kerek-tó, Görbe-tó, Nagy-fenék) kedvező ökológiai állapotának fenntartása, helyreállítása a kívülről érkező szennyező hatások csökkentésével, a vízminőséget érintő negatív hatások megelőzésével, különösen a mocsarakhoz és hínaras víztestekhez köthető halfajok, úgymint réticsík (*Misgurnus fossilis*) és a szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus*) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartásához, eléréséhez;

- A vöröshasú unka (*Bombina bombina*), valamint dunai tarajosgőte (*Triturus dobrogicus*) teljes életciklust biztosít vízi-vizes-szárazföldi élőhely-komplexek jó természetességi állapotának megőrzése, különösen az időszakos vándorlást, illetve diszperziót biztosító folyosók fenntartása/helyreállítása;
- A vízfolyásokat kísérő ligeterdő sáv, mint több jelölő faj számára fontos élőhely és ökológiai folyosó fenntartása, ökológiai állapotának (elegyesség, koreloszlás, holt faanyag mennyisége) javítása, az inváziós fásszárak visszaszorítása mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel.

További célok:

- A legelő állatfajok tekintetében prioritást élvez a szarvasmarha, a juh és a ló;
- A gyepek részarányának növelése, az arra alkalmas szántóföldek visszagyepesítésével;
- A zárványt képező szántóterületeken csökkenteni kell a vegyszerhasználatot, támogatni kell az alternatív, ill. integrált növényvédelmi rendszereket;
- A gyepeken felverődő száraz legelőgyomok arányának csökkentése, előtérbe helyezve a mechanikus gyomírtást;
- A magassásrétek beerdősülésének és benádasodásának megakadályozása cserjeirtással és kaszálással;
- A mocsárrétek, nádasodó gyepek tavaszi avartüzeinek megelőzése kaszálással, tűzfigyelő szolgálattal, esetlegesen polgári természetvédelmi őrök bevonásával;
- A területen található mocsárrét (6440) és löszgyepek (6250) élőhely típusokba nem sorolható másodlagos gyepek kedvező természetvédelmi helyzetének (cél a jelölő gyepek élőhely típusokká /6440, 6250/ alakulása) elérése, elsősorban legeltetéssel/kaszálással, illetve cserjésedés visszaszorításával, mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- A területen megtalálható fasorok, erdősávok fenntartása, felújítása, előtérbe helyezve az erdőgazdasági tájra jellemző, honos fafajokat (pl. kocsányos tölgy, mezei szil, mezei juhar, magyar kőris, hazai füzek és nyarok);
- A területen előforduló mocsarak, mocsárrétek és a másodlagos vizes élőhelyek (belvizes szántók, kubikgödrök) vízellátottságának a biztosítása, a gyepeken található belvíz lehetőség szerinti megtartásával;
- Gyepek kezelése során a szegélycserjések, fűzbokros területek, cserjés sávok és foltok részleges kímélete, valamint hagyásfák megtartása;
- Az inváziós fafajokkal fertőzött erdőállományok természetességének javítása elsősorban a gyalogakác, az akác, a zöld juhar, és az amerikai kőris visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- A vonalas létesítmények (utak, csatornák, árkok) mellett terjedő és ezáltal erős fertőzési gócként jelentkező – inváziós fajok visszaszorítása szükséges (pl. gyalogakác, selyemkóró, aranyvessző és adventív őszirózsa fajok, süntökök);
- Az érintkező szántóföldi kultúrák irányából jelentkező vegyszerbemosódás kedvezőtlen hatásainak (gyomosodás, szegyesedés) csökkentése.

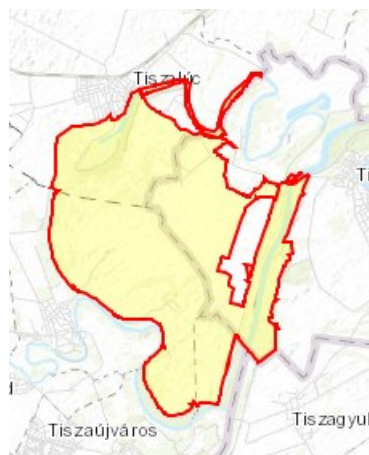
3.2.4. Hortobágy természetmegőrzési terület

Kódja: HUHN20002

Típusa: B

Helye: Tiszaújfalu – Tiszaújváros között

Kiterjedése: 105170 ha



Jelölő élőhelyei:

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
1530	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	71500	A
3130	Oligo-mezotróf állóvizek Littorelletea uniflorae és/vagy Isoeto-Nanojuncetea vegetációval	0,5	C
3150	természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel	5000	A
6250	Síksági pannon löszgyepek	1050	C
9110	euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal	315	A

Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
vöröshasú unka	<i>Bombina bombina</i>	állandó			A
sztyeplepke	<i>Catopta thrips</i>	állandó	1000	5000 e	A
nagy hőszcincér	<i>Cerambyx cerdo</i>	állandó	1000	2000 e	C
kisfészű aszat	<i>Cirsium brachycephalum</i>	állandó	100000	5000000 e	A
vágó csík	<i>Cobitis taenia</i>	állandó			B
magyar tavaszi-fésűsbagoly	<i>Dioszeghyana schmidtii</i>	állandó	5000	10000 e	C
mocsári teknős	<i>Emys orbicularis</i>	állandó			B
halványfoltú küllő	<i>Gobio albipinnatus</i>	állandó			C
nagy szikibagoly	<i>Gortyna borelii lunata</i>	állandó	10000	50000 e	C
széles durbincs	<i>Gymnocephalus baloni</i>	állandó			C
selymes durbincs	<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	állandó			D
nagy szarvasbogár	<i>Lucanus cervus</i>	állandó	1000	10000 e	C
vidra	<i>Lutra lutra</i>	állandó	200	400 e	B
nagy tűzlepke	<i>Lycaena dispar</i>	állandó	10000	50000 e	B
négylevelű mótelyfű	<i>Marsilea quadrifolia</i>	állandó	500	20000 e	A
rétcsík	<i>Misgurnus fossilis</i>	állandó			B
molnárgeréze	<i>Mustela eversmannii</i>	állandó	50	300 e	B
szivárványos ökle	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	állandó			B
csíkos szöcskegér	<i>Sicista subtilis</i>	állandó			D
ürge	<i>Spermophilus citellus</i>	állandó	1500	2000 e	B
dunai tarajosgöte	<i>Triturus dobrogicus</i>	állandó			B
lápi póc	<i>Umbra krameri</i>	állandó			D

Specifikus célok és végrehajtandó intézkedések:

- A gyepek jelenlegi (helyenként a jelenleginél jobb) állapotának fenntartását célzó legeltetési/kaszálási rendszer kidolgozása és megvalósítása, különös tekintettel a megfelelő sziki

legelőtársulások rövidfűvű állapotának biztosítására, a rájuk jellemző, de ritka közösségi jelentőségű fajok (túzok, sziki fészkelő madarak és lepkék stb.) védelme, valamint a kíméletesebb kaszálási- gyeptarbantartási rendszerek honosítása és fenntartása. A legeltetési földhasználat támogatása a kaszálással szemben;

- A pannon löszgyepek kategóriába sorolható hāti gyepek, gyepes kunhalmok mérsékelt legeltetése, szükség esetén irányított égetése, sérült vegetációfoltok helyreállítása;
- A természetes és természetközeli pusztai és vizes élőhelyek, erdőfoltok mozaikjainak megőrzése;
- Magányos idős fák oltalma;
- Bolygatott gyepterületek gyomirtó kaszálása, ellenőrzött égetése;
- A még meglevő, nem idegenhonos fák és facsoportok teljes kímélete, fáslegelő-szerű fenntartás-felújítása;
- A még meglevő sziki tölgyes állományokban átállás olyan erdőkezelési módszerre, amely a folyamatos erdőborítást biztosítja, ugyanakkor idős, odvas faegyedek és holt faanyag kellő arányú meglétét is. A felújításhoz és vadkárelhárításhoz szükség esetén vadkerítés alkalmazandó;
- Zárványszántók extenzív, lehetőség szerint vegyszermentes művelésének biztosítása, az intenzív technológiák és fajok/fajták alkalmazásának megszüntetése;
- Belvízlevezető csatornák-árkok „wetland”-típusú szikes élőhelyeket lecsapoló hatásának megszüntetése, mérséklése, lehetőség szerint;
- A Hortobágy-Berettyó, mint hidrológiai tengely és fontos hal élőhely vízminőségének javítása, különös tekintettel a haváriaszerű jelenségek megakadályozására, különös tekintettel a felvízről érkező kommunális szennyvizek nádas-szűrőmezős, vagy még hatékonyabb tisztítására;
- A mindenféleképpen megmaradó, érintett, belvízlevezető szerepű csatornák jelenleginél kíméletesebb kezelése-fenntartása ((kotrások, vízi növényzet irtásának, parti fák és cserjék eltávolításának stb. visszaszorítása). Természetvédelmi célú vízvisszatartó létesítmények fenntartandók, újak telepítendőek;
- Bolygatott, nyílt területek gyomirtó kaszálása, irányított égetése;
- Inváziós (pl. bálványfa), illetve idegenhonos fa- és cserjefajok (akác, kései meggy, gyalogakác, amerikai kőris, zöld juhar stb.) folyamatos visszaszorítása a gyepekről és egyéb területekről, az ilyen fajok uralta gyepeket szegélyező, tervezett erdőkben fafajcsere őshonos, a tájra, és élőhelyekre természetesen jellemző fajokra. Amennyiben az ilyen fajok őshonosak mellett, egyben vannak jelen, folyamatosan eltávolítandók, sarj- és újulatképződésük megakadályozandó;
- Az inváziós lágyszárú növények folyamatos visszaszorítása a gyepekről;
- A terület nagyvadállományát olyan szinten tartani, ami nem károsítja a gyepek és erdők állapotát;
- Az állattartó telepek modernizálásának összehangolása a természetvédelmi értékek megőrzését biztosító érdekekkel a területen található fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének sérelme nélkül.

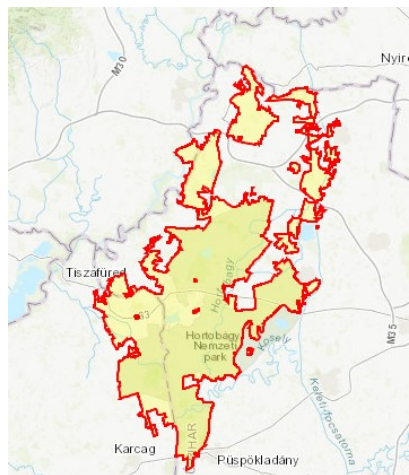
3.2.5. Tisza-tó természetmegőrzési terület

Kódja: HUHN20003

Típusa: B

Helye: Tisza-tó területe

Kiterjedése: 17830 ha



Jelölő élőhelyei

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
3130	Oligo-mezotróf állóvizek Littorelletea uniflorae és/vagy Isoeto-Nanojuncetea vegetációval	8,41	D
3150	természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel	2981	C
3160	természetes disztróf tavak és tavacskák	28,72	D
3270	Izszapos partú folyók részben Chenopodium rubri, és részben Bidention növényzettel	162,86	D
6430	síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai	19,15	D
6440	Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei	110,77	D
91E0	enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	1479,94	C
91F0	keményfás ligeterdők nagy folyók mentén Quercus robur, Ulmus laevis és Ulmus minor, Fraxinus excelsior vagy Fraxinus angustifolia fajokkal (Ulmenion minoris)	100	D

Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
apró fillércsiga	Anisus vorticulus	állandó			C
balin	Aspius aspius	állandó			B
vöröshasú unka	Bombina bombina	állandó			D
nagy hőszcincér	Cerambyx cerdo	állandó			D
vágó csík	Cobitis taenia	állandó			C
skarlátbogár	Cucujus cinnaberinus	állandó			D
mocsári teknős	Emys orbicularis	állandó	1000	10000 e	C
halványfoltú küllő	Gobio albipinnatus	állandó	12000	20000 e	C
nagy szikibagoly	Gortyna borelii lunata	állandó	100	500 e	C
széles durbincs	Gymnocephalus baloni	állandó			C
selymes durbincs	Gymnocephalus schraetzer	állandó			C
lápi szitakötő	Leucorrhinia pectoralis	állandó			C
nagy szarvasbogár	Lucanus cervus	állandó			D
vidra	Lutra lutra	állandó	50	500 e	C
hegyesorrú denevér	Myotis blythii	szaporodás	500	700 e	B
tavi denevér	Myotis dasycneme	szaporodás	1000	2000 e	A
csonkafülű denevér	Myotis emarginatus	szaporodás	520	2000 e	A
garda	Pelecus cultratus	állandó			C

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
szivárványos ökle	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	állandó			C
dunai tarajosgőte	<i>Triturus dobrogicus</i>	állandó			D
tompa folyamkagyló	<i>Unio crassus</i>	állandó			C
magyar bucó	<i>Zingel zingel</i>	állandó			C

Specifikus célok és végrehajtandó intézkedések:

- Ki kell dolgozni a tározótértől elkülönülő vízforgalmú holtmedrek kedvező ökológiai állapotban való megőrzésének stratégiáját. A jelenleg folyó, gyorsuló ütemű biotikus és abiotikus öregedés ellen konzervációs intézkedések kidolgozása és foganatosítása
- A víztározó hidrológiai változatosságának mesterséges fenntartása, megőrzése a biológiai változatosság megőrzésének érdekében.
- A víztározó jelenlegi, nagyrészt műszaki szemléletű üzemrendjének (vízszintek, árasztási időtartam, árvizek kezelése) közelítése a természetes vízjáráshoz.
- A területen található erdők esetében javasolt a véderdő funkciót előtérbe helyezni a gazdasági rendeltetéssel szemben.
- Tájidegen fajú állományok fokozatos átalakítása természetyszerű erdőállományokká.
- A tavi denevér állomány érdekében figyelemmel kell lenni arra, hogy mindig legyenek öreg, odvasodó fákat (is) tartalmazó erdőrészek.
- Az inváziós növények nagy kiterjedésű homogén állományainak visszaszorítása rendszeres kaszálással (főként a gyalogakácosok) ezen területek gyepként történő megőrzése céljából, vagy ezen területek átalakítása természetyszerű erdővé.

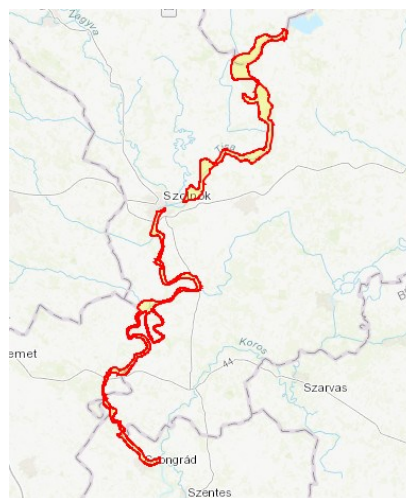
3.2.6. Közép-Tisza természetmegőrzési terület

Kódja: HUHN20015

Típusa: B

Helye: Tisza mente Szolnoktól északra és délre

Kiterjedése: 14236 ha



Jelölő élőhelyei:

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
1530	pannon szikes sztyeppék és mocsarak	103,2	D
3150	természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel	133,9	C
3270	Iszapos partú folyók részben Chenopodion rubri, és részben Bidention növényzettel	209,2	C
6250	síksági pannon löszgyepek	18,7	D
6430	síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai	17,77	D
6440	Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei	411,8	B

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
91E0	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	3236	B
91F0	keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>)	51,16	D

Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
balin	<i>Aspius aspius</i>	állandó			B
nyugati piszedenevér	<i>Barbastella barbastellus</i>	állandó			C
vöröshasú unka	<i>Bombina bombina</i>	állandó			A
eurázsiai hód	<i>Castor fiber</i>	állandó	50	100 e	C
nagy hősincér	<i>Cerambyx cerdo</i>	állandó			D
kisfészkeszű aszat	<i>Cirsium brachycephalum</i>	állandó			D
vágó csík	<i>Cobitis taenia</i>	állandó			C
skarlátbogár	<i>Cucujus cinnaberinus</i>	állandó			B
mocsári teknős	<i>Emys orbicularis</i>	állandó	500	5000 e	C
halványfoltú küllő	<i>Gobio albipinnatus</i>	állandó			B
nagy szikibagoly	<i>Gortyna borelii lunata</i>	állandó			D
széles durbincs	<i>Gymnocephalus baloni</i>	állandó			B
selymes durbincs	<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	állandó			B
nagy szarvasbogár	<i>Lucanus cervus</i>	állandó			D
vidra	<i>Lutra lutra</i>	állandó	50	100 e	C
nagy tűzlepke	<i>Lycaena dispar</i>	állandó			C
réti csík	<i>Misgurnus fossilis</i>	állandó			C
nagyfülű denevér	<i>Myotis bechsteinii</i>	állandó			C
hegyesorrú denevér	<i>Myotis blythii</i>	állandó			B
tavi denevér	<i>Myotis dasycneme</i>	állandó	2000	3000 e	B
csonkafülű denevér	<i>Myotis emarginatus</i>	állandó			D
közönséges denevér	<i>Myotis myotis</i>	állandó			D
garda	<i>Pelecus cultratus</i>	állandó			B
szivárványos ökle	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	állandó			C
magyar gurgolya	<i>Sabanejewia aurata</i>	állandó			C
dunai tarajosgöte	<i>Triturus dobrogicus</i>	állandó			D
tompa folyamkagyló	<i>Unio crassus</i>	állandó			B
német bucó	<i>Zingel streber</i>	állandó			C
magyar bucó	<i>Zingel zingel</i>	állandó			B

Specifikus célok és végrehajtandó intézkedések:

- Ki kell dolgozni a site területén lévő holtmedrek kedvező ökológiai állapotban való megőrzésének stratégiáját. A jelenleg folyó, gyorsuló ütemű biotikus és abiotikus öregedés ellen konzervációs intézkedéseket kell kidolgozni és foganatosítani.
- Meg kell oldani a még jó ökológiai állapotban lévő hullámtéri gyepek rendszeres, okszerű hasznosítását hosszú távon (legeltetés, kaszálás), a beerdősítés csak legvégső esetben, és akkor is csak természetszerű erdővé alakítható célállománnyal fogadható el.
- Az invazív növények nagy kiterjedésű homogén állományait (főként a gyalogakácosok), rendszeres kaszálással gyepeként kell fenntartani, vagy át kell alakítani természetszerű erdővé.
- A területen található erdők esetében javasolt a véderdő funkciót előtérbe helyezni a gazdasági rendeltetéssel szemben.

- Tájidegen fafajú állományok fokozatos átalakítása természetyszerű erdőállományokká.
- Az élet- és vagyonbiztonságot figyelembe véve a meder speciális élőhelytípust jelentő elemeinek (palajok, zátonyok, szakadópartok,) illetve a vízparti zonáció (partél – bokorfüzes – ligeterdő) megőrzése a jelölő fajok élő- és szaporodóhelyének biztosítása céljából.
- A site területére eső folyószakaszt a jelölő folyóvízi fajok (hal, puhatestű) ökológiai igényeinek megfelelő állapotban kell megőrizni, az élőhely átalakítása (pl. áramlási viszonyok megváltoztatása mederduzzasztással, nagy mértékű mederalakítás, kanyarátvágás) nem elfogadható.
- A tavi denevér állomány érdekében figyelemmel kell lenni arra, hogy mindig legyenek öreg, odvasodó fákat (is) tartalmazó erdőrészek.
- A skarlátbogár állomány védelme érdekében javasolt a természetyszerű erdőkben idős, odvasodó faegyedeket (fehér és feketenyár), valamint holt faanyagot is meghagyni.

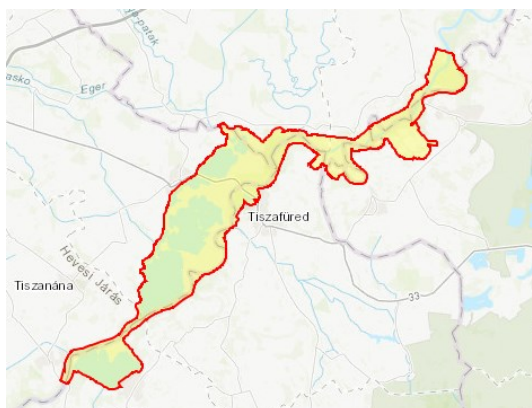
3.2.7. Tiszaalpár-Bokrosi természetmegőrzési terület

Kódja: HUKN20028

Típusa: B

Helye: Tisza mente Tiszafüredtől északra és délre

Kiterjedése: 3288 ha



Jelölő élőhelyei:

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
3130	oligo-mezotróf állóvizek Littorelletea uniflorae és/vagy Isoetes-Nanojuncetea vegetációval	1	C
3150	természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel	132	A
6440	Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei	120	B
91E0	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	250	A
91F0	keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>)	50	C

Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
apró fillércsiga	<i>Anisus vorticulus</i>	állandó			C
nyugati piszedenevér	<i>Barbastella barbastellus</i>	állandó	20	50 e	C
vöröshasú unka	<i>Bombina bombina</i>	állandó			C
homoki kikerics	<i>Colchicum arenarium</i>	állandó	200	400 e	C
skarlátbogár	<i>Cucujus cinnaberinus</i>	állandó			C
mocsári teknős	<i>Emys orbicularis</i>	állandó	251	500 e	C
közönséges vidra	<i>Lutra lutra</i>	állandó	15	25 e	C
réti csík	<i>Misgurnus fossilis</i>	állandó	10000	11000 e	C
hegyesorrú denevér	<i>Myotis blythii</i>	állandó	10	40 e	C
tavi denevér	<i>Myotis dasycneme</i>	állandó	101	250 e	C
közönséges denevér	<i>Myotis myotis</i>	állandó			D

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
dunai tarajosgöte	<i>Triturus dobrogicus</i>	állandó			C
lápi póc	<i>Umbra krameri</i>	állandó			C

Részletes célkitűzések:

- A jelölő élőhelyek kiterjedése ne csökkenjen, kivéve, ha ez a változás másik, az eltűnő élőhelyrészhez hasonló természetességű jelölő élőhely kiterjedésének növekedése miatt következik be.
- A jelölő élőhelyek természetessége ne csökkenjen, kivéve, ha ez közvetlenül elháríthatatlan külső ok (például időjárási szélsőség, fogyasztószervezet gradációja), vagy erdei élőhely esetén a faállomány engedélyezett véghasználata, illetve a felújítás érdekében szükségszerűen végzett talajmunka miatt következik be.
- Erdei élőhelyek megóvandó természetes tulajdonságai közé tartozik egyebek között a heterogén tér- és korszerkezet, a legyengült egészségű fák jelenléte, az álló és fekvő holtfák jelenléte, a fajgazdag cserje- és gyepszint.
- A tájidegen fafajok elegyaránya ne növekedjen a jelölő erdei élőhelyek egyik állományában sem.
- A 91E0 (láperdők és puhafás ligeterdők) jelölő élőhely állományainak összességén a tájidegen fafajok elegyaránya felmérési időszakonként (hat évenként) legalább 8%-kal csökkenjen.
- A 91F0 (keményfás ligeterdők) jelölő élőhely állományainak összességén a tájidegen fafajok elegyaránya felmérési időszakonként (hat évenként) legalább 20%-kal csökkenjen.
- A jelölő élőhelyek inváziós veszélyeztetésének mértéke ne növekedjen. Ennek érdekében a jelölő élőhelyekkel közvetlenül vagy az árvízi elöntések révén közvetetten érintkező, az adott helyen tényleges inváziós fenyegetést jelentő tájidegen fásszárú állományok telepítése kerülendő.¹⁴
- A 91E0 (láperdők és puhafás ligeterdők) és 91F0 (keményfás ligeterdők) jelölő élőhelyek állományainak tíz éves felbontású korosztályszerkezetében ne csökkenjen a térségben szokásos erdőgazdálkodási gyakorlat szerint már véghasználatra előírható korosztályok, továbbá az őket eggyel megelőző korosztály összesített területi kiterjedése. Ne kerüljön tehát véghasználatra több idős erdőállomány, mint amennyi korosodásával belép a hasonló ökológiai funkciót ellátni képes korosztályokba. A célkitűzés megvalósulása tíz éves erdőtervezési ciklusonként vizsgálandó.
- Erdőtervezési ciklusonként véghasználat révén a 91E0 (láperdők), illetve a 91F0 (keményfás ligeterdők) egyetlen korosztályának területi részaránya se csökkenjen a térségben szokásos erdőgazdálkodási gyakorlat szerint már véghasználatra előírható korosztályok területi kiterjedésénél jobban.¹⁵
- Azokon a jelölő erdei élőhelyeken, amelyeken az erdőállomány képes felújulni a maga természetes ökológiai folyamataira jellemző módon (természetes sebességgel, állománysűrűséggel, állományszerkezettel), ott biztosítani szükséges a természetes erdőfelújítások lehetőségét. Legyenek elhárítva az olyan, természetes erdőfelújításokat akadályozó hatások, amelyek gyengítésének és megszüntetésének technológiája ismert, és reálisan kivitelezhető.
- A 91E0 (láperdők és puhafás ligeterdők) jelölő élőhely természetességének növelése javasolt¹⁵, elsősorban az elegyedő tájidegen növényfajok irtása és a természetes vízháztartási viszonyok helyreállítása révén. A 91F0 (keményfás ligeterdők) jelölő élőhely természetességének növelése javasolt¹⁵, elsősorban az elegyedő tájidegen növényfajok mechanikus vagy legeltetési irtása és a

¹⁴ Megjegyezzük, hogy a természetbe vonható idegenhonos fafajokat az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet tartalmazza.

¹⁵ Az EU hivatalos honlapján (<https://natura2000.eea.europa.eu/>) szereplő célkitűzések módosítására az AM észrevételek alapján került sor.

természetes vízháztartási viszonyok helyreállítása révén. A kedvező természetvédelmi helyzet helyreállításához célszerű az élőhely legalább egy részét legelőerdőként kezelni.

- A 6440 (mocsárrétek) jelölő élőhely ökológiai állapota, természetessége felmérési időszakonként (hat évenként), legalább összesített területének 8%-án javuljon, elsősorban a természetes vízháztartási viszonyok helyreállítása, a tájidegen inváziós növényfajok irtása, a szántóterületekről eredő zavaró hatások mérséklése és a gyepterületi gyakorlat javítása – így a legeltetett állatok mennyiségének, fajának és fajtájának optimalizálása, a szükségtelen tisztítókaszálások visszaszorítása, a mozaikos, hagyásterületi kaszálási gyakorlat és az élővilágot kímélő kaszálógéptípusok terjesztése, a kaszálási módok diverzifikálása – révén.
- A meglévő mocsárrétek ökológiai állapotának, természetességének javítása kiváltható ugyanezen típusú élőhelyek újonnan történő kialakításával, rekonstrukciójával is (a természetességnövelési célkitűzés teljes egészében a meglévő mocsárrétek kiterjedésének 8%-át kitevő rekonstrukcióval helyettesíthető).
- A 3150 (természetes eutróf tavak) jelölő élőhely természetvédelmi helyzetének fenntartása érdekében törekedni kell a túl intenzív eutrofizáció, a gyors feltöltődés megelőzésére, és gondoskodni szükséges a természetes vízháztartási viszonyok, a nyílt vízfelszín megőrzéséről. A jelölő fajok állomány nagysága és állományainak területi kiterjedése ne csökkenjen.
- A *Myotis dasycneme* (tavi denevér) természetvédelmi helyzetét javítani szükséges, elsősorban az alkalmas pihenőhelyek (idős erdők, facsoportok és mesterséges denevérszállások) számának, illetve kiterjedésének növelésével.

3.2.8. Alsó-Tisza hullámtér természetmegőrzési terület

Kódja: HUKN20031

Típusa: B

Helye: Lakitelek Tiszaalpár környezete

Kiterjedése: 7930 ha



Jelölő élőhelyei:

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
3130	oligo-mezotróf állóvizek Littorelletea uniflorae és/vagy Isoetes-Nanojuncetea vegetációval	1,5	C
3150	természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel	396	A
3270	Iszapos partú folyók részben Chenopodium rubri, és részben Bidention növényzettel	79	B
6440	Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei	238	C
91E0	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	952	A

Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
balin	<i>Aspius aspius</i>	állandó			C

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
vöröshasú unka	<i>Bombina bombina</i>	állandó			C
vágó csík	<i>Cobitis taenia</i>	állandó	100	1000 e	C
skarlábogár	<i>Cucujus cinnaberinus</i>	állandó	2000	10000 e	C
mocsári teknős	<i>Emys orbicularis</i>	állandó	250	500 e	C
széles durbincs	<i>Gymnocephalus baloni</i>	állandó			C
selymes durbincs	<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	állandó			C
közönséges vidra	<i>Lutra lutra</i>	állandó	30	50 e	C
nagy tűzlepke	<i>Lycaena dispar</i>	állandó			C
réti csík	<i>Misgurnus fossilis</i>	állandó	2000	5000 e	C
tavi denevér	<i>Myotis dasycneme</i>	állandó	101	250 e	C
erdei szitakötő	<i>Ophiogomphus cecilia</i>	állandó			C
garda	<i>Pelecus cultratus</i>	állandó			C
szivárványos ökle	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	állandó			C
dunai tarajosgőte	<i>Triturus dobrogicus</i>	állandó			C
magyar bucó	<i>Zingel zingel</i>	állandó			C

Részletes célkitűzések:

- A jelölő élőhelyek kiterjedése ne csökkenjen. A jelölő élőhelyek természetessége ne csökkenjen, kivéve, ha ez közvetlenül elháríthatatlan külső ok (például időjárási szélsőség, fogyasztószervezet gradációja), vagy erdei élőhely esetén a faállomány engedélyezett véghasználata, illetve a felújítás érdekében szükségszerűen végzett talajmunka miatt következik be.
- Erdei élőhelyek megóvandó természetes tulajdonságai közé tartozik egyebek között a heterogén tér- és korszerkezet, a legyengült egészséges fák jelenléte, az álló és fekvő holtfák jelenléte, a fajgazdag cserje- és gyepszint.
- A tájidegen fafajok elegyaránya ne növekedjen a 91E0 (láperdők és puhafás ligeterdők) jelölő élőhely egyik állományában sem. A 91E0 (láperdők és puhafás ligeterdők) jelölő élőhely állományainak összességén a tájidegen fafajok elegyaránya felmérési időszakonként (hat évenként) legalább 5%-kal csökkenjen.
- A jelölő élőhelyek inváziós veszélyeztetésének mértéke ne növekedjen. Ennek érdekében a jelölő élőhelyekkel közvetlenül vagy az árvízi elöntések révén közvetetten érintkező, az adott helyen tényleges inváziós fenyegetést jelentő tájidegen fásszárú állományok telepítése kerülendő.
- A 91E0 (láperdők és puhafás ligeterdők) jelölő élőhely állományainak tíz éves felbontású korosztályszerkezetében ne csökkenjen a térségben szokásos erdőgazdálkodási gyakorlat szerint már véghasználatra előírható korosztályok, továbbá az őket eggyel megelőző korosztály összesített területi kiterjedése. Ne kerüljön tehát véghasználatra több idős erdőállomány, mint amennyi korosodásával belép a hasonló ökológiai funkciót ellátni képes korosztályokba. A célkitűzés megvalósulása tíz éves erdőtervezési ciklusonként vizsgálandó. Erdőtervezési ciklusonként véghasználat révén a 91E0 (láperdők) egyetlen korosztályának területi részaránya se csökkenjen 50%-os aránynál jobban. Azokon a jelölő erdei élőhelyeken, amelyek az erdőállomány képes felújulni a maga természetes ökológiai folyamataira jellemző módon (természetes sebességgel, állománysűrűséggel, állományszerkezettel), ott biztosítani szükséges a természetes erdőfelújítások lehetőségét. Legyenek elhárítva az olyan, természetes erdőfelújításokat akadályozó hatásokat, amelyek gyengítésének és megszüntetésének technológiája ismert, és reálisan kivitelezhető.
- A 91E0 (láperdők) jelölő élőhely természetességének növelése javasolt¹⁶, elsősorban az elegyedő tájidegen növényfajok irtása és a természetes vízháztartási viszonyok helyreállítása révén.
- A 6440 (mocsárrétek) jelölő élőhely ökológiai állapota, természetessége felmérési időszakonként (hat évenként), legalább összesített területének 10%-án javuljon, elsősorban a természetes

¹⁶ Az EU hivatalos honlapján (<https://natura2000.eea.europa.eu/>) szereplő célkitűzések módosítására az AM észrevételek alapján került sor.

vízháztartási viszonyok helyreállítása, a tájidegen inváziós növényfajok irtása, a szántóterületekről eredő zavaró hatások mérséklése és a gyepterkezelési gyakorlat javítása – így a legeltetett állatok mennyiségének, fajának és fajtájának optimalizálása, a szükségtelen tisztítókaszálások visszaszorítása, a mozaikos, hagyásterületi kaszálási gyakorlat és az élővilágot kímélő kaszálógéptípusok terjesztése, a kaszálási módok diverzifikálása – révén. A meglévő mocsárrétek ökológiai állapotának, természetességének javítása kiváltható ugyanezen típusú élőhelyek újonnan történő kialakításával, rekonstrukciójával is (a természetességnövelési célkitűzés teljes egészében a meglévő mocsárrétek kiterjedésének 10%-át kitevő rekonstrukcióval helyettesíthető). A mocsárrétek kiterjedését növelni, térbeli kapcsolatait javítani szükséges. Ennek érdekében kiterjedésük felmérési időszakonként legalább 4%-kal növekedjen.

- A 3150 (természetes eutróf tavak) jelölő élőhely természetvédelmi helyzetének fenntartása érdekében törekedni kell a túl intenzív eutrofizáció, a gyors feltöltődés megelőzésére, és gondoskodni szükséges a természetes vízháztartási viszonyok, a nyílt vízfelszínek, és a természeti értékek fennmaradásához szükséges, jó vízminőség megőrzéséről.
- A jelölő fajok állománymérete és állományainak területi kiterjedése ne csökkenjen. A vonalas vízáterhelések karbantartása során – például felszervényű kotrások, vagy kotrás helyett hínárkaszálás alkalmazásával, vagy kiszélesített és karbantartás nélkül maradó refúgium-öblök kialakításával, illetve a karbantartás időpontjának megfelelő kiválasztásával - biztosítani szükséges a bennük előforduló jelölő fajok, így a *Bombina orientalis* (vöröshasú unka), *Triturus cristatus* (dunai gőte), *Emys orbicularis* (mocsári teknős) állományainak érdemi mértékű túlélését.
- A *Myotis dasycneme* (tavi denevér) természetvédelmi helyzetét javítani szükséges, elsősorban az alkalmas pihenőhelyek (idős erdők, facsoportok és mesterséges denevérszállások) számának, illetve kiterjedésének növelésével.
- A *Gymnocephalus baloni* (széles durbincs), *Gymnocephalus schraetzer* (selymes durbincs), *Pelecus cultratus* (garda), *Misgurnus fossilis* (réti csík) és *Zingel zingel* (magyar bucó) kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése érdekében gondoskodni szükséges a fennmaradásukhoz szükséges vízminőség, továbbá a rendelkezésre álló táplálkozó- és szaporodóhelyek megőrzéséről. Folyóvízi életük konnektivitása, állományaik térbeli kapcsolata ne gyengüljön.

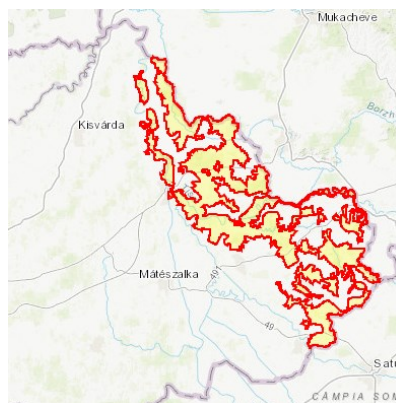
3.2.9. Szatmár-Bereg madárvédelmi terület

Kódja: HUHN10001

Típusa: A

Helye:

Kiterjedése: 52848 ha



Jelölő fajok:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
jégmadár	<i>Alcedo atthis</i>	szaporodás	150	200 p	A
parlagi pityer	<i>Anthus campestris</i>	szaporodás			D
vörös gém	<i>Ardea purpurea</i>	szaporodás	1	5 p	C
réti fülesbagoly	<i>Asio flammeus</i>	szaporodás	0	10 p	C
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	szaporodás	10	15 p	C
bölgibika	<i>Botaurus stellaris</i>	szaporodás	30	50 p	B
uhu	<i>Bubo bubo</i>	állandó	1	2 p	C
lappantyú	<i>Caprimulgus europaeus</i>	szaporodás			D

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
fattyúszerkő	<i>Chlidonias hybridus</i>	szaporodás	30	40 p	C
fehér gólya	<i>Ciconia ciconia</i>	szaporodás	100	150 p	B
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	szaporodás	20	25 p	B
barna rétihéja	<i>Circus aeruginosus</i>	szaporodás	100	150 p	B
kékes rétihéja	<i>Circus cyaneus</i>	telelés	50	100 e	B
hamvas rétihéja	<i>Circus pygargus</i>	szaporodás	3	6 p	B
európai szalakóta	<i>Coracias garrulus</i>	szaporodás	0	2 p	D
haris	<i>Crex crex</i>	szaporodás	30	300 p	A
közép fakopáncs	<i>Dendrocopos medius</i>	állandó	100	200 p	B
balkáni fakopáncs	<i>Dendrocopos syriacus</i>	állandó	100	500 p	B
fekete harkály	<i>Dryocopus martius</i>	állandó	80	100 p	C
kerecsensólyom	<i>Falco cherrug</i>	szaporodás	0	1 p	D
örvös légykapó	<i>Ficedula albicollis</i>	szaporodás			D
réti sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	telelés	2	5 e	C
réti sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	szaporodás	1	2 p	C
törpegém	<i>Ixobrychus minutus</i>	szaporodás	30	50 p	C
tövisszúró gébics	<i>Lanius collurio</i>	szaporodás	500	1000 p	C
kis őrgébics	<i>Lanius minor</i>	szaporodás	60	80 p	B
erdei pacsirta	<i>Lullula arborea</i>	szaporodás	0	5 p	D
barna kánya	<i>Milvus migrans</i>	szaporodás	1	2 p	C
bakcsó	<i>Nycticorax nycticorax</i>	szaporodás	60	70 p	B
füleskuvik	<i>Otus scops</i>	szaporodás	10	20 p	C
darázsölyv	<i>Pernis apivorus</i>	szaporodás	10	20 p	C
hamvas küllő	<i>Picus canus</i>	állandó	30	40 p	C
kis vízicsibe	<i>Porzana parva</i>	szaporodás			D
pettyes vízicsibe	<i>Porzana porzana</i>	szaporodás			D
guvat	<i>Rallus aquaticus</i>	szaporodás	30	50 p	C
függőcinege	<i>Remiz pendulinus</i>	szaporodás	30	50 p	C
partifecske	<i>Riparia riparia</i>	szaporodás	50	100 p	C
kis csér	<i>Sterna albifrons</i>	gyülekezés			D
küszvágó csér	<i>Sterna hirundo</i>	szaporodás			D
karvalyposzáta	<i>Sylvia nisoria</i>	szaporodás	600	800 p	C

Specifikus célok és végrehajtandó intézkedések (prioritásuk sorrendjében, a főbb intézkedési módokat felsorolva):

- A szatmár-beregi gyertyános- tölgyesek, ártéri és láperdők, az üde kaszáló-, mocsár- és láprétek, a vízfolyások, holtmedrek, tőzegmohalápok, bokorfüzesek és mocsarak, a fasorok és cserjések, a hagyományos tájhasználat eredményeként fennmaradt fás legelők jelenlegi klimatikus és állatföldrajzi viszonyaira jellemző, természetvédelmi szempontból kiemelt madárfajainak védelme.
- A tájhonos erdőállományok védelme, állapotuk, elegyarányuk, korosztályviszonyaik javítása, a természetközeli erdőgazdálkodási módok előtérbe helyezése, és az erdők területarányának növelése által a fekete gólya és darázsölyv fészkelő és táplálkozó helyének biztosítása.
- A fahasználat időbeli és térbeli korlátozása az erdőben fészkelő fajok védelme érdekében.
- A jelölő madárfajok fészkelése, táplálkozása szempontjából értékes füves élőhelyek megőrzése, fenntartása gazdálkodási korlátozások mellett.
- Kaszálás a védett, fokozottan védett fajok igényeinek figyelembevételével, azok populációinak megőrzésével történhet. Földön fészkelő fokozottan védett madárfajok – haris, réti fülesbagoly, hamvas rétihéja - költése esetén július 31. utánra kell korlátozni a kaszálást/betakarítást a kijelölt védőzónán belül.

- A kaszálások (pl. szálas pillangós takarmánynövények, fűfélék) során kizárólag a természetvédelem számára elfogadható módszer és technológia alkalmazható (madárbarát kaszálási módszer, láncfüggönyös vadriasztó használata és nappali munkavégzés) biztosítva ezzel a földön fészkelő madárfajok védelmét.
- A búvó-, táplálkozó- és szaporodóhelyként szolgáló bokrokat meg kell őrizni, ill. növelni területarányukat, különösen a táblaszegélyeken és a homogén mezőgazdasági területeken búvó, táplálkozó vagy fészkelőhelyet teremtve a karvalyposztának és a gébicsféléknek.
- Fészkelési időszakban (április 20. és augusztus 15. között) a lakott szakadófalak közelében horgászati tevékenység nem végezhető.
- A szalakóta, füleskuvik, kabasólyom állomány megőrzése érdekében a fás legelőket fenntartó használattal kell megőrizni, állapotukat szükség esetén rehabilitációs beavatkozásokkal (fapótlás, cserjeirtás) kell javítani.
- A gémfélék és vízimadarak védelme miatt a területen található lápok, mocsarak, vízállásokat meg kell őrizni, állapotukat szükség esetén aktív beavatkozással (vízpótlás, fásszáru növényzet irtása) kell javítani.
- A településen fészkelő fehér gólya állomány fenntartása érdekében az áramszolgáltató cégekkel közösen a fészkelési biztonságot növelni kell.
- Az átvonuló úszóréce-csapatok vonulólhelyeinek védelme miatt vízivad-vadászat térbeli és időbeli korlátozása indokolt.
- A mesterséges halastavakon fészkelő vöcsökfajok és fattyúszerkő állományok megőrzése érdekében a halastavi gazdálkodást szabályozni kell.
- A természetes és mesterséges vizes élőhelyeinek nádasiban fészkelő barna rétihéja és egyéb jelölő madárfajok állományainak szinten tartása.

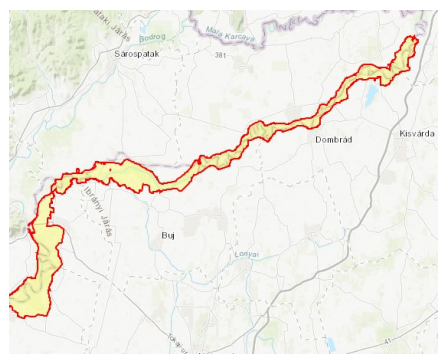
3.2.10. Felső-Tisza madárvédelmi terület

Kódja: HUHN10008

Típusa: A

Helye: Felső-Tisza-vidék

Kiterjedése: 14820 ha



Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
jégmadár	<i>Alcedo atthis</i>	szaporodás	50	80 p	B
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	gyülekezés	1	2 e	D
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	szaporodás			C
bölgömbika	<i>Botaurus stellaris</i>	szaporodás			C
fattyúszerkő	<i>Chlidonias hybridus</i>	szaporodás			C
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	szaporodás	10	15 p	B
európai szalakóta	<i>Coracias garrulus</i>	szaporodás	0	2 p	D
haris	<i>Crex crex</i>	szaporodás	30	100 p	B
balkáni fakopáncs	<i>Dendrocopos syriacus</i>	állandó			C
fekete harkály	<i>Dryocopus martius</i>	szaporodás	50	80 p	C
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	szaporodás	1	5 p	C
kis kócsag	<i>Egretta garzetta</i>	gyülekezés	1	5 p	C
örvös légykapó	<i>Ficedula albicollis</i>	szaporodás	15	30 p	C
régi sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	szaporodás	5	7 p	B

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
törpegém	<i>Ixobrychus minutus</i>	szaporodás			C
tövisszúró gébics	<i>Lanius collurio</i>	szaporodás	300	500 p	C
barna kánya	<i>Milvus migrans</i>	szaporodás	2	5 p	C
bakcsó	<i>Nycticorax nycticorax</i>	szaporodás	5	10 p	C
darázsölyv	<i>Pernis apivorus</i>	szaporodás	5	10 p	C
hamvas küllő	<i>Picus canus</i>	állandó	5	10 p	C
pettyes vízicsibe	<i>Porzana porzana</i>	szaporodás			D
függőcinege	<i>Remiz pendulinus</i>	szaporodás	30	50 p	C
partifecske	<i>Riparia riparia</i>	szaporodás	9000	12000 p	B
karvalyposzáta	<i>Sylvia nisoria</i>	szaporodás	150	250 p	C

Specifikus célok és végrehajtandó intézkedések (prioritásuk sorrendjében, a főbb intézkedési módokat felsorolva):

- A Tisza hullámterében található puha-és keményfás ligeterdők, ártéri kaszáló-és mocsárrétek, holtmedrek, bokorfüzesek, a fasorok és cserjések, a hagyományos tájhasználat eredményeként fennmaradt ártéri legelők jelenlegi klimatikus és állatföldrajzi viszonyaira jellemző, természetvédelmi szempontból kiemelt madárfajok védelme.
- A tájhonos erdőállományok védelme, állapotuk, elegyarányuk, korosztályviszonyaik javítása, a természetközeli erdőgazdálkodási módok előtérbe helyezése, és az erdők területarányának növelése.
- Az erdőgazdálkodás során törekedni kell a tájidegen fafajok (zöld juhar, nemes nyarak, akác) visszaszorítására, lecserélésére őshonos fajokra.
- A fahasználat időbeli és térbeli korlátozása az erdőben fészkelő fajok védelme érdekében (gémtelepek, fokozottan védett fajok).
- A jelölő madárfajok fészkelése, táplálkozása szempontjából értékes füves élőhelyek megőrzése, fenntartása gazdálkodási korlátozások mellett.
- Kaszálás a védett, fokozottan védett fajok igényeinek figyelembevételével, azok populációinak megőrzésével történhet. Földön fészkelő fokozottan védett madárfajok – pl. haris- költsége esetén július 31. utánra kell korlátozni a kaszálást/betakarítást a kijelölt védőzónán belül.
- A kaszálások során kizárólag a természetvédelem számára elfogadható módszer és technológia alkalmazható (madárbarát kaszálási módszer, láncfüggönyös vadriasztó használata és nappali munkavégzés) biztosítva ezzel a földön fészkelő madárfajok védelmét.
- A búvó-, táplálkozó- és szaporodóhelyként szolgáló bokrokat meg kell őrizni, ill. növelni területarányukat, különösen a táblaszegélyeken és a homogén mezőgazdasági területeken búvó, táplálkozó vagy fészkelőhelyet teremtve többek között a karvalyposzátnak és a tövisszúró gébicsnek.
- Fészkelési időszakban (április 20. és augusztus 15. között) a lakott szakadófalak közelében horgászati tevékenység nem végezhető. Ezeken a szakaszokon a vízi közlekedést is szabályozni kell (hullámkeltés csökkentése sebességkorlátozással).
- A parti kövezések, mederstabilizálások csökkentése, korlátozása.
- A motoros vízi közlekedés korlátozása, különösen az ehhez kapcsolódó vízisportokat (jet-sky, vízisí stb).
- A területen található holtágakat, hullámtéri medreket meg kell őrizni, megfelelő vízkormányzással biztosítani kell ezek rendszeres vízutánpótlását. Az ártéri tájgazdálkodás hagyományos formáinak megőrzése, fenntartása (pl. fokgazdálkodás).
- Az agresszíven terjedő invazív növényfajok (pl. gyalogakác, selyemkóró, japán keserűfű, zöld juhar stb.) visszaszorítása.

- A településeken fészkelő fehér gólya állomány fenntartása érdekében az áramszolgáltató cégekkel közösen a fészkelési biztonságot növelni kell.
- Az átvonuló-telelő úszóréce-csapatok vonulóhelyeinek védelme miatt vízivad-vadászat térbeli és időbeli korlátozása indokolt.
- A mesterséges halastavakon fészkelő vöcsökfajok és fattyúszerkő állományok megőrzése érdekében a halastavi gazdálkodást szabályozni kell.
- A természetes és mesterséges vizes élőhelyeinek nádasaiban fészkelő fajok (pl. gémfélék, barna rétihéja, nádi énekesmadarak) állományainak szinten tartása.

3.2.11. Bodrogzug Kopasz-hegy Taktaköz

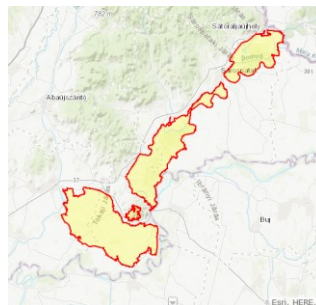
Kódja: HUBN10001

Típusa: A

Helye: Sátoraljaújhelytől délre

Kiterjedése: 19912 ha

Jelölő fajai:



magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
fülemülesitke	<i>Acrocephalus melanopogon</i>	szaporodás	20	25 p	C
billegetőcankó	<i>Actitis hypoleucos</i>	szaporodás	3	5 p	C
billegetőcankó	<i>Actitis hypoleucos</i>	gyülekezés	100	100 e	C
jégmadár	<i>Alcedo atthis</i>	szaporodás	20	25 p	B
kanalas réce	<i>Anas clypeata</i>	szaporodás	50	50 p	B
kanalas réce	<i>Anas clypeata</i>	gyülekezés	500	500 e	B
csörgő réce	<i>Anas crecca</i>	gyülekezés	2000	3000 e	B
tőkés réce	<i>Anas platyrhynchos</i>	szaporodás	2000	2000 p	B
tőkés réce	<i>Anas platyrhynchos</i>	gyülekezés	5000	10000 e	B
bőjti réce	<i>Anas querquedula</i>	szaporodás	100	100 p	A
bőjti réce	<i>Anas querquedula</i>	gyülekezés	3000	3000 e	A
kendermagos réce	<i>Anas strepera</i>	szaporodás	5	10 p	C
nagy lilik	<i>Anser albifrons</i>	gyülekezés	2000	2000 p	C
nyári lúd	<i>Anser anser</i>	szaporodás	250	250	B
nyári lúd	<i>Anser anser</i>	gyülekezés	2000	2000 e	B
kis lilik	<i>Anser erythropus</i>	gyülekezés			C
vetési lúd	<i>Anser fabalis</i>	gyülekezés	0	1500 e	C

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezen- tativitás
			min	max	
parlagi pityer	<i>Anthus campestris</i>	szaporodás	1	10 p	D
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	állandó	1	3 p	C
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	gyülekezés	2	3 e	C
vörös gém	<i>Ardea purpurea</i>	szaporodás	25	75 p	B
üstökös gém	<i>Ardeola ralloides</i>	szaporodás	0	10 p	C
réti fülesbagoly	<i>Asio flammeus</i>	telelés	30	30 e	B
réti fülesbagoly	<i>Asio flammeus</i>	állandó	3	5 p	C
barátréce	<i>Aythya ferina</i>	szaporodás	100	100 p	A
barátréce	<i>Aythya ferina</i>	gyülekezés	2000	2000 e	A
kontyos réce	<i>Aythya fuligula</i>	gyülekezés	200	200 e	C
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	gyülekezés	200	200 e	A
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	szaporodás	70	100 p	B
bölgébika	<i>Botaurus stellaris</i>	szaporodás	50	60 p	B
uhu	<i>Bubo bubo</i>	gyülekezés	5	10 e	B
uhu	<i>Bubo bubo</i>	állandó	5	10 p	B
kerceréce	<i>Bucephala clangula</i>	gyülekezés	400	400 e	C
lappantyú	<i>Caprimulgus europaeus</i>	szaporodás	0	5 p	D
fattyúszerkő	<i>Chlidonias hybridus</i>	szaporodás	100	500 p	A
kormos szerkő	<i>Chlidonias niger</i>	szaporodás	50	200 p	A
fehér gólya	<i>Ciconia ciconia</i>	szaporodás	140	160 p	B
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	szaporodás	8	10 p	B
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	gyülekezés			B
barna rétihéja	<i>Circus aeruginosus</i>	szaporodás	50	70 p	B
kékes rétihéja	<i>Circus cyaneus</i>	telelés	30	50 e	C
kék galamb	<i>Columba oenas</i>	gyülekezés	300	300 e	D
európai szalakóta	<i>Coracias garrulus</i>	szaporodás	0	20 p	C
haris	<i>Crex crex</i>	szaporodás	20	60 p	B
közép fakopáncs	<i>Dendrocopos medius</i>	állandó	80	100 p	C
balkáni fakopáncs	<i>Dendrocopos syriacus</i>	állandó	10	10 p	C
fekete harkály	<i>Dryocopus martius</i>	állandó	15	20 p	C
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	szaporodás	200	250 p	B
kis kócsag	<i>Egretta garzetta</i>	szaporodás	1	30 p	C
kék vércse	<i>Falco vespertinus</i>	gyülekezés	0	5 p	D
örvös légykapó	<i>Ficedula albicollis</i>	szaporodás	25	25 p	D
sárszalonna	<i>Gallinago gallinago</i>	szaporodás	0	50 p	B
daru	<i>Grus grus</i>	gyülekezés	2000	3000 e	B
réti sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	gyülekezés	5	10 e	C
réti sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	állandó	3	5 p	C
golyatöcs	<i>Himantopus himantopus</i>	szaporodás	1	2 p	D
törpegém	<i>Ixobrychus minutus</i>	szaporodás	100	120 p	B
töviszúró gébics	<i>Lanius collurio</i>	szaporodás	400	500 p	C
kis őrgébics	<i>Lanius minor</i>	szaporodás	40	50 p	C
erdei pacsirta	<i>Lullula arborea</i>	szaporodás	1	3 p	D
kékbegy	<i>Luscinia svecica</i>	szaporodás	10	10 p	C
kis bukó	<i>Mergus albellus</i>	gyülekezés	45	50 e	C
barna kánya	<i>Milvus migrans</i>	szaporodás	5	6 p	B
nagy póling	<i>Numenius arquata</i>	gyülekezés	1	2 p	D
bakcsó	<i>Nycticorax nycticorax</i>	szaporodás	50	400 p	A
magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezen- tativitás
			min	max	
halászsas	<i>Pandion haliaetus</i>	gyülekezés	5	10 e	C
barkóscinege	<i>Panurus biarmicus</i>	állandó	60	60 p	C
darázsölyv	<i>Pernis apivorus</i>	szaporodás	1	5 p	C

kis kárókatona	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	szaporodás	0	10 p	C
kis kárókatona	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	gyülekezés	20	20 e	C
pajzsos cankó	<i>Philomachus pugnax</i>	gyülekezés	1500	3000 e	C
hamvas küllő	<i>Picus canus</i>	állandó	5	10 p	C
kanalasgém	<i>Platalea leucorodia</i>	szaporodás	20	30 p	B
vörösnakú vöcsök	<i>Podiceps grisegena</i>	szaporodás	0	30 p	C
feketenakú vöcsök	<i>Podiceps nigricollis</i>	szaporodás	30	30 p	B
kis vízicsibe	<i>Porzana parva</i>	szaporodás	100	100 p	B
pettyes vízicsibe	<i>Porzana porzana</i>	szaporodás	90	90 p	B
guvat	<i>Rallus aquaticus</i>	szaporodás	100	100 p	C
gulipán	<i>Recurvirostra avosetta</i>	szaporodás	1	2 p	C
függőcinege	<i>Remiz pendulinus</i>	szaporodás	20	20 p	C
karvalyposzáta	<i>Sylvia nisoria</i>	szaporodás	300	500 p	C
kis vöcsök	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	szaporodás	300	300 p	B
kis vöcsök	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	gyülekezés	1000	1000 e	B
régi cankó	<i>Tringa glareola</i>	gyülekezés	500	500 e	B
piroslábú cankó	<i>Tringa totanus</i>	szaporodás	100	100 p	A

Specifikus célok:

A terület fő célkitűzései:

A területen található cigányréce (*Aythya nyroca*), bakcsó (*Nycticorax nycticorax*), nagy kócsag (*Egretta alba*), kiskócsag (*Egretta garzetta*), üstökös gém (*Ardeola ralloides*), vörösgém (*Ardea purpurea*), fekete gólya (*Ciconia nigra*), rétisas (*Haliaetus albicilla*), parlagi sas (*Aquila heliaca*), haris (*Crex crex*), kormos szerkő (*Chlidonias niger*) és fattyússzerkő (*Chlidonias hybridus*), állományok megőrzése, illetve növelése.

További célok és végrehajtandó intézkedések:

- Az erdőtervezés során a jelölő fajok állományának megőrzése érdekében a terület erdeiben a természetközeli állapotú élőhelyfoltok megőrzését, az egyes területek erdőgazdálkodás alóli mentesítését, illetve a folyamatos erdőborítást biztosító, elegyes-vegyeskorú-mozaikos állományszerkezetet eredményező erdőkezelés felé történő elmozdulást kell biztosítani.
- Őshonos fafajú, természetszerű állományokban csak természetes felújítás (felújítógátas, szálalógátas, szálalás) tervezhető. Idegenhonos fafajokkal elegyes erdőkben ugyancsak a természetes felújítások valamelyikét kell alkalmazni.
- A nevelógátást (tisztítást, gyérítést), készletgondozó használatot, felújítógátást, bontógátást, szálalógátást és szálalást az őshonos lombos elegyfajok kíméletével (az idegenhonos fafajok rovására), az állományokon belül meglévő változatosság megőrzésével és bővítésével kell tervezni. Az idősebb, böhönc-jellegű faegyedek (hagyásfák, famatuzsálemek) és az odúlakó madarak számára kiemelt fontosságú odvas fák minden esetben visszahagyandók.
- Növedékköszelő gyérítések, készletgondozó használatok, felújítógátas, bontógátas, szálalógátas és szálalás tervezése esetén (őshonos lombos fafajokból) lábon álló és fekvő holtfa a természetvédelmi kezelő által meghatározott¹⁷ része mindenhol visszahagyandó.
- Tarvágásos véghasználat csak idegenhonos fafajú erdőrészekben, vagy állományrészekben, maximum 3 ha kiterjedésben tervezhető. Az idegenhonos fafaj letermelése után mesterséges erdősisítésre csak a potenciális erdőtársulás fő- és elegyfajai tervezhetők, illetve használhatók.
- A terület vízellátását és természeteshez közeli vízjárását kell biztosítani a fészkelő vízimadárfaajok és az azok táplálékbazisát alkotó vízi szervezetek ökológiai igényeinek megfelelően.
- A táplálékbazisban komoly szerepet játszó halfajok ívőhelyeinek fenntartása, rehabilitációja, új ívőhelyek létrehozása, fejlesztése.

¹⁷ Az EU hivatalos honlapján (<https://natura2000.eea.europa.eu/>) szereplő célkitűzések módosítására az AM észrevételek alapján került sor.

- Természetes vízterületek intenzív halastóvá alakítását kerülni kell, a területen előforduló időszakos vízállásokat meg kell tartani.
- A nádatások során a gém- és kócsagtelepek környezetét érintetlenül kell hagyni.
- A vízterekben a szerkők megtelepedésére alkalmas úszó növényzigetek, vízfelszínen kiterülő hínárállományok megőrzésére kell törekedni.
- A haris (*Crex crex*) költését biztosító gyepterületek kiterjedésének növelése, hariskímélő kaszálási technikák alkalmazása.
- A térségre jellemző gyepterületek természetközeli állapotának fenntartása a megfelelő gyephasznosítás és kezelés biztosításával;
- Törekedni kell a fák, facsoportok kíméletére a ragadozó madarak fészkelésének elősegítése érdekében.
- A mezőgazdasági földhasználatra visszavezethető, a táplálékláncon keresztül ható vegyi terhelés kockázatának mérséklése, illetve megszüntetése.
- A területen lévő középvezetű vezetékek és oszlopok madárvédelmi eszközökkel történő felszerelése.
- A prioritás fajok esetében a fészkelőhelyek háborítatlanságát biztosítani kell a költési időszakban.
- Minden prioritás faj esetében monitorozással nyomon kell követni az állományok változását.

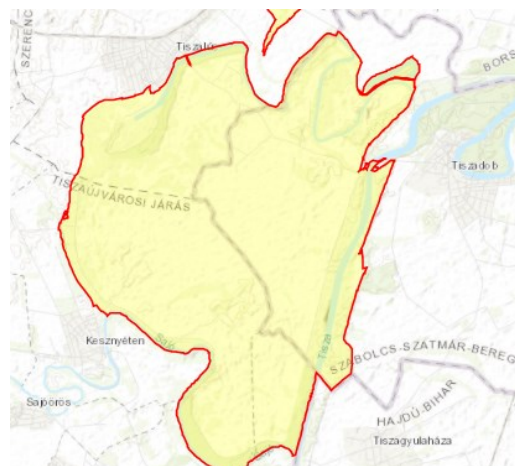
3.2.12. Kesznyéten madárvédelmi terület

Kódja: HUBN10005

Típusa: A

Helye: Tiszadob – Kesznyéten között

Kiterjedése: 6353 ha



Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
fülemülesitke	<i>Acrocephalus melanopogon</i>	szaporodás	5	8 p	D
billegetőcankó	<i>Actitis hypoleucos</i>	szaporodás	4	6 p	C
jégmadár	<i>Alcedo atthis</i>	gyülekezés	1	10 e	C
jégmadár	<i>Alcedo atthis</i>	szaporodás	25	30 p	C
kanalas réce	<i>Anas clypeata</i>	gyülekezés	20	30 e	C
kanalas réce	<i>Anas clypeata</i>	szaporodás	5	7 p	C
csörgő réce	<i>Anas crecca</i>	gyülekezés	450	550 e	C
tőkés réce	<i>Anas platyrhynchos</i>	állandó	50	100 p	C
tőkés réce	<i>Anas platyrhynchos</i>	szaporodás	50	100 p	C
tőkés réce	<i>Anas platyrhynchos</i>	gyülekezés	1800	2200 e	C
bőjtő réce	<i>Anas querquedula</i>	gyülekezés	50	100 e	C
kendermagos réce	<i>Anas strepera</i>	gyülekezés	50	50 e	C
kendermagos réce	<i>Anas strepera</i>	szaporodás	4	6 p	C
nagy lilik	<i>Anser albifrons</i>	gyülekezés	4000	6000 e	C
nyári lúd	<i>Anser anser</i>	szaporodás	30	60 p	C
nyári lúd	<i>Anser anser</i>	gyülekezés	1200	1800 e	B

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezen- tativitás
			min	max	
kis lilik	<i>Anser erythropus</i>	gyülekezés	0	4 e	C
vetési lúd	<i>Anser fabalis</i>	gyülekezés	0	20 e	D
parlagi pityer	<i>Anthus campestris</i>	szaporodás	5	10 p	C
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	állandó	1	1 p	D
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	gyülekezés	5	7 e	C
békászó sas	<i>Aquila pomarina</i>	gyülekezés	1	3 e	C
vörös gém	<i>Ardea purpurea</i>	szaporodás	10	20 p	B
üstökös gém	<i>Ardeola ralloides</i>	gyülekezés	0	5 e	C
üstökös gém	<i>Ardeola ralloides</i>	szaporodás	2	4 p	C
réti fülesbagoly	<i>Asio flammeus</i>	telelés	10	30 e	B
réti fülesbagoly	<i>Asio flammeus</i>	gyülekezés	15	25 e	B
barátréce	<i>Aythya ferina</i>	gyülekezés	20	30 e	C
kontyos réce	<i>Aythya fuligula</i>	gyülekezés	40	60 e	D
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	gyülekezés	10	30 e	C
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	szaporodás	25	35 p	B
bölömbika	<i>Botaurus stellaris</i>	szaporodás	15	20 p	C
bölömbika	<i>Botaurus stellaris</i>	gyülekezés	5	7 e	C
vörösnakú lúd	<i>Branta ruficollis</i>	gyülekezés	1	5 e	C
kerceréce	<i>Bucephala clangula</i>	gyülekezés	80	120 e	D
lappantyú	<i>Caprimulgus europaeus</i>	szaporodás	5	7 p	D
fattyúszerkő	<i>Chlidonias hybridus</i>	szaporodás	50	60 p	C
fattyúszerkő	<i>Chlidonias hybridus</i>	gyülekezés	30	50 e	C
kormos szerkő	<i>Chlidonias niger</i>	gyülekezés	20	30 e	C
kormos szerkő	<i>Chlidonias niger</i>	szaporodás	20	25 p	B
fehér gólya	<i>Ciconia ciconia</i>	szaporodás	1	2 p	C
fehér gólya	<i>Ciconia ciconia</i>	gyülekezés	200	300 e	C
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	gyülekezés	300	500 e	B
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	szaporodás	1	2 p	C
kígyászölyv	<i>Circus gallicus</i>	gyülekezés	1	6 e	C
barna rétihéja	<i>Circus aeruginosus</i>	szaporodás	15	25 p	C
barna rétihéja	<i>Circus aeruginosus</i>	gyülekezés	20	30 e	C
kékes rétihéja	<i>Circus cyaneus</i>	telelés	20	30 e	C
hamvas rétihéja	<i>Circus pygargus</i>	gyülekezés	0	3 e	C
hamvas rétihéja	<i>Circus pygargus</i>	szaporodás	2	2 p	C
kék galamb	<i>Columba oenas</i>	gyülekezés	100	200 e	D
európai szalakóta	<i>Coracias garrulus</i>	szaporodás	35	45 p	C
haris	<i>Crex crex</i>	szaporodás	5	25 p	B
közép fakopáncs	<i>Dendrocopos medius</i>	állandó	5	10 p	D
balkáni fakopáncs	<i>Dendrocopos syriacus</i>	állandó	5	15 p	C
fekete harkály	<i>Dryocopus martius</i>	állandó	6	10 p	D
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	szaporodás	120	180 p	B
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	telelés	0	5 e	D
kis kócsag	<i>Egretta garzetta</i>	szaporodás	0	5 p	D
kerecsensólyom	<i>Falco cherrug</i>	állandó	1	1 p	C
vándorsólyom	<i>Falco peregrinus</i>	gyülekezés	0	4 e	D
kék vércse	<i>Falco vespertinus</i>	gyülekezés	10	20 e	C
sárszalonka	<i>Gallinago gallinago</i>	szaporodás	12	20 p	C
daru	<i>Grus grus</i>	gyülekezés	50	100 e	D
réti sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	telelés	4	8 e	C
réti sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	szaporodás	3	4 p	C
réti sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	gyülekezés	20	30 e	C
gólyatöcs	<i>Himantopus himantopus</i>	gyülekezés	0	2 e	D
törpegém	<i>Ixobrychus minutus</i>	szaporodás	35	45 p	C

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
töviszúró gébics	<i>Lanius collurio</i>	szaporodás	40	60 p	C
kis őrgébics	<i>Lanius minor</i>	szaporodás	10	15 p	C
nagy goda	<i>Limosa limosa</i>	gyülekezés	20	30 e	C
kékbegy	<i>Luscinia svecica</i>	szaporodás	15	20 p	C
kis bukó	<i>Mergus albellus</i>	gyülekezés	0	40 e	C
barna kánya	<i>Milvus migrans</i>	gyülekezés	3	7 e	C
barna kánya	<i>Milvus migrans</i>	szaporodás	1	4 p	C
nagy póling	<i>Numenius arquata</i>	gyülekezés	8	12 e	D
bakcsó	<i>Nycticorax nycticorax</i>	gyülekezés	100	200 e	A
bakcsó	<i>Nycticorax nycticorax</i>	szaporodás	250	350 p	A
halászsas	<i>Pandion haliaetus</i>	gyülekezés	4	8 e	C
barkóscinege	<i>Panurus biarmicus</i>	szaporodás	15	25 p	D
darázsölyv	<i>Pernis apivorus</i>	gyülekezés	2	6 e	D
kis kárókatona	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	szaporodás	5	9 p	B
kis kárókatona	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	gyülekezés	10	15 e	B
pajzsos cankó	<i>Philomachus pugnax</i>	gyülekezés	1200	1800 e	C
kanalasgém	<i>Platalea leucorodia</i>	gyülekezés	0	10 e	D
aranylile	<i>Pluvialis apricaria</i>	gyülekezés	6	10 e	D
vörösnyakú vöcsök	<i>Podiceps grisegena</i>	szaporodás	0	5 p	C
feketenyakú vöcsök	<i>Podiceps nigricollis</i>	szaporodás	0	5 p	D
kis vízicsibe	<i>Porzana parva</i>	szaporodás	0	10 p	D
pettyes vízicsibe	<i>Porzana porzana</i>	szaporodás	10	20 p	B
guvat	<i>Rallus aquaticus</i>	szaporodás	44	55 p	C
gulipán	<i>Recurvirostra avosetta</i>	gyülekezés	0	15 e	C
függőcinege	<i>Remiz pendulinus</i>	szaporodás	50	70 p	C
küszvágó csér	<i>Sterna hirundo</i>	gyülekezés	4	6 e	D
küszvágó csér	<i>Sterna hirundo</i>	szaporodás	1	1 p	C
karvalyposzáta	<i>Sylvia nisoria</i>	szaporodás	25	30 p	C
kis vöcsök	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	szaporodás	25	35 p	C
réti cankó	<i>Tringa glareola</i>	gyülekezés	200	240 e	C
piroslábú cankó	<i>Tringa totanus</i>	szaporodás	0	10 p	D
piroslábú cankó	<i>Tringa totanus</i>	gyülekezés	50	70 e	C

Specifikus célok:

- A területen előforduló időszakos vízállások megtartása, a vizes élőhelyfejlesztések üzemeltetése, kezelésük hosszú távú biztosítása;
- A vizes élőhelyek ökológiai vízigényének és természeteshez közeli vízjárásának biztosítása a fészkelő vízimadárfaajok és az azok táplálékbázisát alkotó vízi szervezetek ökológiai igényeinek megfelelően;
- A gémtelpek fészkelési időben történő teljes zavartalanságának a biztosítása, elsősorban a kis- és nagyköcsög, a bakcsó és a kis kárókatona védelme érdekében;
- A mocsári szukcessziós sor (lápok - nádasok / gyékényesek / tavikákások – magassásosok – mocsárrétek) mozaikosságának fenntartása a kezelési feladatok összehangolásával, az adott év ár- és csapadékjárásának a figyelembevételével;
- A nádasok időbeni és térbeni változatosságának biztosítása téli nádaratás szabályozásával;
- A nyílt vízfelület, a hínárnövényzet és a változatos összetételű mocsári növényzet arányának területrészek szerinti fenntartása, optimalizálása, helyreállítása;
- Az időszakos vízborítású területek arányának növelése, parti madarak fészkelési lehetőségeinek fejlesztése;

- A havis költségét biztosító gyepterületek kiterjedésének növelése, hariskímélő kaszálási technikák alkalmazásával;
- A térségre jellemző gyepterületek természetes állapotának fenntartása a megfelelő gyephasznosítás és kezelés biztosításával;
- Nem hasznosított gyepterületek esetében a szukcessziós folyamatok gátlása, a fás-és cserje vegetáció, valamint a nem őshonos inváziós fajok és a nád terjedésének megakadályozása;
- Szántóföldek esetében fenn kell tartani a térségre jellemző, hagyományos növénykultúrák területi részesedését, és támogatni kell az alacsony intenzitású természetkezelési technológiák alkalmazását;
- Kerülni kell, illetve megakadályozandó az intenzív technológián alapuló és a hagyományos táj- és élőhelystruktúrába nem illeszkedő nagy területigényű monokultúrák (energia-ültetvények) térnyerése;
- A területen előforduló fasorok, facsoportok, erdősávok fenntartása, természetességi állapotuk őshonos fafajokkal történő javítása;
- A terület apróvadállományának megerősödését szolgáló, valamint a fészkelő madárfajokat veszélyeztető predátor- és dúvadállomány kontrollját biztosító vadgazdálkodás támogatása;
- Szándékos vagy gondatlanságból fakadó madármérgezések teljes felszámolása;
- A területen lévő középvezetékű vezetékek és oszlopok madárvédelmi eszközökkel történő felszerelése, ill. meglévő szabadvezetékek földkábelre történő kiváltása szükséges;
- Új, táji léptékben ható, a nyílt, tagolatlan pusztai környezethez kötődő madárfajok állományát veszélyeztető vonalas létesítmények kiépítésének megakadályozása, a meglévő, napjainkra gazdasági funkcióját veszített vonalas létesítmények felszámolása;
- Egyes prioritás-fajok vonatkozásában (pl. fekete gólya, partimadarak) a fészkelő, - gyülekező, - éjszakázóhelyek védelme, zavartalanosságuk biztosítása.

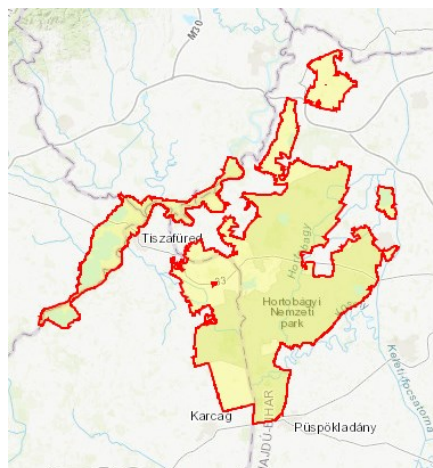
3.2.13. Hortobágy madárvédelmi terület

Kódja: HUHN10002

Típusa: A

Helye:

Kiterjedése: 121110 ha



Jelölő fajok:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
fülemülesítke	<i>Acrocephalus melanopogon</i>	szaporodás	150	250 p	A
kanalas réce	<i>Anas clypeata</i>	gyülekezés	300	700 e	B
csörgő réce	<i>Anas crecca</i>	gyülekezés	200000	250000 e	B
tőkés réce	<i>Anas platyrhynchos</i>	gyülekezés	200000	300000 e	B
bőjtű réce	<i>Anas querquedula</i>	szaporodás	50	100 p	A
kendermagos réce	<i>Anas strepera</i>	gyülekezés	150	2000 e	A
kendermagos réce	<i>Anas strepera</i>	szaporodás	250	500 p	B
nagy lilik	<i>Anser albifrons</i>	gyülekezés	50000	130000 e	A
nyári lúd	<i>Anser anser</i>	szaporodás	300	500 p	A
nyári lúd	<i>Anser anser</i>	gyülekezés	5000	40000 e	A
kis lilik	<i>Anser erythropus</i>	gyülekezés	30	130 e	A

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

parlagi pityer	<i>Anthus campestris</i>	szaporodás	100	200 p	B
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	gyülekezés	5	15 e	B
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	állandó	0	3 p	D
békászó sas	<i>Aquila pomarina</i>	gyülekezés	2	5 e	B
vörös gém	<i>Ardea purpurea</i>	szaporodás	100	150 p	A
magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezen- tativitás
			min	max	
üstökös gém	<i>Ardeola ralloides</i>	szaporodás	50	140 p	A
régi fülesbagoly	<i>Asio flammeus</i>	telelés	30	50 e	B
régi fülesbagoly	<i>Asio flammeus</i>	szaporodás	0	50 p	A
barátréce	<i>Aythya ferina</i>	gyülekezés	800	3000 e	A
kontyos réce	<i>Aythya fuligula</i>	gyülekezés	2500	5000 e	A
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	szaporodás	50	180 p	A
bölömbika	<i>Botaurus stellaris</i>	állandó	150	250 p	A
vörösnakú lúd	<i>Branta ruficollis</i>	gyülekezés	300	1000 e	A
ugartyúk	<i>Burhinus oedicephalus</i>	gyülekezés	10	40 e	B
ugartyúk	<i>Burhinus oedicephalus</i>	szaporodás	1	5 p	C
pusztai ölyv	<i>Buteo rufinus</i>	szaporodás	0	5 p	A
pusztai ölyv	<i>Buteo rufinus</i>	gyülekezés	10	20 e	A
havasi lile	<i>Charadrius morinellus</i>	gyülekezés	150	350 e	A
fattyúszerkő	<i>Chlidonias hybridus</i>	szaporodás	200	1000 p	A
kormos szerkő	<i>Chlidonias niger</i>	szaporodás	0	20 p	A
fehér gólya	<i>Ciconia ciconia</i>	szaporodás	30	120 p	B
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	szaporodás	1	5 p	C
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	gyülekezés	200	400 e	B
kígyászölyv	<i>Circus gallicus</i>	gyülekezés	10	20 e	B
barna rétihéja	<i>Circus aeruginosus</i>	szaporodás	300	700 p	B
kékes rétihéja	<i>Circus cyaneus</i>	telelés	500	600 e	A
hamvas rétihéja	<i>Circus pygargus</i>	szaporodás	0	10 p	B
európai szalakóta	<i>Coracias garrulus</i>	szaporodás	200	250p	A
haris	<i>Crex crex</i>	szaporodás	0	50 p	B
balkáni fakopáncs	<i>Dendrocopos syriacus</i>	állandó	50	100 p	C
fekete harkály	<i>Dryocopus martius</i>	állandó	20	40 p	C
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	gyülekezés	1000	1000 e	A
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	szaporodás	600	1200 p	A
kis kócsag	<i>Egretta garzetta</i>	szaporodás	50	100 p	A
kis kócsag	<i>Egretta garzetta</i>	gyülekezés	1	460 e	A
kerecsensólyom	<i>Falco cherrug</i>	állandó	5	10 p	B
vándorsólyom	<i>Falco peregrinus</i>	gyülekezés	15	20 e	A
kék vércse	<i>Falco vespertinus</i>	szaporodás	100	250 p	A
sárszalonka	<i>Gallinago gallinago</i>	szaporodás	30	250 p	A
sárszalonka	<i>Gallinago gallinago</i>	gyülekezés	500	800 e	A
daru	<i>Grus grus</i>	gyülekezés	80000	160000 e	A
régi sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	szaporodás	8	15 p	B
régi sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	telelés	200	250 e	A
gólyatöcs	<i>Himantopus himantopus</i>	szaporodás	0	130 p	B
törpegém	<i>Ixobrychus minutus</i>	szaporodás	40	80 p	B
töviszúró gébics	<i>Lanius collurio</i>	szaporodás	150	250 p	C
kis őrgébics	<i>Lanius minor</i>	szaporodás	150	250 p	B
nagy goda	<i>Limosa limosa</i>	szaporodás	5	20 p	B
nagy goda	<i>Limosa limosa</i>	gyülekezés	2000	15000 e	A
kékbegy	<i>Luscinia svecica</i>	szaporodás	200	600 p	A
kis bukó	<i>Mergus albellus</i>	gyülekezés	50	100 e	B
barna kánya	<i>Milvus migrans</i>	szaporodás	0	2 p	C
nagy póling	<i>Numenius arquata</i>	gyülekezés	200	1000 e	B

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

bakcsó	<i>Nycticorax nycticorax</i>	gyülekezés	1500	1500 e	A
magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
bakcsó	<i>Nycticorax nycticorax</i>	szaporodás	300	700 p	A
túzok	<i>Otis tarda</i>	állandó	100	130 e	B
halászsas	<i>Pandion haliaetus</i>	gyülekezés	2	10 e	C
barkóscinege	<i>Panurus biarmicus</i>	szaporodás	1500	2000 p	B
kis kárókatona	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	gyülekezés	800	1600 e	A
kis kárókatona	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	szaporodás	250	350 p	A
kis kárókatona	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	telelés	2	20 p	C
pajzsos cankó	<i>Philomachus pugnax</i>	gyülekezés	20000	150000 e	A
kanalasgém	<i>Platalea leucorodia</i>	szaporodás	200	400 p	A
kanalasgém	<i>Platalea leucorodia</i>	gyülekezés	0	600 e	A
batla	<i>Plegadis falcinellus</i>	szaporodás	0	20 p	A
aranylile	<i>Pluvialis apricaria</i>	gyülekezés	500	4300 e	A
vörösnakú vöcsök	<i>Podiceps grisegena</i>	szaporodás	0	10 p	B
feketenakú vöcsök	<i>Podiceps nigricollis</i>	szaporodás	0	60 p	B
kis vízicsibe	<i>Porzana parva</i>	szaporodás	20	80 p	B
pettyes vízicsibe	<i>Porzana porzana</i>	szaporodás	50	150 p	B
guvat	<i>Rallus aquaticus</i>	szaporodás	1200	2000 p	B
gulipán	<i>Recurvirostra avosetta</i>	szaporodás	10	50 p	B
függőcinege	<i>Remiz pendulinus</i>	szaporodás	500	800 p	B
partifecske	<i>Riparia riparia</i>	szaporodás	200000	400000 e	B
küszvágó csér	<i>Sterna hirundo</i>	szaporodás	25	50 p	B
karvalyposzáta	<i>Sylvia nisoria</i>	szaporodás	150	250 p	C
kis vöcsök	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	szaporodás	100	400 p	B
régi cankó	<i>Tringa glareola</i>	gyülekezés	5000	10000 e	A
piroslábú cankó	<i>Tringa totanus</i>	szaporodás	100	300 p	A
piroslábú cankó	<i>Tringa totanus</i>	gyülekezés	200	500 e	A

Specifikus célok és végrehajtandó intézkedések (prioritásuk sorrendjében, a főbb intézkedési módokat felsorolva):

- A Hortobágyon, mint Európa legnagyobb összefüggő, szikes mocsarakban és mocsárrétekben gazdag szikes pusztáján élő, a terület jelenlegi klimatikus és állatföldrajzi viszonyaira jellemző, természetvédelmi szempontból kiemelt madárfajok védelme
- A túzok oltalma, amelynek hortobágyi populációja része a Kárpát-medencei állomány gerincét adó tiszántúli metapopulációnak: túzokbarát kultúrák létrehozásával, a kaszálás időbeli szabályozásával és ragadozókontrollal
- A csíkosfejű nádiposzáta drasztikus állománycsökkenésének megfordítását célzó élőhelykezelések megvalósítása, mert a faj hortobágyi állománya egyike a legsérülékenyebb és a kihalás szélére sodródott szatellitpopulációknak: a szikes mocsárrétek vízszintjének szabályozásával, a mocsári szukcesszió stabilizálásával és a kaszálás térbeli és időbeli korlátozásával
- A szikes puszták vizes élőhelyein jellemző, Európa-szerte csökkenő tendenciákat mutató fészkelő és átvonuló partimadár-közösségek állománysűrűségeinek növelése, különös tekintettel a bíbicre, a nagy godóra, a piroslábú cankóra és a sárszalonnára: száraz években mesterséges árasztásokkal és a legeltetés szintjének emelésével
- A száraz, jellemzően juhval legeltetett szikeseken fészkelő ugartyúk állománycsökkenésének megállítása, melynek hortobágyi állománya erősen fogyatkozóban van: a legeltetés szintjének emelésével
- A stabil, de lokalizáltságuk folytán rendkívül sérülékeny vegyes gémtelepek megőrzése, melyekben a kis kárókatonán és a két íbiszfajon kívül a pásztorgém kivételével az összes európai gémfaj fészkel:

- a halastavi és a Tisza-tavon folyó gazdálkodás szabályozásával, a mocsarak vízszintjének és szukcessziós folyamatainak szabályozásával
- A Hortobágyon stabil tendenciákat mutató, de Európa-szerte sérülékeny cigányréce fészkelő és vonulóhelyeinek védelme: vizes élőhelyek vízszabályzásával és vízivad-vadászat térbeli és időbeli korlátozásával
- A Tisza partfalaiban költő fajok állomány nagyságainak megóvása
- A szikes mocsarakban és a Tisza-tavon fészkelő vöcsök-, rétihéja-, vízicsibe- és szerkőfajok állományainak stabilizálása: a vízjárás és a szukcessziós folyamatok szabályzásával, illetve a legeltetés szintjének emelésével
- A kék vércse legnagyobb Kárpát-medencei állományának növelése: mesterséges fészkelőládák kihelyezésével, a legeltetés szintjének emelésével és a kaszálás térbeli és időbeli szabályzásával, a táplálékforrások stabilizálása érdekében
- A Hortobágyon stabil állománnyal jellemezhető kerecsensólyom populációjának megőrzése: mesterséges fészkek alapok kihelyezésével és a legeltetés szintjének emelésével, ami az ürge állomány növekedését segítheti elő.
- A Hortobágyon átvonuló úszóréce-csapatok vonulóhelyeinek védelme: vizes élőhelyek vízszabályzásával és vízivad-vadászat térbeli és időbeli korlátozásával
- A Hortobágyon átvonuló, veszélyeztetett fajokban gazdag vadlúd-tömegek táplálkozó- és éjszakázóhelyeinek védelme: vizes élőhelyek vízszabályzásával, túllegeltetéssel a megfelelő táplálkozóterületek kialakulása érdekében, illetve vízivad-vadászat térbeli és időbeli korlátozásával
- A Hortobágyon emelkedő számban fészkelő és telelő rétisas növekvő állománytendenciájának megőrzése: mesterséges fészkek alapok készítésével, ezek zavartalanságának biztosításával és a téli etetés folyamatos végzésével
- A fehér gólya védelme: elsősorban a településeken az áramszolgáltató cégekkel közösen a fészkelés biztonságának növelésével
- A Hortobágyon átvonuló darvak éjszakázóhelyei zavartalanságának biztosítása: vizes élőhelyek vízszabályzásával és vízivad-vadászat térbeli és időbeli korlátozásával
- A mesterséges halastavakon fészkelő vöcsökfajok és fattyúsertők állományának megőrzése: a halastavi gazdálkodás szabályozásával
- A természetes és mesterséges vizes élőhelyeinek nádasaiban fészkelő barna rétihéja, nyári lúd és egyéb jelölő madárfajok állományainak szinten tartása: a vízszint és a nádvágás szabályozásával

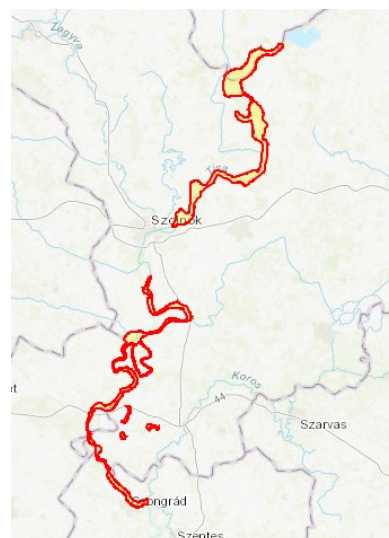
3.2.14. Közép-Tisza madárvédelmi terület

Kódja: HUNH10004

Típusa: A

Helye: Tisza mente Szolnoktól északra és délre

Kiterjedése: 13639 ha



Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

jégmadár	<i>Alcedo atthis</i>	szaporodás	35	50 p	B
tőkés réce	<i>Anas platyrhynchos</i>	állandó	10000	15000 e	C
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	állandó	1	3 p	C
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	gyülekezés	5	15 e	B
vörös gém	<i>Ardea purpurea</i>	szaporodás	15	30 p	B
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	szaporodás	5	15 p	C
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	gyülekezés	30	50 e	C
bölgébika	<i>Botaurus stellaris</i>	állandó	5	10 p	C
fehér gólya	<i>Ciconia ciconia</i>	gyülekezés	10	100 e	C
fehér gólya	<i>Ciconia ciconia</i>	szaporodás	0	5 p	C
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	szaporodás	20	25 p	B
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	gyülekezés	100	300 e	B
haris	<i>Crex crex</i>	szaporodás	5	20 p	C
balkáni fakopáncs	<i>Dendrocopos syriacus</i>	állandó	100	200 p	C
fekete harkály	<i>Dryocopus martius</i>	állandó	50	60 p	C
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	állandó	200	200 p	B
örvös légykapó	<i>Ficedula albicollis</i>	szaporodás	30	50 p	C
régi sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	szaporodás	12	18 p	B
régi sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	telelés	25	50 e	B
törpegém	<i>Ixobrychus minutus</i>	szaporodás	15	30 p	C
töviszúró gébics	<i>Lanius collurio</i>	szaporodás	100	200 p	C
barna kánya	<i>Milvus migrans</i>	szaporodás	7	18 p	B
bakcsó	<i>Nycticorax nycticorax</i>	gyülekezés	50	100 e	C
halászsas	<i>Pandion haliaetus</i>	gyülekezés	2	5 e	C
pajzsos cankó	<i>Philomachus pugnax</i>	gyülekezés	900	7000 e	C
partifecske	<i>Riparia riparia</i>	szaporodás	10	800 p	C
karvalyposzáta	<i>Sylvia nisoria</i>	szaporodás	10	20	D

Specifikus célok és végrehajtandó intézkedések (prioritásuk sorrendjében, a főbb intézkedési módokat felsorolva):

- A fahasználatoknál általános elvárás, hogy költési időszakban március 15 – augusztus 1 között semmilyen fahasználat nem folyhat a zavartalan fészkelés és fiókanevelés érdekében.
- A Közép-Tisza különleges madárvédelmi terület jelenlegi klimatikus és állatföldrajzi viszonyaira jellemző, természetvédelmi szempontból kiemelt madárfajok védelme.
- A Közép-Tiszán emelkedő számban fészkelő és telelő rétisas állomány növekvő tendenciájának megőrzése az idős, őshonos állományú erdők megőrzésével, illetve azok természetes megújulásának elősegítésével, valamint a költés zavartalanságának biztosításával.
- A fekete gólya fészkelő- és vonuló állományának megőrzése az idős, őshonos állományú erdők fenntartásával, illetve azok természetes megújulásának elősegítésével, a fészkelőhelyek zavartalanságának biztosításával, továbbá a táplálkozási lehetőségek javításával, a kubikok, holtágak és más vizes élőhelyek vízmegtartó képességének javításával.
- A fekete harkály és balkáni fakopáncs költőállományának oltalma: a természetközeli állapotú erdőállományok fenntartásával és azok természetes megújulásának elősegítésével, valamint a jelenleg kiterjedt ipari faültetvények őshonos állományokra történő fokozatos cseréjével, a holtfa megfelelően magas arányának megtartásával.
- A Tisza szakadó partfalaiban fészkelő madárfajok állományának általános védelme, különös tekintettel a jégmadárra és a parti fecskére. Az árvízvédelmi szempontból indifferens folyószakaszokon a természetes mederalakulatok előtérbe helyezése a biztosított partokkal szemben.
- A barna kánya állományának oltalma a folyó parti galéria erdők őshonos szerkezetű faállományának védelmével.

- A tövisszűrő gébics és karvalyposzáta védelme a hullámtéri erdők cserjés szegélyeinek és tisztásainak védelmével, valamint őshonos fajokból álló cserjések, bokorfüzesek fenntartásával és fejlesztésével, a nem őshonos fásszárúak folyamatos visszaszorításával.
- A hullámtéri kaszálórétek és legelők hosszú távú megőrzése a haris állomány védelmében, a kaszálások időbeli- és térbeli korlátozásával, a legeltetés szabályozásával, az élőhelyek becserjésedésének a megakadályozásával.
- A stabil, de lokalizáltságuk folytán rendkívül sérülékeny gémtelepek oltalma és a költőtelepeknek otthont adó erdőállományok védelme, valamint hosszú távú megőrzése.
- A Tiszazugi szikes tavakon és a Cibakházi-Holt-Tiszán fészkelő Európa-szerte sérülékeny cigányréce állományának védelme a vizes élőhelyek vízmegtartó képességének javításával és vízivad-vadászat térbeli és időbeli korlátozásával.
- A Közép-Tiszán átvonuló- és telelő úszóréce-csapatok vonuló- és gyülekezőhelyeinek védelme a vízivad-vadászat tilalmának fenntartásával.
- A fehér gólya védelme elsősorban a településeken az áramszolgáltató cégekkel együttműködve biztonsági berendezések felszerelésével és fészektartók kihelyezésével, valamint a táplálkozóhelyek védelmével.
- A szikes tavak nádasában fészkelő gémfélék, barna rétihéja, nyári lúd és egyéb jelölő madárfajok állományainak szinten tartása: a vízszint és a nádvágás szabályozásával.

3.2.15. Tiszaalpár-Bokrosi madárvédelmi terület

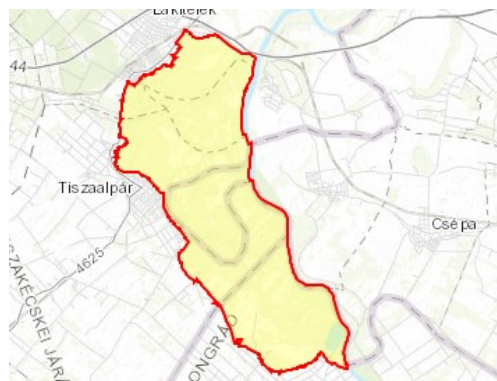
Kódja: HUKN10004

Típusa: A

Helye: Tiszaalpár környezete

Kiterjedése: 5027 ha

Jelölő fajai:



magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
jégmadár	<i>Alcedo atthis</i>	szaporodás	5	8 p	C
nyári lúd	<i>Anser anser</i>	szaporodás	30	50 p	C
nyári lúd	<i>Anser anser</i>	gyülekezés	250	300 e	C
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	gyülekezés	2	5 e	C
vörös gém	<i>Ardea purpurea</i>	szaporodás	5	10 p	C
üstökös gém	<i>Ardeola ralloides</i>	szaporodás	10	15 p	B
barátréce	<i>Aythya ferina</i>	gyülekezés	20	30 e	C
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	szaporodás	5	10 p	C
bölgmbika	<i>Botaurus stellaris</i>	szaporodás	1	3 p	C
fattyúszerkő	<i>Chlidonias hybridus</i>	szaporodás	20	65 p	C
fehér gólya	<i>Ciconia ciconia</i>	szaporodás	0	1 p	D
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	gyülekezés	50	100 e	B
barna rétihéja	<i>Circus aeruginosus</i>	szaporodás	3	5 p	C
kékes rétihéja	<i>Circus cyaneus</i>	telelés	5	10 e	C
európai szalakóta	<i>Coracias garrulus</i>	szaporodás	1	2 p	C
haris	<i>Crex crex</i>	gyülekezés	0	10 e	C
közép fakopáncs	<i>Dendrocopos medius</i>	állandó	3	6 p	D
balkáni fakopáncs	<i>Dendrocopos syriacus</i>	állandó	0	1 p	D
fekete harkály	<i>Dryocopus martius</i>	szaporodás	5	10 p	D

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	szaporodás	15	30 p	C
kis kócsag	<i>Egretta garzetta</i>	szaporodás	20	40 p	B
kerecsensólyom	<i>Falco cherrug</i>	gyülekezés	1	2 e	C
örvös légykapó	<i>Ficedula albicollis</i>	szaporodás	0	2 p	C
réti sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	szaporodás	2	3 p	C
gólyatöcs	<i>Himantopus himantopus</i>	szaporodás	0	10 p	C
törpegém	<i>Ixobrychus minutus</i>	szaporodás	8	10 p	C
töviszúró gébics	<i>Lanius collurio</i>	szaporodás	30	40 p	C
kis őrgébics	<i>Lanius minor</i>	szaporodás	3	5 p	C
barna kánya	<i>Milvus migrans</i>	gyülekezés	1	2 e	D
bakcsó	<i>Nycticorax nycticorax</i>	szaporodás	20	25 p	B
halászsas	<i>Pandion haliaetus</i>	gyülekezés	3	5 e	C
kis kárókatona	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	gyülekezés	500	800 e	B
kis kárókatona	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	szaporodás	30	300 p	B
hamvas küllő	<i>Picus canus</i>	állandó	0	1 p	D
kanalasgém	<i>Platalea leucorodia</i>	szaporodás	2	70 p	C
vörösnakú vöcsök	<i>Podiceps grisegena</i>	szaporodás	1	2 p	C
feketenyakú vöcsök	<i>Podiceps nigricollis</i>	szaporodás	5	10 p	C
kis vízicsibe	<i>Porzana parva</i>	szaporodás	3	5 p	C
magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
pettyes vízicsibe	<i>Porzana porzana</i>	szaporodás	5	10 p	C
guvat	<i>Rallus aquaticus</i>	szaporodás	2	5 p	C
függőcinege	<i>Remiz pendulinus</i>	állandó	5	10 p	D
küszvágó csér	<i>Sterna hirundo</i>	szaporodás	3	5 p	C
karvalyposzáta	<i>Sylvia nisoria</i>	szaporodás	3	5 p	C
kis vöcsök	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	szaporodás	10	15 p	C
piroslábú cankó	<i>Tringa totanus</i>	szaporodás	2	3 p	D

Részletes célkitűzések:

- A jelölő élőhelyek kiterjedése ne csökkenjen, kivéve, ha ez a változás másik, az eltűnő élőhelyrészhez hasonló természetességű jelölő élőhely kiterjedésének növekedése miatt következik be.
- A jelölő élőhelyek minőségét fenntartani, lehetőség szerint fejleszteni szükséges.
- A jelölő élőhelyek természetessége ne csökkenjen, kivéve, ha ez közvetlenül elháríthatatlan külső ok (például időjárási szélsőség, fogyasztószervezet gradációja), vagy erdei élőhely esetén a faállomány engedélyezett véghasználata, illetve a felújítás érdekében szükségszerűen végzett talajmunka miatt következik be.
- Erdei élőhelyek megővendő természetes tulajdonságai közé tartozik egyebek között a heterogén tér- és korszerkezet, a legyengült egészségű fák jelenléte, az álló és fekvő holtfák jelenléte, a fajgazdag cserje- és gyepszint.
- A mezőgazdasági művelés során a hullámtéri szántóföldek földhasználatának meghatározása, az extenzív művelés előtérbe helyezése kiemelt célként határozható meg.
- A mezőgazdasági művelés fenntartása (gyepek és szántóföldek) a nyílt területek által biztosított élőhely-mozaikok fenntartása érdekében.
- Szántóföldi és gyeptárolkodási tevékenység fenntartása és fejlesztése az inváziós növények (pl. gyalogakác) terjedésének visszaszorítása érdekében.
- Gyeptárolkodás során a kaszálás mellett a szarvasmarhával történő legeltetést is előtérbe kell helyezni.
- Erdőgazdálkodás során elsődleges szempont, hogy a tájidegen fajok elegyaránya ne növekedjen a jelölő erdei élőhelyek állományaiban, illetve azok arányának csökkentését kell elősegíteni.

- A fokozottan védett és telepesen fészkelő madárfajok költőhelyének védelmét biztosítani kell megfelelő méretű és minőségű védőzóna kialakításával, illetve a fészkeket tartó faállományok megővésével, szükség esetén pótlásával.
- Költési időben, ami a párvalasztás időszakát is magába foglalja, a fészkelőhelyek körül hatósági korlátozással¹⁸ kialakított védőövezetben erdészeti tevékenységek nem végezhetők.
- A halászati és horgászati tevékenység során figyelemmel kell lenni a területen fészkelő, vonuló és telelő madárállományokra.
- A kiemelt táplálkozó területeken a madarak zavarásával járó tevékenység (pl. riasztás) nem folytatható.
- Az emberi jelenlét által okozott zavarás és veszélyeztetés elkerülése érdekében a turisztikai, vadgazdálkodási és vadászati tevékenységeket és azoknak a terület madárállományára gyakorolt hatásait folyamatosan monitorozni szükséges.
- Kiemelt célként fogalmazható meg a veszélyeztető tényezők mérséklése, így a hullámtéri szántóföldek földhasználati problémáinak megoldása (művelés megváltoztatására van szükség), nem megfelelő erdőgazdálkodás megszüntetése, a gyalogakác terjedésének megakadályozása, kiemelten a réteken, de felhagyott szántóföldi környezetben is, a madarak zavarásának elkerülése, illetve a különféle vízgazdálkodási problémák kiküszöbölése.
- A Tisza áradásai során megfelelő élőhelyek alakulnak ki a vízimadarak számára, de a művelés elmaradása a gyepek degradációját okozza, így fenntartó gazdálkodás feltételeit biztosítani kell.

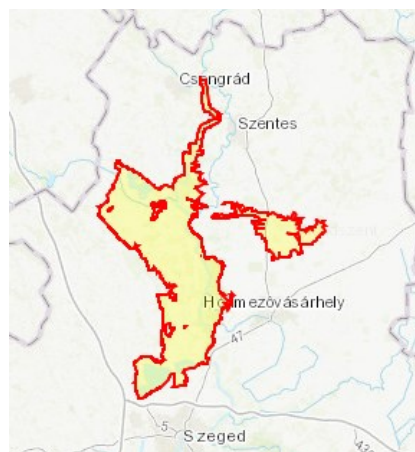
3.2.16. Alsó-Tisza madárvédelmi terület

Kódja: HUKN10007

Típusa: A

Helye: Csongrádtól délre

Kiterjedése: 36293 ha



Jelölő élőhely:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
fülemülesitke	<i>Acrocephalus melanopogon</i>	szaporodás	20	30 p	C
jégmadár	<i>Alcedo atthis</i>	szaporodás	40	50 p	B
kanalas réce	<i>Anas clypeata</i>	gyülekezés	1100	1500 e	B
csörgő réce	<i>Anas crecca</i>	gyülekezés	1000	1500 e	B
tőkés réce	<i>Anas platyrhynchos</i>	gyülekezés	3500	3500 e	C
bőjtű réce	<i>Anas querquedula</i>	gyülekezés	250	300 e	B
kendermagos réce	<i>Anas strepera</i>	gyülekezés	200	250 e	C
nagy lilik	<i>Anser albifrons</i>	gyülekezés	8000	12000 e	B
nyári lúd	<i>Anser anser</i>	gyülekezés	1000	1200 e	B
nyári lúd	<i>Anser anser</i>	szaporodás	50	50 p	C
kis lilik	<i>Anser erythropus</i>	gyülekezés	1	18 e	B
parlagi pityer	<i>Anthus campestris</i>	szaporodás	0	10 p	C
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	gyülekezés	5	10 e	C

¹⁸ Az EU hivatalos honlapján (<https://natura2000.eea.europa.eu/>) szereplő célkitűzések módosítására az AM észrevételek alapján került sor.

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	állandó	2	2 p	C
vörös gém	<i>Ardea purpurea</i>	szaporodás	160	180 p	A
üstökös gém	<i>Ardeola ralloides</i>	szaporodás	170	180 p	A
réti fülesbagoly	<i>Asio flammeus</i>	szaporodás	2	6 p	C
barátréce	<i>Aythya ferina</i>	gyülekezés	2400	2700 e	A
barátréce	<i>Aythya ferina</i>	szaporodás	15	20 p	B
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	szaporodás	50	60 p	B
bölömbika	<i>Botaurus stellaris</i>	szaporodás	20	30 p	B
vörösnnyakú lúd	<i>Branta ruficollis</i>	gyülekezés	10	25 e	B
magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezen- tativitás
			min	max	
lappantyú	<i>Caprimulgus europaeus</i>	szaporodás	10	15 p	C
széki lile	<i>Charadrius alexandrinus</i>	szaporodás	0	1 p	B
fattyúszerkő	<i>Chlidonias hybridus</i>	szaporodás	0	100 p	B
fehér gólya	<i>Ciconia ciconia</i>	szaporodás	40	70 p	B
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	szaporodás	3	5 p	C
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	gyülekezés	50	100 e	B
barna rétihéja	<i>Circus aeruginosus</i>	szaporodás	35	40 p	C
kékes rétihéja	<i>Circus cyaneus</i>	telelés	160	180 e	B
hamvas rétihéja	<i>Circus pygargus</i>	gyülekezés	8	10 e	B
európai szalakóta	<i>Coracias garrulus</i>	szaporodás	20	30 p	B
haris	<i>Crex crex</i>	gyülekezés	0	25 e	B
közép fakopáncs	<i>Dendrocopos medius</i>	állandó	0	5 p	C
balkáni fakopáncs	<i>Dendrocopos syriacus</i>	állandó	15	20 p	C
fekete harkály	<i>Dryocopus martius</i>	szaporodás	15	25 p	C
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	gyülekezés	700	800 e	A
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	szaporodás	630	690 p	A
kis kócsag	<i>Egretta garzetta</i>	gyülekezés	400	500 e	A
kis kócsag	<i>Egretta garzetta</i>	szaporodás	200	240 p	A
kerecsensólyom	<i>Falco cherrug</i>	szaporodás	2	4 p	C
vándorsólyom	<i>Falco peregrinus</i>	gyülekezés	2	3 e	C
kék vércse	<i>Falco vespertinus</i>	szaporodás	20	30 p	C
örvös légykapó	<i>Ficedula albicollis</i>	szaporodás	10	20 p	C
daru	<i>Grus grus</i>	gyülekezés	22000	22000 e	A
réti sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	telelés	15	20 e	B
réti sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	állandó	3	5 p	C
gólyatöcs	<i>Himantopus himantopus</i>	szaporodás	10	45 p	B
törpegém	<i>Ixobrychus minutus</i>	szaporodás	50	70 p	C
töviszúró gébics	<i>Lanius collurio</i>	szaporodás	50	60 p	C
kis őrgébics	<i>Lanius minor</i>	szaporodás	50	60 p	C
szerecsensirály	<i>Larus melanocephalus</i>	szaporodás	250	300 p	A
nagy goda	<i>Limosa limosa</i>	szaporodás	15	15 p	B
nagy goda	<i>Limosa limosa</i>	gyülekezés	50	100 e	C
kékbegy	<i>Luscinia svecica</i>	szaporodás	30	35p	B
kis bukó	<i>Mergus albellus</i>	telelés	200	250 e	A
barna kánya	<i>Milvus migrans</i>	szaporodás	5	10 p	B
nagy póling	<i>Numenius arquata</i>	gyülekezés	500	600 e	B
nagy póling	<i>Numenius arquata</i>	szaporodás	2	4 p	C
bakcsó	<i>Nycticorax nycticorax</i>	szaporodás	400	400 p	A
füleskuvik	<i>Otus scops</i>	szaporodás	0	5 p	C
halászsas	<i>Pandion haliaetus</i>	gyülekezés	8	10 e	C
barkóscinege	<i>Panurus biarmicus</i>	szaporodás	40	50 p	C
kis kárókatona	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	szaporodás	20	20 p	B
kis kárókatona	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	szaporodás	1000	1200 e	A
pajzsos cankó	<i>Philomachus pugnax</i>	gyülekezés	5000	6000 e	B

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

kanalasgém	<i>Platalea leucorodia</i>	szaporodás	120	210 p	A
batla	<i>Plegadis falcinellus</i>	szaporodás	0	6 p	A
aranylile	<i>Pluvialis apricaria</i>	gyülekezés	10	100 e	C
feketenyakú vöcsök	<i>Podiceps nigricollis</i>	szaporodás	20	50 p	B
kis vízcicsibe	<i>Porzana parva</i>	szaporodás	50	60 p	B
magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
pettyes vízcicsibe	<i>Porzana porzana</i>	szaporodás	10	30 p	B
guvat	<i>Rallus aquaticus</i>	gyülekezés			C
guvat	<i>Rallus aquaticus</i>	szaporodás	80	100 p	C
gulipán	<i>Recurvirostra avosetta</i>	szaporodás	50	200 p	A
függőcinege	<i>Remiz pendulinus</i>	szaporodás	40	50 p	C
partifecske	<i>Riparia riparia</i>	szaporodás	500	600 p	C
partifecske	<i>Riparia riparia</i>	gyülekezés			C
küszvágó csér	<i>Sterna hirundo</i>	szaporodás	50	200 p	A
karvalyposzáta	<i>Sylvia nisoria</i>	szaporodás	10	15 p	C
kis vöcsök	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	gyülekezés	200	300 e	C
kis vöcsök	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	szaporodás	40	50 p	C
réti cankó	<i>Tringa glareola</i>	gyülekezés	300	400 e	B
piroslábú cankó	<i>Tringa totanus</i>	gyülekezés	400	500 e	A
piroslábú cankó	<i>Tringa totanus</i>	szaporodás	30	50 p	B

Részletes célkitűzések:

- A jelölő élőhelyek kiterjedése és konnektivitása ne csökkenjen. Ennek érdekében a jelölő pusztai élőhelyek és fajok állományainak térbeli kapcsolatait rontó, természetvédelmi célt nem szolgáló erdőtelepítések nem végezhetők.
- A jelölő élőhelyek természetessége sehol ne csökkenjen, kivéve, ha ez közvetlenül elháríthatatlan külső ok (például időjárási szélsőség, fogyasztószervezet gradációja) miatt következik be.
- Természetvédelmi célból, másik jelölő élőhely vagy faj érdekében is csökkenthető a jelölő élőhely természetessége (például jelölő madárfaj számára kedvező körülményeket teremtő túllelegeltetéssel), ha az így bekövetkező értékcsökkenésnél nagyobb az egyidejűleg előidézett, Natura 2000 kijelölés céljait szolgáló természeti értéknövekedés.
- A jellemző földhasználati formák közül ki kell emelni a mezőgazdasági művelést, ami a nyílt pusztai élőhelyek minőségét alapvetően meghatározza.
- Mezőgazdasági művelés során az extenzív hasznosítási formákat kell előtérbe helyezni, ugyanakkor a vonuló és telelő madárállományok (Anseriformes, Gruiformes) táplálékul szolgáló szemestakarmányokhoz (elsősorban kukorica) való hozzáférést biztosítani kell.
- Az aratás utáni tarlók meghagyása a téli időszakban, illetve a természetvédelmi kezelő madárvédelmi célú takarmánytermesztése a jelenlegi agrártámogatási rendszer mellett is alkalmas a téli táplálék biztosítására, ám a hosszú távon is megnyugtató megoldást a régióban egy kiemelt támogatási rendszer (pl. MTÉT) bevezetése jelentené.
- A gyepterületek hasznosítása során a külterjes legeltetésre alapuló állattartás fejlesztése, valamint a gyepterületek arányának növelése kiemelten támogatandó cél.
- A felszíni vizek megőrzésével a gyepek állapotának javítása, illetve a vizes élőhelyek arányának növelése szükséges, ugyanakkor az alulkezelt területek arányát csökkenteni kell.
- Törekedni kell a gyepek, szántók, illetve vizes élőhelyek (pusztai mocsarak) alkotta élőhely-mozaikok fenntartására, a jelölő madárállományok életfeltételeihez igazodó extenzív hasznosítás megvalósítására.

- Nádgazdálkodás során az aratott területek arányát növelni nem szükséges, az aratatlan foltokat több évig érintetlenül kell hagyni, hogy megfelelő „kotu-réteg” alakulhasson ki, elősegítve ezzel a fülemülesítke és egyéb nádi jelölő madárfajok költését.
- A gémtelpek körül kialakított védőövezetben nádgazdálkodási tevékenység nem folytatható.
- A halastavi környezetben végzett halgazdálkodás és a jelölő madárállományok védelme (különösen a költési időszakot) együttesen kell megvalósuljon a gazdasági szempontok szem előtt tartása mellett, így kerülendő a vízszint nagymértékű ingadozása, a víz minőségének romlása, illetve a madarak általános zavarása. Ennek érdekében a vízjogi üzemelési engedélyek rendszeres felülvizsgálata és a madárállományok rendszeres monitorozása szükséges.
- Erdőgazdálkodás során elsődleges szempont, hogy a tájidegen fajok elegyaránya ne növekedjen a jelölő erdei élőhelyek állományaiban, illetve azok arányának csökkentését kell elősegíteni.
- A fokozottan védett és telepesen fészkelő madárfajok költőhelyének védelmét biztosítani kell megfelelő méretű és minőségű védőzóna kialakításával, illetve a fészkeket tartó faállományok megővásával.
- Költési időben, ami a párválasztás időszakát is magába foglalja, a fészkelőhelyek körül hatósági korlátozással¹⁹ kialakított védőövezetben erdészeti és vadgazdálkodási tevékenységek nem végezhetők.
- Kiemelt célként fogalmazható meg a veszélyeztető tényezők mérséklése, így az alullegetetés elkerülése, a nagyarányú és természetvédelmi szempontból kifogásolható erdőirtás mellőzése, az intenzív halgazdálkodás és halászat visszaszorítása az extenzív halastavi és folyami hasznosítás javára.
- Kerülni kell azon infrastrukturális fejlesztések (pl. műutak, légvezetékek) megvalósítását, amik a jelölő madárfajok állományaira potenciális veszélyt jelentenek, illetve élőhelyük beszűkülését, fragmentálódását eredményezi.
- A madárállományok költő-, vonuló- és pihenőhelyeinek zavarása és veszélyeztetése kerülendő.¹⁹
- Az élőhelyek általános védelme érdekében a mezőgazdasági művelés felhagyása, illetve a növényzet égetésének hatására bekövetkező ideiglenes vagy végleges területvesztés a jelölő madárállományokra negatívan hatnak, így ezek elkerülése kiemelt célként kezelendő.

¹⁹ Az EU hivatalos honlapján (<https://natura2000.eea.europa.eu/>) szereplő célkitűzések módosítására az AM észrevételek alapján került sor.

3.3. Dráva mente

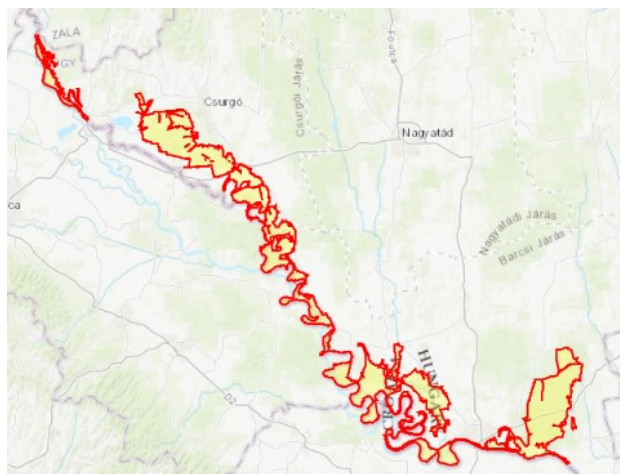
3.3.1. Nyugat Dráva madárvédelmi terület

Kódja: HUDD10002

Típus: A

Helye: délnyugati országhatár mente

Kiterjedése: 15237 ha



Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
billegetőcankó	<i>Actitis hypoleucos</i>	szaporodás	30	40 p	B
jégmadár	<i>Alcedo atthis</i>	állandó	30	40 p	B
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	gyülekezés	1	2 e	D
vörös gém	<i>Ardea purpurea</i>	szaporodás	25	30 p	B
réti fülesbagoly	<i>Asio flammeus</i>	gyülekezés	1	5 e	C
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	szaporodás	20	25 p	B
lappantyú	<i>Caprimulgus europaeus</i>	szaporodás	20	30 p	C
fattyúszerkő	<i>Chlidonias hybridus</i>	gyülekezés	10	20 e	C
kormos szerkő	<i>Chlidonias niger</i>	gyülekezés	10	20 e	C
fehér gólya	<i>Ciconia ciconia</i>	szaporodás	50	55 p	C
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	szaporodás	8	10 p	B
barna rétihéja	<i>Circus aeruginosus</i>	szaporodás	6	8 p	C
kékes rétihéja	<i>Circus cyaneus</i>	telelés	10	20 e	D
hamvas rétihéja	<i>Circus pygargus</i>	gyülekezés	5	10 e	C
haris	<i>Crex crex</i>	szaporodás	6	10 p	C
közép fakopáncs	<i>Dendrocopos medius</i>	állandó	40	50 p	C
fekete harkály	<i>Dryocopus martius</i>	állandó	35	40 p	C
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	telelés	60	80 e	C
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	gyülekezés	60	80 e	C
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	szaporodás	5	10 p	C
kis kócsag	<i>Egretta garzetta</i>	gyülekezés	5	20 e	C
örvös légykapó	<i>Ficedula albicollis</i>	szaporodás	200	250 p	C
daru	<i>Grus grus</i>	gyülekezés	40	80 e	D
rétisas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	állandó	9	10 p	B
törpegém	<i>Ixobrychus minutus</i>	szaporodás	18	22 p	C
tövisszúró gébics	<i>Lanius collurio</i>	szaporodás	80	90 p	C
erdei pacsrta	<i>Lullula arborea</i>	szaporodás	5	15 p	C
kis bukó	<i>Mergus albellus</i>	gyülekezés	1	10 e	D
barna kánya	<i>Milvus migrans</i>	szaporodás	2	4 p	B
bakcsó	<i>Nycticorax nycticorax</i>	szaporodás	25	30 p	C
halászsas	<i>Pandion haliaetus</i>	gyülekezés	3	4 e	C
darázsölyv	<i>Pernis apivorus</i>	szaporodás	7	8 p	C
kis kárókatona	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	gyülekezés	15	25 e	C
pajzsoscankó	<i>Philomachus pugnax</i>	gyülekezés	120	120 e	D
magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

hamvas küllő	<i>Picus canus</i>	állandó	8	10 p	C
kis vízicsibe	<i>Porzana parva</i>	szaporodás	12	15 p	C
guvat	<i>Rallus aquaticus</i>	szaporodás			C
guvat	<i>Rallus aquaticus</i>	telelés			C
függőcinege	<i>Remiz pendulinus</i>	szaporodás			C
partifecske	<i>Riparia riparia</i>	szaporodás	1000	2000 p	C
kis csér	<i>Sterna albifrons</i>	szaporodás	5	10 p	A
küszvágó csér	<i>Sterna hirundo</i>	szaporodás	60	80 p	B
karvalyposzáta	<i>Sylvia nisoria</i>	szaporodás	18	22 p	D
réti cankó	<i>Tringa glareola</i>	gyülekezés	50	80 e	C

Fő célkitűzések:

- A vizes, illetve vízi élőhelyek megfelelő, a természetes folyamatokhoz hasonló vízellátásának és vízjárásának biztosítása.
- Az értékes és egyedülálló Dráva-menti élőhelyek (kemény és puhafás ligeterdők, mocsárrétek, vizes és vízi élőhelyek) megőrzése, valamint az ott élő, védett vagy ritka madárfajok életfeltételeinek biztosítása, állományuk és populációik életképességének növelése.
- Az erdei élőhelyeken a termőhelyi viszonyoknak megfelelő, természetközeli, a honos társulásoknak megfelelő fafajösszetételű, őshonos fafajokból álló, többkorú, a társulásra jellemző aljnövényzetű erdő kialakulásának elősegítése. Idős faegyedek, állományok kímélete. Megfelelő mennyiségű fekvő és lábon álló holt faanyag biztosítása.
- A jelenlegi gyepterületek gyepeként való fenntartása. A fás legelők megőrzése újbóli hasznosítással, és a szukcessziós folyamatok késleltetésével, visszafordításával.

További célok és célkitűzések:

- A Dráva holtágainak és mellékágainak megőrzése.
- Szakadópartok megőrzése, állapotuk javítása.
- Kavicsátonyok megóvása.
- A természeti értékek felmérése, nyilvántartása, a populációkban, élőhelyekben létrejövő változások nyomon követése, monitorozása és értékelése a jövőbeli kezelési és területhasználati módok minél helyesebb meghatározásához, kiemelt figyelemmel a terület jelölő és egyéb közösségi jelentőségű fajaira és élőhelyeire.
- A természetvédelmi beavatkozások céljainak és eredményeinek társadalmi bemutatása, elfogadtatása, a természeti és táji értékek széleskörű megismertetése, az ökoturisztikai lehetőségek bővítése, a környezettudatos gondolkodás és a természetvédelmi szemlélet kialakítása, fejlesztése.
- A nem természetvédelmi célú beruházások visszaszorítása a nemzeti park területén, a természetvédelmi kezelési tervben foglalt korlátozásoknak megfelelően.
- Hosszútávon a nemzeti park területén lévő szántóterületek természetközeli, a termőhelyi adottságoknak megfelelően gyeppé vagy erdő művelési ágú élőhelyekké átalakítása.
- A terület jelölő erdőállományaiban a közösségi jelentőségű és az élőhelyre jellemző fajok megőrzése érdekében a fajok ökológiai igényeihez igazodó szerkezeti jellemzők fenntartása, illetve kialakítása, a fokozottan védett fészkelő madárfajok esetében (*Haliaeetus albicilla*, *Ciconia nigra*, *Milvus migrans*) pufferezóna kijelölése.

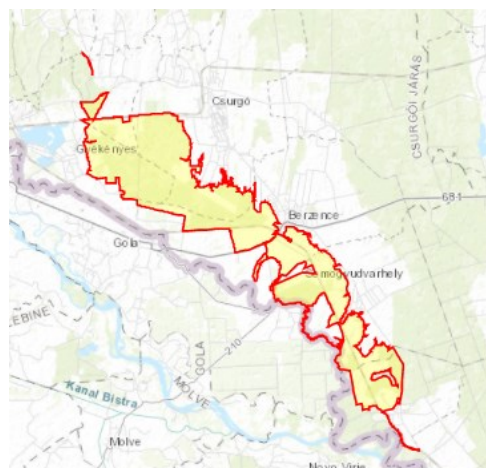
3.3.2. Nyugat Dráva sík természetmegőrzési terület

Kódja: HUDD20062

Típus: B

Helye: délnyugati országhatár mente

Kiterjedése: 5178 ha



Jelölő élőhelyei:

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
3260	Alföldektől a hegyvidékekig előforduló vízfolyások <i>Ranunculus fluitantis</i> és <i>Callitriche-Batrachion</i> növényzettel	51,78	B
6430	Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai	51,78	C
6440	<i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei	880,31	B
6510	sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	155,35	C
91E0	enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	1035,66	B

91F0	keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>)	2330,23	B
------	---	---------	---

Jelölő fajok:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
vöröshasú unka	<i>Bombina bombina</i>	állandó			C
mocsári teknős	<i>Emys orbicularis</i>	állandó			C
piros kígyószisz	<i>Hypodryas maturna</i>	állandó			D
nagy szarvasbogár	<i>Lucanus cervus</i>	állandó			C
közönséges vidra	<i>Lutra lutra</i>	állandó			C
nagy tűzlepke	<i>Lycaena dispar</i>	állandó			D
vérű-hangyaboglárka	<i>Maculinea teleius</i>	állandó			C

Fő célkitűzések:

- Erdők természetességének javítása, folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódok²⁰ minél nagyobb területen történő bevezetése.
- Őshonos fafajok egyedeiből lábon álló és fekvő holt faanyag jelenlétének folyamatos biztosítása.
- Erdőrészlet szinten a termőhelynek megfelelő, elegyes, lehetőleg változatos korú, többszintű faállományt eredményező gazdálkodás bevezetése.

²⁰ Az EU hivatalos honlapján (<https://natura2000.eea.europa.eu/>) szereplő célkitűzések módosítására az AM észrevételek alapján került sor.

- Az idős, természetközeli, mélyebb fekvésű területeken elhelyezkedő erdőkben az erdőgazdálkodási tevékenységek minimumra csökkentése.
- A mély fekvésű, vizes, tözeges erdőterületen a talaj bolygatásával járó tevékenységek kerülése.
- Mesterséges medrű vízfolyások természetességének javítása, ahol erre lehetőség van ott a régi meanderek, mederszakaszok revitalizációjával.
- A közösségi jelentőségű gyepek élőhelytípusok fenntartása legeltetéssel és kaszálással.
- A *Maculinea teleius* védelme érdekében a vérfüves gyepek kiemelt védelme a cserjésedés és kiszáradás megakadályozásával.
- Inváziós növények állományainak visszaszorítása (pl. zöld juhar, gyalogakác, aranyvessző, bíbor nebáncsvirág).

További célok és célkitűzések:

- Szántóterületek visszaalakítása a termőhelynek megfelelő természetközeli élőhelyekké, elsősorban gyepekké.
- A közösségi jelentőségű erdei élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása/helyreállítása a közösségi jelentőségű és az élőhelyre jellemző, védett növényfajok (kockás kotuliliom - *Fritillaria meleagris*, nyári tőzike - *Leucojum aestivum*) megőrzésével.
- A közösségi jelentőségű fészkelő madárfajok (*Haliaeetus albicilla*, *Ciconia nigra*) fészke körül pufferzóna kijelölése.
- Vízgazdálkodás helyzetének javítása elsősorban a lecsapoló árkokon történő vízvisszatartás útján.
- A Dombó-csatornából történő vízutánpótlás lehetőségének vizsgálata, és az eredmények függvényében intézkedési javaslat kidolgozása.

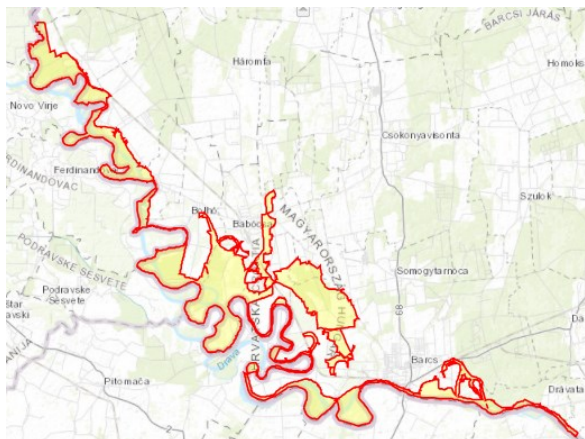
3.3.3. Közép-Dráva természetmegőrzési terület

Kódja: HUDD20056

Típus:

Helye: délnyugati országhatár mente

Kiterjedése: 6275 ha



Jelölő élőhelyei:

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
3130	oligo-mezotróf állóvizek Littorelletea uniflorae és/vagy Isoetes-Nanojuncetea vegetációval	0,63	B
3150	természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel	376,5	B
3260	Alföldektől a hegyvidékekig előforduló vízfolyások Ranunculion fluitantis és Callitriche-Batrachion növényzettel	62,75	B
3270	iszapos partú folyók részben Chenopodium rubri, és részben Bidention növényzettel	62,75	B
6430	síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai	62,75	B
6440	Cnidion dubii folyóvízgyeinek mocsárrétjei	376,5	C
91E0	enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	941,24	B
91F0	keményfás ligeterdők nagy folyók mentén Quercus robur, Ulmus laevis és Ulmus minor, Fraxinus excelsior vagy Fraxinus angustifolia fajokkal (Ulmion minoris)	3137,47	B

Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
balin	<i>Aspius aspius</i>	állandó			C
vágó csík	<i>Cobitis taenia</i>	állandó			C
botos köllő	<i>Cottus gobio</i>	állandó			C
ingola	<i>Eudontomyzon spp.</i>	állandó			C
halványfoltú küllő	<i>Gobio albipinnatus</i>	állandó			C
széles durbincs	<i>Gymnocephalus baloni</i>	állandó			C
selymes durbincs	<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	állandó			C
díszes tarkalepke	<i>Hypodryas maturna</i>	állandó			C
közönséges vidra	<i>Lutra lutra</i>	állandó			C
nagy tűzlepke	<i>Lycaena dispar</i>	állandó			D
zanótboglárka	<i>Maculinea nausithous</i>	állandó			D
vérfű-hangyaboglárka	<i>Maculinea teleius</i>	állandó			C
réti csík	<i>Misgurnus fossilis</i>	állandó			C
garda	<i>Pelecus cultratus</i>	állandó			C
szivárványos ökle	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	állandó			C
leánykancér	<i>Rutilus pigus</i>	állandó			C
törpecsík	<i>Sabanejewia aurata</i>	állandó			C
tompa folyamkagyló	<i>Unio crassus</i>	állandó			C
német bucó	<i>Zingel streber</i>	állandó			C

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
magyar bucó	<i>Zingel zingel</i>	állandó			C

Fő célkitűzések:

- Megfelelő vízgazdálkodás biztosítása, vízszíntingadozás kiküszöbölése, a vízi szervezetek szaporodási és életfeltételeinek stabil biztosítása érdekében. Lehetőség szerint a Dráva elzárt vagy elzárdott mellékainak megnyitása a természetes vízháztartási viszonyok helyreállítása céljából.
- A nyílt kavicsátonyok fenntartása, zavartalanságuk biztosítása a hozzájuk kötődő fajok (kűszvágó csér - *Sterna hirundo*, kis csér - *Sternula albifrons*) populációinak megőrzése érdekében.
- Az erdőgazdálkodási gyakorlatban természetközeli módszerek meghonosítása és általánossá tétele. A fűzligetek és bokorfüzesek (91E0) fokozott kímélete.
- Inváziós növények állományainak visszaszorítása (pl. zöld juhar (*Acer negundo*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), aranyvessző (*Solidago sp.*), bíbor nebáncsvirág (*Impatiens glandulifera*)).
- A természetes partszakaszok, kiemelten a több partfallakó madárfajnak (jégmadár - *Alcedo atthis*, partifecske - *Riparia riparia*, gyurgyalag - *Merops apiaster*) is fészkelőhelyet biztosító magaspartok, szakadó partok megőrzése.
- A Dráva holtágaiban többek közt a 3130 élőhelytípus megőrzése érdekében a megfelelő vízellátás biztosítása, a Dráva medersüllyedését ellensúlyozó intézkedések meghatározása.

További célok és célkitűzések:

- A korábbi szabályozások, illetve a felsőbb szakaszon létrehozott erőművek által okozott medersüllyedés megállításának és az általa okozott káros hatások csökkentésének lehetőségeit szükséges megvizsgálni.
- A jelölő közösségi jelentőségű élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése a rájuk jellemző, ritka és védett növény- (pl. téli zsurló - *Equisetum hyemale*, magasszárú kocsord - *Peucedanum verticillare*) és állatfajok életfeltételeinek biztosításával, állományuk és populációik életképességének növelésével.
- A közösségi jelentőségű erdei élőhelyeken a közösségi jelentőségű, fokozottan védett madárfajok (rétisas - *Haliaeetus albicilla*, fekete gólya - *Ciconia nigra*) fészkelőhelye körül az adott faj igényeinek megfelelő méretű és időtartamú pufferzóna kijelölése.

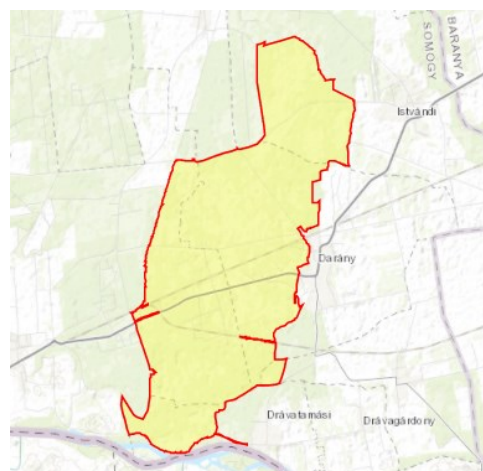
3.3.4. Darányi borókás természetmegőrzési terület

Kódja: HUDD20051

Típus: B

Helye: Drávatamástól északnyugatra

Kiterjedése: 3479,5 ha



Jelölő élőhelyei:

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
2340	Pannon kilúgozódott dűnék	34,79	B

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezen- tativitás
3160	természetes disztróf tavak és tavacsókák	69,59	B
5130	Boróka (<i>Juniperus communis</i>) formációk fenyérekben vagy mészkedvelő gyepekben	69,59	B
6260	pannon homoki gyepek	0,03	D
6410	kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>)	34,79	C
91E0	enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	521,92	B
91F0	keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>)	521,92	B
91L0	Illír gyertyános-tölgyesek (<i>Erythronion-Carpinion</i>)	69,59	C

Jelölő fajai:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezen- tativitás
			min	max	
sűrű csetkák	<i>Eleocharis carniolica</i>	állandó	1000	1000 e	C
díszes tarkalepke	<i>Hypodryas maturna</i>	állandó			D
nagy szarvasbogár	<i>Lucanus cervus</i>	állandó			C
nagy tűzlepke	<i>Lycaena dispar</i>	állandó			D
vérű-hangyaboglárka	<i>Maculinea teleius</i>	állandó			D

Fő célkitűzések:

- Gyepterületek fenntartása, vagy területük növelése a tájidegen fafajú ültetvények gyepké történő visszaalakítása útján.
- Az erdőgazdálkodási gyakorlatban a természetközeli módszerek meghonosítása és általánossá tétele.
- A jelölő erdős élőhelytípusba tartozó idős állományokat kímélni kell, különös tekintettel a láperdők területére. Inváziós növényállományok (kései meggy - *Prunus serotina*, fehér akác - *Robinia pseudoacacia*, erdeifenyő - *Pinus sylvestris*, alkörmös - *Phytolacca decandra*) terjedésének megelőzése, visszaszorítása.
- Lápok optimális vízellátásának biztosítása a területre érkező vízfolyások vízkormányzásával, valamint a lápszemeket lecsapoló árkok megszüntetésével.

További célok és célkitűzések:

- Nem őshonos faállományok lecserélése a termőhelynek megfelelő fafajú őshonos állományokra.
- Túltartott vadállomány csökkentése, a lápok és gyepek területén a vaddisznóállomány kártételének csökkentése, az erdők esetében a természetes újulatra alapozott felújítás elősegítése érdekében.
- A közösségi jelentőségű növényfajok (sűrű csetkák - *Eleocharis caniolica*, tőzegmoha fajok - *Sphagnum spp.*) és a jelölő élőhelytípusok ritka és karakterfajai (királyharaszt - *Osmunda regalis*, fűzlevelű gyöngyvesző - *Spirea salicifolia*, békaliliom - *Hottonia palustris*, fekete kökörtin - *Pulsatilla pratensis ssp. nigricans*) védelme érdekében az élőhelyek fokozott kímélete.

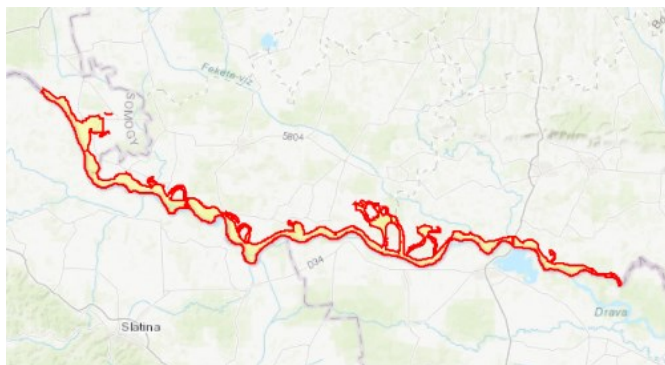
3.3.5. Kelet-Dráva természetmegőrzési terület

Kódja: HUDD20007

Típus: B

Helye: déli országhatár mente

Kiterjedése: 6623,5 ha



Jelölő élőhelyei:

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
3130	Oligo-mezotróf állóvizek Littorelletea uniflorae és/vagy Isoeto-Nanojuncetea vegetációval	1,32	B
3150	természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel	66,24	B
3260	Alföldektől a hegyvidékekig előforduló vízfolyások Ranunculion fluitantis és Callitriche-Batrachion növényzettel	66,24	D
3270	iszapos partú folyók részben Chenopodium rubri, és részben Bidens n. növényzettel	66,24	B
6440	Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei	66,24	C
6510	sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)	132,47	C
91E0	enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	331,18	B
91F0	keményfás ligeterdők nagy folyók mentén Quercus robur, Ulmus laevis és Ulmus minor, Fraxinus excelsior vagy Fraxinus angustifolia fajokkal (Ulmenion minoris)	66,24	B

Jelölő fajok:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
balin	<i>Aspius aspius</i>	állandó			C
vágó csík	<i>Cobitis taenia</i>	állandó			C
mocsári teknős	<i>Emys orbicularis</i>	állandó			C
ingola	<i>Eudontomyzon spp.</i>	szaporodás			C
halványfoltú küllő	<i>Gobio albipinnatus</i>	állandó			C
széles tavicsíkbogár	<i>Graphoderus bilineatus</i>	szaporodás			C
széles durbincs	<i>Gymnocephalus baloni</i>	állandó			C
selymes durbincs	<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	állandó			D
díszes tarkalepke	<i>Hypodryas maturna</i>	állandó			C
vidra	<i>Lutra lutra</i>	állandó			C
nagy tűzlepke	<i>Lycaena dispar</i>	állandó			C
réti csík	<i>Misgurnus fossilis</i>	állandó			C
garda	<i>Pelecus cultratus</i>	állandó			D
szivárványos ökle	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	állandó			C
leánykancér	<i>Rutilus pigus</i>	állandó			C
dunai gőte	<i>Triturus dobrogicus</i>	állandó			D
magyar bucó	<i>Zingel zingel</i>	állandó			C

Fő célkitűzések:

- A vízfolyások mellett kialakult és erősen degradálódó szegélytársulások és ligeterdők természetességének javítása megfelelő kezeléssel (kaszálás, inváziós (gyalogakác - *Amorpha fruticosa*, selyemkóró *Asclepias syriaca*, aranyvessző – *Solidago sp.*) fajok visszaszorítása).
- Megfelelő vízgazdálkodás biztosítása, vízszintingadozás kiküszöbölése a mentett oldali vizes élőhelyeken.
- Az erdőgazdálkodási gyakorlatban természetközeli módszerek meghonosítása és általánossá tétele.
- A fűzligetekben az erdészeti tevékenységek minimalizálása, az idős faegyedek (fekete nyár - *Populus nigra*, kocsányos tölgy - *Quercus robur*, vénic-szil - *Ulmus laevis*) kímélete.
- A díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*) megőrzése érdekében az idős, körises állományok kímélendők.
- Inváziós növények állományainak visszaszorítása (pl. bálványfa - *Ailanthus altissima*, zöld juhar - *Acer negundo*, gyalogakác - *Amorpha fruticosa*, aranyvessző – *Solidago sp.*, bíbor nyenyúljozzám - *Impatiens glandulifera*).

További célok és célkitűzések:

- Korábbi mederrendezések és mederfenéksüllyedés káros hatásainak enyhítése. Az elzárt mellékágak lehetőség szerinti újranyitása.
- A homogén fafajösszetételű faültetvények (nemesnyárasok) termőhelynek megfelelő őshonos fafajú állományokká történő átalakítása.
- A jelölő közösségi jelentőségű élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése a rájuk jellemző, védett fajok (pl. téli zsurló - *Equisetum hyemale*, nyári tűzike - *Leucorum aestivum*) állományainak védelmével.
- A közösségi jelentőségű erdei élőhelyeken a közösségi jelentőségű, fokozottan védett madárfajok (réti sas - *Haliaeetus albicilla*, fekete gólya – *Ciconia nigra*, barna kánya – *Milvus migrans*, vörös kánya – *Milvus milvus*) fészkelőhelye körül az adott faj igényeinek megfelelő mértetű és időtartamú pufferzóna kijelölése.

3.4. Balaton mente

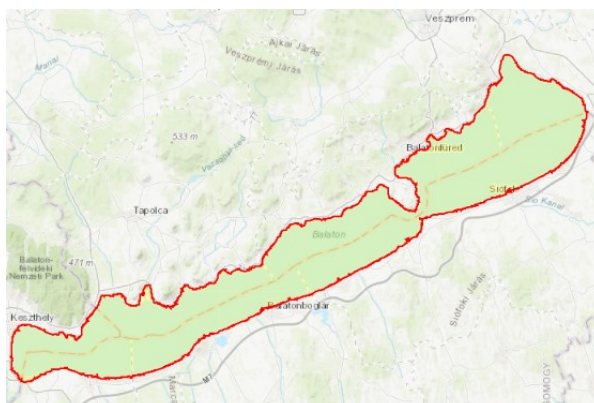
3.4.1. Balaton természetmegőrzési terület és madárvédelmi terület

Kódja: HUBF30002

Típus: C

Helye: gyakorlatilag a Balaton tó területe

Kiterjedése: 59483 ha



Jelölő élőhely:

kód	élőhely neve	kiterjedése (ha)	reprezentativitás
3150	természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel	3000	A
6410	kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (Molinion caeruleae)	3	B

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

7210	meszes lápok télisással (<i>Cladium mariscus</i>) és a <i>Caricion davallianae</i> fajaival	53	B
7230	mészkedvelő üde láp- és sásrétek	141	B

Jelölő fajok:

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezentativitás
			min	max	
fülemülesitke	<i>Acrocephalus melanopogon</i>	gyülekezés	500	2000 e	C
fülemülesitke	<i>Acrocephalus melanopogon</i>	szaporodás	20	30 p	C
billegetőcankó	<i>Actitis hypoleucos</i>	gyülekezés	5	10 e	D
jégmadár	<i>Alcedo atthis</i>	állandó	20	30 p	B
tőkés réce	<i>Anas platyrhynchos</i>	gyülekezés	1000	10000 e	C
tőkés réce	<i>Anas platyrhynchos</i>	telelés	1000	10000 e	C
nagy lilik	<i>Anser albifrons</i>	telelés	10000	20000 e	B
nyári lúd	<i>Anser anser</i>	telelés	0	1000	A
nyári lúd	<i>Anser anser</i>	gyülekezés	10000	20000	A
kis lilik	<i>Anser erythropus</i>	gyülekezés	1	3 e	C
vetési lúd	<i>Anser fabalis</i>	telelés	0	50 e	C
vörös gém	<i>Ardea purpurea</i>	gyülekezés	5	10 e	C
keleti lápi bagolylepke	<i>Arytrura musculus</i>	állandó			C
balin	<i>Aspius aspius</i>	állandó			B
barátréce	<i>Aythya ferina</i>	telelés	0	3000 e	A
barátréce	<i>Aythya ferina</i>	gyülekezés	2000	4000 e	A
kontyos réce	<i>Aythya fuligula</i>	gyülekezés	200	3000 e	A
kontyos réce	<i>Aythya fuligula</i>	telelés	200	3000 e	A
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	gyülekezés	20	50 e	C
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	szaporodás	1	3 p	D
vöröshasú unka	<i>Bombina bombina</i>	állandó			C
bölgőmbika	<i>Botaurus stellaris</i>	szaporodás	5	10 p	C
vörösnakú lúd	<i>Branta ruficollis</i>	gyülekezés	1	3 e	C
kerceréce	<i>Bucephala clangula</i>	telelés	0	15000 e	A
kerceréce	<i>Bucephala clangula</i>	gyülekezés	500	2000 e	A
kormos szerkő	<i>Chlidonias niger</i>	gyülekezés	100	200 e	C
barna rétihéja	<i>Circus aeruginosus</i>	szaporodás	10	20 p	C
kékes rétihéja	<i>Circus cyaneus</i>	gyülekezés	2	10 e	D
kisfésztkű aszat	<i>Cirsium brachycephalum</i>	állandó	30000	30000	C
vágó csík	<i>Cobitis taenia</i>	állandó			C
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	szaporodás	50	120 p	C
kis kócsag	<i>Egretta garzetta</i>	gyülekezés	20	50 e	C
mocsári teknős	<i>Emys orbicularis</i>	állandó			C
vándorsólyom	<i>Falco peregrinus</i>	gyülekezés	1	5 e	C
sárszalonna	<i>Gallinago gallinago</i>	gyülekezés	5	10 e	D
halványfoltú küllő	<i>Gobio albipinnatus</i>	állandó			B
rétisas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	gyülekezés	10	20 e	C
törpegém	<i>Ixobrychus minutus</i>	szaporodás	40	100 p	C
szerecsensirály	<i>Larus melanocephalus</i>	gyülekezés	5	10 e	C
kékbegy	<i>Luscinia svecica</i>	gyülekezés	20	100 e	C
közönséges vidra	<i>Lutra lutra</i>	állandó	100	100 e	B
kis bukó	<i>Mergus albellus</i>	gyülekezés	20	50 e	C
kis bukó	<i>Mergus albellus</i>	telelés	20	50 e	C
régi csík	<i>Misgurnus fossilis</i>	állandó			C
bakcsó	<i>Nycticorax nycticorax</i>	szaporodás	20	50 p	C
halászsas	<i>Pandion haliaetus</i>	gyülekezés	1	3 e	C
barkós cinege	<i>Panurus biarmicus</i>	szaporodás	50	100 p	C

**Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának
(stratégiai) környezeti vizsgálata**

magyar név	latin név	típus	populáció nagyság		reprezen- tativitás
			min	max	
garda	<i>Pelecus cultratus</i>	állandó			A
kis kárókatona	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	gyülekezés	100	300 e	B
kis kárókatona	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	telelés	100	300 e	B
pajzsoscankó	<i>Philomachus pugnax</i>	gyülekezés	10	40 e	D
vörösnakú vöcsök	<i>Podiceps grisegena</i>	gyülekezés	1	3 e	D
feketenakú vöcsök	<i>Podiceps nigricollis</i>	gyülekezés	5	20 e	C
kis vízicsibe	<i>Porzana parva</i>	szaporodás	30	100 p	C
pettyes vízicsibe	<i>Porzana porzana</i>	szaporodás	50	100 p	A
guvat	<i>Rallus aquaticus</i>	gyülekezés	100	1000 e	C
guvat	<i>Rallus aquaticus</i>	szaporodás	100	200 p	C
függőcinege	<i>Remiz pendulinus</i>	szaporodás	50	100 p	C
szivárványos ökle	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	állandó			B
partifecske	<i>Riparia riparia</i>	gyülekezés	10000	100000 e	A
küszvágó csér	<i>Sterna hirundo</i>	gyülekezés	100	300 e	B
kis vöcsök	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	gyülekezés	40	60 e	C
réti cankó	<i>Tringa glareola</i>	gyülekezés	40	40 e	C
piroslábú cankó	<i>Tringa totanus</i>	gyülekezés	10	20 e	C
harántfogú törpecsiga	<i>Vertigo angustior</i>	állandó			C
hasas törpecsiga	<i>Vertigo moulinsiana</i>	állandó			C

Specifikus célok:

A terület fő célkitűzései:

- A területen élő védett és fokozottan védett fajok által is reprezentált, hazai és közösségi szinten is egyedülálló természetes és természetsterű élőhelyek megőrzése, fenntartása, különös tekintettel a Balaton madárvonulásban betöltött szerepére.
- A Balatont közvetlenül és/vagy közvetve érintő halgazdálkodási tevékenységek természetvédelmi előírásokhoz, ökológiai igényekhez igazítása.
- A Natura 2000 különleges madárvédelmi terület kiemelkedő élőhelyi változatosságának, mozaikosságának biztosítása.
- A kedvező ökológiai állapot felé irányuló folyamatok hosszú távú fenntartása.

További célok és végrehajtandó feladatok:

- Állandó, rendszeres vagy időszakos vízborítást igénylő élőhelyek vízellátásának biztosítása.
- Halgazdálkodási gyakorlat extenzív, természetkímélő keretek között tartása húzóhálós halászat korlátozásával és egy, az extenzív halastavak támogatására és korábbi halbölcsők helyreállítására alkalmas célprogram kialakításával és finanszírozásával.
- Az ökológiai kockázatot jelentő inváziós növény és állatfajok állományának visszaszorítása, terjedésük megakadályozása kaszálással, legeltetéssel, élőhely-rehabilitációval, szelektív halászattal stb.
- Kaszálóként hasznosított üde parti réteken a jelenlegi extenzív gyephasznosítás megőrzése, fejlesztése - pl. extenzív legeltetés irányába.
- Nádasok fenntartása, extenzív hasznosítása, többkorúságának fenntartása.
- Illegális területhasználatok, művelésiág-váltások (különösen: beépítés, beszántások) felszámolása, reverzibilisen átalakult élőhelyek rekonstrukciója.
- A gyomosodó, cserjésedő, korábban kaszálással, legeltetéssel hasznosított gyepek újbóli hasznosítása kaszálással vagy állatállomány kialakításával, legeltetéssel (nemzeti parki kezelésben és/vagy magánkézben).
- A vadállomány szabályozása a területen, a vadászat szabályozott, fenntartható, valamint elsődlegesen természetvédelmi és nem vadászati célokat felmutató formájának megvalósítása.
- A meglévő part menti erdőterületek természetességi állapotának megőrzése, növelése megfelelő erdőgazdálkodási gyakorlat kialakításával - mindenkor ügyelve arra, hogy a védendő gyepek területe ne csökkenjen.
- Az erdők vonatkozásában legalább 5 m³/ha holtfát az élőfa-készlet 5%-os mértékben (legalbb 5 m³ akkor is, ha az 5% ennél kevesebb) és a lábon hagyandó hagyásfa-csoportokhoz kapcsolódóan vissza kell hagyni.
- A terület vízellátásának és természeteshez közeli vízjárásának biztosítása a fészkelő vízimadár-fajok és az azok táplálékbázisát alkotó vízi szervezetek ökológiai igényeinek megfelelően.
- A táplálékbázisban komoly szerepet játszó halfajok ívőhelyeinek fenntartása, rehabilitációja, új ívőhelyek létrehozása, fejlesztése.
- A természetvédelmi szempontok érvényre juttatása a tó vízszintjének szabályozása során.
- A nádasok időbeni és térbeni változatosságának biztosítása érdekében a természetvédelmi szempontokat tekintetbe vevő módszerek hosszú távú alkalmazása a téli nádaratás során.
- A pusztuló nádasok revitalizációja az optimális vízszintváltozás és természetvédelmi szempontokat is érvényre juttató területkezelés biztosításával.
- A nádas és gypszegélyek határán a mozaikosság fenntartása.
- Idegenhonos, invazív fajokkal szembeni védekezés.

- A zárt, nagy kiterjedésű nádasok, rezervátum jellegzetes fenntartása és erősítése a költő-, vonuló és telelő madárállományok nyugalma és zavartalansága érdekében.
- Az abiotikus katasztrófák (pl.: tűzkár) elhárítása.
- A turisztikai hasznosítás és a hosszú távú természetvédelmi szempont területkezelések, élőhelyfenntartások közötti látszólagos ellentétek feloldása.